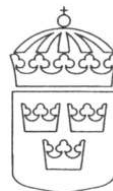

Riksdagens protokoll

1992/93:77

Onsdagen den 17 mars

Kl. 9.00–16.00

Protokoll
1992/93:77

1 § Anmälan om kompletteringsval till socialutskottet

Talmannen meddelade att Ny demokratis riksdagsgrupp på grund av uppkommen vakans anmält Leif Bergdahl som ledamot i socialutskottet efter Johan Brohult.

Talmannen förklarade vald till

ledamot i socialutskottet

Leif Bergdahl (nyd)

2 § Ledighet

Talmannen meddelade att *Sonja Rembo* (m) ansökt om sjukledighet under tiden den 23 mars – den 25 april.

Kammaren biföll denna ansökan.

Talmannen anmälde att *Göran Lindblad* (m) skulle tjänstgöra som ersättare för Sonja Rembo.

3 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 11 mars.

4 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Propositionerna
1992/93:191 till socialförsäkringsutskottet
1992/93:196 till skatteutskottet
1992/93:215 till justitieutskottet

Prot. 1992/93:77
17 mars 1993

*Den ekonomiska
politiken och bud-
getregleringen
m.m.*

Förslag
1992/93:RFK4 till konstitutionsutskottet

Motionerna
1992/93:Bo28–Bo34 till bostadsutskottet
1992/93:Sk25–Sk29 till skatteutskottet
1992/93:Ub91–Ub96 till utbildningsutskottet

5 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 10 mars

Företogs till avgörande arbetsmarknadsutskottets betänkanden 1992/93:AU7, AU9 och AU15 (beträffande debatten i dessa ärenden, se prot. 72).

Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU7

Mom. 4 (Arbetsmarknadsfonden)

Utskottets hemställan bifölls med 285 röster mot 22 för reservation 2 av Laila Strid-Jansson.

Mom. 6 (ytterligare utvidgning av arbetslivsutvecklingen m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 294 röster mot 22 för reservation 3 av Laila Strid-Jansson.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU9

Mom. 1 och 2

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 3 (medelsanvisning till kvinnoorganisationerna)

Utskottets hemställan bifölls med 294 röster mot 23 för reservationen av Arne Jansson.

Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU15

Utskottets hemställan bifölls.

6 § Den ekonomiska politiken och budgetregleringen m.m.

Föredrogs
finansutskottets betänkande
1992/93:FiU20 Den ekonomiska politiken och budgetregleringen m.m. (förnyad behandling) (prop. 1992/93:100 delvis).

Anf. 1 ALLAN LARSSON (s):

Fru talman! Förra veckan stod vi här i riksdagen inför ett viktigt vägval. Frågorna var följande. Skall Sverige fortsätta med en ekonomisk politik som pressar ner landet in i en allt djupare depression med ökande arbetslöshet? Eller skall Sverige gå in för en mera aktiv ekonomisk politik för att bekämpa arbetslösheten och skapa tillväxt i ekonomin?

Den borgerliga regeringen menar att man måste skära ner statens utgifter och att det måste ske omedelbart. Det får gå ut över de arbetslösa, de arbets-skadade och de som har slitit hårt i arbetslivet. Alltså: besparingar först. Sedan återstår det att se om man behöver göra något åt arbetslösheten – och i så fall vad.

Vi socialdemokrater menar att den viktigaste besparingen är att se till att människor arbetar och att vi på det sättet kan minska statens utgifter för arbetslöshetsunderstöd, förtidspensionering m.m. Därför måste varje program för sunda statsfinanser vara baserad på arbetslinjen i stället för på konstantstödslinjen. Det är därför vi vill ha i gång reparationer och ombyggnader, tidigarelägga angelägna investeringar, satsa på yrkesutbildning och högskoleutbildning, dvs. sådant som ger effekt mot arbetslösheten i dag och som ger goda förutsättningar för tillväxt i morgon. Det är god ekonomisk politik i praktiken.

I förra veckan skulle riksdagen fatta beslut och välja väg. Då visade det sig att det inte fanns någon majoritet för regeringens politik.

Det femte hjulet under regeringskärnan, Ny demokrati, ville i detta läge att riksdagen skulle göra en kupp. Man ville att riksdagen skulle underkänna regeringens politik, men inte sätta någon annan politik i stället. Detta är en helt orimlig inställning. Sverige kan inte stå utan ekonomisk politik, när 600 000 människor står utanför ordinarie arbetsmarknad. Det är inte mindre politik som behövs utan en bättre politik.

Därför begärde vi socialdemokrater att frågan skulle sändas tillbaka till finansutskottet. Vi ville att partierna skulle få tillfälle att skapa klarhet inför beslutet i kammaren. Men framför allt ville vi skapa en majoritet för en ny ekonomisk politik för arbete, rättvisa och sunda statsfinanser.

I stället blev det en vecka med borgerlig taktik och borgerligt käbbel och en fortsatt nej-sägar-kolalition mot en mer aktiv ekonomisk politik. Det hela har varit till stor skada för landet. Det har ytterligare underminerat förtroendet i utlandet för Sverige, för vår ekonomi och för den svenska kronan.

Det är arbetslösheten som är Sveriges största ekonomiska problem. I dag står var sjunde person utanför den ordinarie arbetsmarknaden. Det är risken för en ytterligare ökning av arbetslösheten som gör situationen så alarmerande. Det beror inte bara på att dagens höga arbetslöshet är ett ytterst allvarligt ekonomiskt och socialt problem. Det beror också på riskerna för att vi fastnar i en hög långtidsarbetslöshet med alla de samhällsproblem som hänger samman med detta.

Varför stiger då arbetslösheten? Varför slås hundratusentals människor ut från arbetslivet? Varför tvingas människor som vill arbeta att i stället leva på bidrag?

Det beror inte på att det går dåligt för vår exportindustri. Exporten ökar rejält i år, och handeln med utlandet visar ett stort överskott.

Prot. 1992/93:77
17 mars 1993

*Den ekonomiska
politiken och bud-
getregleringen
m.m.*

Förklaringen till de dåliga avsättningsmöjligheterna för företagen finns inom landet. Att arbetslösheten växer beror på att den inhemska efterfrågan är för svag, dvs. att hushållens köpkraft och företagens investeringsvilja är för svaga. Det är den svaga och sjunkande efterfrågan som hindrar företagen att sälja det som de kan producera. Det är den svaga efterfrågan som är roten till det onda.

Den svaga efterfrågan beror i sin tur på den ekonomiska politiken, på finans- och penningpolitiken, vars samlade effekt är starkt negativ. Den pressar ner aktiviteten och därmed sysselsättningen.

Finansministern har ständigt avvisat våra krav på en ny politik. Hon har sagt att det är viktigare att bekämpa inflationen än att bekämpa arbetslösheten. Men det har nu gått så långt att regeringen inte bekämpar inflationen utan produktionen och fördjupar depressionen.

Tvårs emot regeringens uppfattning kommer nu budskapet från ekonomerna. De visar att den privata sektorn i år har ett finansiellt sparande på inte mindre än 170 miljarder kronor. De hävdar att det är nödvändigt att omsätta en del av detta sparande till reala investeringar. Det är nödvändigt att få i gång investeringarna, framtidsatsningarna, för att undvika en ekonomisk katastrof av samma omfattning som den som nu är på väg i Finland.

Skall man få till stånd några investeringar måste det finnas avsättning för varor och tjänster – det måste finnas en efterfrågan. Det är det som är huvuduppgiften. På denna, den mest centrala punkten har Lindbeckkommissionen underkänt regeringens ekonomiska politik.

Regeringens ekonomiska politik är inte någon lösning på Sveriges ekonomiska problem, den politiken är en viktig del av problemet.

Därför behövs det en ny ekonomisk politik för arbete, tillväxt och sunda statsfinanser. Vad som behövs är nya mål för politiken, en ny strategi och nya initiativ.

För det första: Det är nödvändigt att sätta kampen mot arbetslösheten i centrum för den ekonomiska politiken. Vi måste ha ambitionen att få ned arbetslösheten mot 3 %, och för det måste vi få upp tillväxten till över 3 %. Samtidigt måste vi hävda en prisstabilitet på god europeisk nivå. Det innebär en aktiv ekonomisk politik, och för den behövs en bred uppslutning i hela samhället, från riksdagens partier och från arbetsmarknadens parter.

För det andra: Det behövs en ny strategi med en kraftfull stimulans för investeringar och produktion under 1993 och 1994, när den allmänna efterfrågan är svag, och det behövs ett uthålligt program för att anpassa de offentliga utgifterna till inkomsterna under hela 1990-talet.

För det tredje: Det behövs omfattande åtgärder över ett brett fält för att omedelbart få ner arbetslösheten.

Vi vill få i gång reparationer, ombyggnader och underhåll av bostäder och offentliga lokaler. Det är nu dessa åtgärder måste genomföras, inte under senare delen av 1990-talet när näringslivets investeringar skall ta fart igen.

Men det räcker inte. Det behövs ännu mer av konkreta insatser. Vi vill tidigarelägga angelägna och redan inplanerade investeringar i vägar, järnvägar och broar. Det är nu dessa investeringar skall genomföras så att vi har ett konkurrenskraftigt transportsystem för resten av 1990-talet.

Vi vill lyfta utbildningsnivån och kompetensen i arbetslivet genom ett

brett och långsiktigt program för yrkesutbildning och högre utbildning. Vi vill få fram 85 000 nya utbildningsplatser redan under det kommande läsåret. Det är nu denna utbildning skall genomföras så att vi står väl rustade inför den internationella konkurrensen under 1990-talet.

Det är nu, i dag, besluten måste fattas och beskedet måste ges om skolans folk skall ha rimliga förutsättningar att genomföra våra beslut och få kvalitet i utbildningen.

Vi vill åstadkomma en snabb teknisk förnyelse genom ett kraftfullt program för att överföra ny teknologi till Sverige och en bred spridning av nya idéer, särskilt till de mindre och medelstora företagen. Det är nu dessa idéer behövs, för att vi skall kunna stärka den industriella och kommersiella basen.

Vi vill få till stånd en mer aktiv arbetsmarknadspolitik med mindre av konstantstöd och mer av produktivt arbete.

Den främsta metoden för att bekämpa arbetslösheten är att betala medborgarna för att arbeta i stället för att betala dem för att inte arbeta.

Det är detta som är arbetslinjen. Den är både rationell och rättvis. Därför måste den hävdas i varje beslut och i varje åtgärd. Det är här och nu som riksdagen måste slå vakt om arbetslinjen.

Därför avvisar vi också arbetsgivarnas och de borgerliga partiernas attack mot arbetsrätten. Hela denna kampanj som ni nu bedriver är en attack mot just de människor som representerar en lång erfarenhet och som lojalt ställt upp för sina företag under många år.

Det är inte ännu mer otrygghet som svenska folket begär. Det är inte mer utslagning och fler förtidspensioner som man vill ha. Det är mer arbete. Arbetslinjen måste gälla också dem som har fyllt 50 år!

Därför är det nödvändigt att göra något åt efterfrågan i ekonomin. Det är bara staten som kan göra det, och det är här i riksdagen som vi kan fatta de nödvändiga besluten.

Det var ett allvarligt misstag av Carl Bildt att inte lyssna på oss när vi varnade regeringen för risken av en depression. Nu fördjupas krisen för varje dag. Nu är Sverige inne på den finska vägen. Nu är det bråttom att få till stånd en förändring.

Vi anser att det nuvarande läget för produktion och sysselsättning är så alarmerande att det måste vidtas snabba och resoluta åtgärder. Därför har vi tagit initiativ i skatteutskottet i syfte att minska på åtstramningen och ge företagen bättre avsättningsmöjligheter för att få i gång produktion och sysselsättning.

Jag är beredd att slå vad om att ni kommer att tvingas att ompröva er ståndpunkt och er hållning. Ju längre det dröjer, desto större skada gör ni. Lyd därför ett gott råd. Lägg prestigen åt sidan och låt skatteutskottet fatta ett positivt beslut redan nästa vecka.

Vad är det riksdagen nu skall ta ställning till? De fyra regeringspartierna har lagt fram samma riktlinjer för den ekonomiska politiken som var på väg att underkännas i förra veckan. Det är samma riktlinjer som stod i regeringens finansplan i januari. Kommer ni ihåg vad som då sades om regeringens finansplan?

Jag har här en utskrift av Tidningskrönikan från den 11 januari. Tidning-

Prot. 1992/93:77
17 mars 1993

*Den ekonomiska
politiken och bud-
getregleringen
m.m.*

arna skrev om Wubbles "ofullbordade", om uppgivenhetens dokument, som inger starka känslor av överklighet. Genomgående visade tidningarna att det inte fanns någon politik för att få till stånd den tillväxt som regeringen utlovade. I Dagens Nyheter kunde man läsa att de konkreta beskeden lyser med sin frånvaro och att det saknas en plan för hur de offentliga finanserna skall saneras. Ja, just så sade Dagens Nyheter: Regeringen saknar en plan för hur de offentliga finanserna skall saneras. Men minst lika allvarligt var att det saknades en handfast politik för att bekämpa arbetslösheten.

Det är denna finansplan, som blev så nedskriven redan i januari, som de borgerliga vill att riksdagen skall ta ställning till, trots att depressionen blir allt djupare för varje vecka och månad som går.

Handen på hjärtat, bästa borgerliga riksdagsledamöter, hur känns det att behöva rösta på något sådant? Ni vet – och jag vet – att arbetslösheten kommer att växa och att depressionen kommer att bli allt djupare som en följd av denna politik. Hur känns det att vara fjättrad vid denna politik? Hur känns det att tillhöra en nej-sägar-koalition mot åtgärder mot arbetslösheten?

Jag ställde i förra veckan frågan om finansminister Anne Wibble är Spara eller om hon är Slösa. Det är en berättigad fråga.

Finansministern talar ofta och gärna om att spara. Men den politik som regeringen bedriver innebär inte något sparande. Den innebär motsatsen. Den innebär ett slöseri med nationens viktigaste tillgång, nämligen människors vilja och förmåga att arbeta. Den tar sig också uttryck i en dramatisk försämring av statsfinanserna.

Aldrig någonsin i Sveriges ekonomiska historia har statsutgifterna ökat så kraftigt som de gör just detta år. På ett enda år ökar utgifterna långt över 100 miljarder kronor. Det är mer än dubbelt så mycket som under något år på 80-talet. Underskottet i statsbudgeten är ett gigantiskt problem också från fördelningssynpunkt. Det lämnar en tung räntebörda åt alla framtida generationer.

Hur kan det komma sig att statsutgifterna skenar, trots alla sparpaket? Hur kan det komma sig att finansministern tvingas att gång på gång revidera sina prognoser?

Regeringen säger att det är underskottet som förklarar arbetslösheten. Därför tror den att en ytterligare åtstramning är bästa receptet både mot arbetslöshet och budgetunderskott.

Vi hävdar att det är arbetslösheten och den sjunkande produktionen som förorsakar det växande underskottet. Arbetslösheten leder direkt till lägre skatteinkomster och ökade utgifter. Den leder också till lägre inkomster och lägre konsumtion för hushållen och därmed till ökade kreditförluster för bankerna. Nya kreditförluster ger ökad kreditåtstramning och ännu större utgifter för bankakuten. Åtstramning för att minska budgetunderskottet är detsamma som att såga av den gren man själv sitter på.

Underskottet är ett symptom på att den ekonomiska politiken har misslyckats med sin främsta uppgift, att skapa tillväxt och nya arbetstillfällen i näringslivet. Vi hävdar bestämt att underskottet i statens finanser bara kan lösas om fler får arbeta på den ordinarie arbetsmarknaden. Det är den största

och bästa besparingen. Alla åtgärder för sunda statsfinanser måste börja med detta.

Fru talman! Om en halvtimme kommer finansutskottets ordförande, Per-Ola Eriksson, att tala. Enligt planerna kommer han då att spela upp den borgerliga favoritlåten, den som har refrängen: "Var finns Socialdemokraternas besparingar?"

Enligt planerna skall han upprepa den refrängen många gånger för att slippa tala om regeringens politik och om den arbetslöshet som följer den politiken. Jag skall därför förekomma Per-Ola Eriksson så att han i stället får svara för sitt eget fögderi.

Så här ligger det till. Vi socialdemokrater anser att den nuvarande regeringen är förbrukad. Förr eller senare kommer vi att få ta över ansvaret för land och folk. När regeringen Bildt avgår, kommer den inte att ta med sig budgetunderskottet på 200 miljarder kronor. Det kommer att finnas kvar, och det skall betalas räntor på det. Det blir vår uppgift att klara av detta, på samma sätt som det blev på 80-talet efter den dåvarande borgerliga regeringen.

Det är en uppgift som vi tar på det allra största allvar. Vi vill inte slarva fram förslag på det sätt som den här regeringen har gjort. Den har föreslagit åtgärder som drabbar orättvist och som aldrig kommer att kunna få något brett folkligt stöd. Därför vill vi vara väl förberedda. Vi tänker sätta in budgetförstärkningar som blir mycket mer omfattande än de 12 miljarder som denna regering har presterat. Vi skall sätta in dem på ett sådant sätt att de inte blir en broms för produktion och tillväxt.

Vi kommer i god tid före maktskiftet att redovisa våra planer. Vi kommer att på bredden engagera medborgarna i denna stora och viktiga uppgift för arbete, rättvisa och sunda statsfinanser.

Fru talman! Den här debatten är till för att medborgarna skall få klart för sig vad partierna vill göra för att bekämpa arbetslösheten. Jag vill därför avsluta med att ställa tre frågor till företrädarna för de övriga partierna.

För det första: Delar ni uppfattningen att det är arbetslösheten som är det största problemet och att det är den svaga efterfrågan som gör att företagen får allt svårare att sälja sina varor och tjänster på hemmamarknaden? Är ni beredda att stödja våra initiativ för att få fart på produktionen?

För det andra: Delar ni uppfattningen att vi under 1993 och 1994 behöver kraftigt stimulera investeringarna för att få i gång tillväxten och för att kunna pressa ned arbetslösheten? När tänker ni i så fall lägga om er politik?

Min tredje fråga gäller regeringen. Den enda vägens politik är slut. Vi närmar oss nu också slutet för den enda vägens regering. Oavsett hur det kommer att gå i dag i omröstningen, står det alldeles klart, både här hemma och utomlands, att regeringens auktoritet är förbrukad. Men den sitter där den sitter så länge Ian och Bert behagar. Det är inte en regering som kan föra Sverige ut ur depressionen.

Därför vill jag avslutningsvis ställa frågan: Delar ni vår uppfattning att Sverige behöver en stark regering med en majoritet i riksdagen för att kunna genomföra en ny ekonomisk politik för att få i gång produktionen och få ner underskotten?

(Applåder)

Prot. 1992/93:77
17 mars 1993

*Den ekonomiska
politiken och bud-
getregleringen
m.m.*

Anf. 2 BO G JENEVALL (nyd):

Fru talman! Ärade TV-tittare, radiolyssnare samt den väl samlade regeringen! Det här är en förnyad finansdebatt beroende på att ärendet återremitterades till finansutskottet i förra veckan.

Jag skulle vilja ge en bakgrund till vårt agerande. Det kan kanske vara av ett visst intresse. Jag håller mig då till vårt agerande i anledning av just finansplanen.

Vi har ända sedan vi kom in i riksdagen talat om att vi måste ta kraftigare tag när det gäller vår ekonomi. I och med att vi har lagt fram vår budgetmotion har vi klart och tydligt deklarerat att vi har en hel del alternativ.

Vi menar att vi måste ta ett samlat grepp över landets ekonomi. Det är illa ställt i Sverige. Det är en stor kris. Jag tror att alla är medvetna om den krisen. Vi har faktiskt den värsta krisen i mannaminne. Jag hoppas att vi skall slippa att återfå den någon annan gång.

Jag vill upprepa några siffror från debatten förra veckan, eftersom vi har en större publik nu. Staten lånar för närvarande i en takt av en halv miljon kronor i minuten dygnet runt, året runt. Nästa budgetår har vi en budgeterad ränteutgift som omräknat på samma sätt kostar 180 745 kronor per minut, återigen dygnet runt och året runt.

I sin budget har regeringen lagt fram förslag om ytterligare besparingar på 11,9 miljarder. Det är kanske vad vi orkar med nu, men det räcker inte särskilt långt. Det räcker bara till ungefär halva räntan på ökningen av statsskulden. Det står nog ganska klart för envar att vi inte kan fortsätta på det sättet. Jag är övertygad om att det står klart för regeringen också.

Vad menar då vi med de besparingsförslag vi har lagt fram? De ligger ju en 10-potens högre. Ja, naturligtvis räknar vi inte med att man skall kunna genomföra de besparingarna under det aktuella budgetåret, men vi menar att det är nödvändigt att ta en allvarlig diskussion nu, när det är kris och när det finns ett krismedvetande.

Alla mina kolleger i den här salen vet att vi måste ta tag i problemen. Kan vi någonsin få en bättre möjlighet att göra det än nu? Jag menar att sätta sig ned och i lugn och ro diskutera vad som kan vara vettigt i våra förslag och vad som kan vara vettigt i de andra partiernas förslag och försöka dra en konsensus av det.

Jag tycker att vi har ett läge i Sverige nu som inte tillåter konfrontationspolitik. Det kan verka litet underligt, om jag står här och säger det i dag, därför att en del kanske uppfattar vår politik som en konfrontationspolitik. Men det är den faktiskt inte.

Ny demokrati är ett litet parti. Vi har ett litet väljarunderlag, och man kan då tycka att vi gaskar upp oss ungefär som om vi skulle ha 51 % av väljarkåren. Nej, det är inte det som ligger bakom. Vi är förtvivlade. Vi känner samma desperation inför läget som jag tror att alla andra gör. Det här är vårt sätt att försöka ringa i klockorna, försöka att få oss allihop att ta vårt förnuft.

Alla människor som sitter i den här salen – i varje fall dem som jag har haft mera kontakt med – har jag upplevt som kloka människor som verkligen ser allvaret i situationen. Men så är det detta med partipolitiken och den politiska retoriken, som ställer till så mycket elände.

Det är klart att det är lätt för mig att stå här och säga det, eftersom vårt

parti inte har någon politisk retorik. Skratta gärna ni, men vi har inte varit med i politiken så länge. Med det menar jag att vi heller inte har gått in i några låsningar. Vi kan ta ut svängarna betydligt mer än vad regeringen och de andra partierna kan göra, därför att ni har varit med länge och lovat mycket, och det är givet att ni vill hålla en linje och försöka att genomföra den på ett förnuftigt sätt. Det har jag full respekt för.

Men å andra sidan råder nu ett krisläge, ett läge som vi aldrig har haft förut. Det måste göras ett litet avsteg från det sätt som man har agerat på tidigare. Det är vad vi vill. Vi vill sätta oss ned i lugn och ro, och jag är övertygad om att regeringen och innerst inne även Socialdemokraterna vill det.

Jag tycker att det är ett läge där vi skall släppa partipolitiken, där vi verkligen skall se oss i den här kammaren som personligen valda ombud för Sveriges folk, för det är vi faktiskt. Vi har partival, men enligt grundlagen är vi också personligt valda, och vi har sett exempel på vid avhopp och liknande händelser att det är personliga mandat som gäller.

Varför går det då inte att genomföra det vi vill åstadkomma? Varför blir det sådana här situationer? Jag tror att mycket beror på den ordning som tillämpas i riksdagen, att den tradition som finns för arbetet i riksdagen har en viss skuld. Det finns inte någon möjlighet att i riksdagen ta ett samlat grepp över ekonomin. Det är i varje fall vad som sägs och vad man hänvisar till. Jag har som bekant hävdats motsatsen, att vi i viss utsträckning faktiskt har möjlighet att ta ett grepp över hela politiken och framför allt den ekonomiska politiken.

Men det finns massor av traditioner i riksdagen, och här finns alla 16 utskotten som vart och ett naturligtvis slår vakt om sitt ämnesområde och har ett stort kunnande inom sitt ämnesområde. Men vi får ju den nuvarande förödande situationen på grund av att man inte kan ta ett samlat grepp. Nu har vi en utmärkt chans att göra det. Alla partier är representerade i finansutskottet, många av dem t.o.m. av sina gruppleddare, vilket kanske markerar en viss betydelse hos utskottet.

Om regeringen ger ett litet större mandat till sina ledamöter i den här situationen och om andra partier gör samma sak, är jag övertygad om att vi kan få just det samlade greppet och på så vis komma överens. Jag hävdar fortfarande att det kan vi göra inom ramen för gällande regler, men för det krävs en välvillig inställning från partiledningarna i resp. parti.

Jag vill ta tillfället i akt att upprepa, trots allt, vad vi sade i valrörelsen. Vi ansåg att det behövdes ett mera kraftfullt grepp vad gäller besparingar. Alla kommer ihåg de 196 miljarderna, som vi fick lida mycken smälek för. Vi blev mer eller mindre idiotförklarade. Jag måste upprepa det nu, för i belysning av vad som har hänt sedan dess kanske det vi sade inte var så idiotiskt. Det kanske var någonting som man borde ha lyssnat på mer än att fokusera på att vi en och annan gång faktiskt kan skratta och även emellanåt ta oss ett glas.

Det vi sade då var inte utarbetat av oss, det vet alla. Det var andra människor som förnuftigt hade satt ihop det. Men vi tyckte att det var rätt. Att man borde ha lyssnat mera då framgår av att i höstas tog regeringen och Socialdemokraterna ett mycket stort ansvar och gjorde krisuppgörelserna. Det var bra. Det stödde vi. Man gjorde besparingar på ungefär den dubbla års-

takten av det vi egentligen hade föreslagit. Jag tar det som ett exempel på att det kan vara av intresse att lyssna litet grand på oss också.

Ny demokrati är, som jag sade förut, ett litet parti, och vi har ingen erfarenhet av riksdagsarbetet. Det kan hända att vi agerar på ett sätt som kan verka väldigt annorlunda, t.o.m. stötande i vissa sammanhang, men det är inte därför vi gör det. Vi kommer från näringslivet. Vi har kanske ett annat sätt att arbeta, och vi tycker inte att det är så förfärligt besvärligt och svårt att lösa problem, om det bara finns en vilja till det. Jag är övertygad om att den viljan finns, att den finns hos regeringen och hos oppositionen.

Jag tycker att Allan Larsson av någon underlig anledning vädrade litet för mycket morgonluft, när han stod här i talarstolen. Det finns sannerligen ingen anledning till det. Vi kan ha en annan syn än regeringen på enskildheter i politiken, och det har vi ibland visat, men på de allra flesta punkter råder samsyn. Det har gjorts mycket som är bra på sikt, men det gäller också att ta itu med problemen på kort sikt.

Mediernas roll kan jag inte låta bli att kommentera litet grand i det här sammanhanget. Medierna har faktiskt, vill jag säga, en stor skuld till att man haussat upp sådana här lägen till den milda grad. Med sitt sätt att intervjua – för att inte säga jaga folk – skapar medierna situationer som kanske egentligen inte finns. Jag tycker att det vore bra om de litet oftare förmedlade vad som sägs från riksdagens talarstol. Det kommer faktiskt en del förnuftiga saker från de flesta ledamöter som borde förmedlas till svenska folket på ett annat sätt än vad som sker.

Räntan skall jag inte gå in närmare på. Men alla är helt överens om att räntan är den kanske viktigaste faktorn i alltihop. Jag förstår svårigheterna att sänka räntan och har respekt för det, men jag tror ändå att man i det här läget borde prova att gå litet snabbare fram. Vi har en annan syn på detta. Vi säger inte att den är rätt, men allt fler går in i debatten och har samma åsikt som vi.

Arbetslösheten skall jag inte gå in något längre på. Men även där borde det tas litet annorlunda grepp. Vi har t.ex. föreslagit att man skulle kunna göra tillfälliga avsteg från LAS för att få arbetslösa i arbete. Jag är säker på att en sådan åtgärd skulle kunna ge tiotusentals människor arbete. Det är en kontroversiell fråga, men man kan införa en dispens och man kan upplösa den lika fort, om det skulle visa sig att man har räknat fel. Det viktigaste är att man gör någonting.

Det allvarligaste problemet för folk är kanske i första hand inte ekonomin, utan det stora trauma det innebär att inte vara efterfrågad. Det är värre än någonting annat.

Vi borde egentligen ha principen att man inte skall få någon ersättning utan att man gör någon motprestation. Det finns väldigt mycket som kan utträttas. Jag brukar ta ett företag som exempel. Om man har personal som man inte kan sysselsätta i den allmänna produktionen låter man inte de anställda sitta vid kaffebordet eller ännu mindre gå hem. Man ser till att de utför underhållsarbeten och liknande under den period de inte är fullt sysselsatta. Jag tycker att man skulle göra på samma sätt i Sverige.

Vi har mycket sällan remissdebatter i denna kammare. Jag visste tidigare inte ens att den möjligheten fanns. Finansutskottet var på en resa till Fin-

land, och av någon anledning fick jag där reda på att vi har samma regler här i Sverige som man har i den finska riksdagen.

Det är alltså ingenting som hindrar att man begär en remissdebatt inför bordläggning av en proposition här i riksdagen. Jag tycker att vi skall använda denna möjlighet i större utsträckning för att på ett tidigare stadium få i gång debatten både i kammaren och i och med det kanske också ute i samhället.

Man borde alltid, särskilt när det gäller viktigare ärenden, ha en remissdebatt. Ansvarigt statsråd borde presentera propositionen i kammaren, och man borde redan där dra i gång debatten. Man skulle kunna undvika mycket bekymmer senare, och man skulle kunna få fram många kloka idéer och förslag.

Nu behandlas ärendena av dem som sitter i resp. utskott, men jag tror att en remissdebatt skulle ge större möjligheter för fler att ge sina synpunkter.

Jag vill också säga ett par ord om det faktum att det blev turbulens kring löntagarfondspengarna. Jag fattar inte hur en sådan debatt över huvud taget kan ta fart. Ingen kan väl tvivla på att vi nydemokrater om någon en gång för alla vill ta död på löntagarfondspengarna, i så måtto att man inte kan återuppliva löntagarfonderna.

Vi vill också ge de 10 miljarder kronorna till utbildning och forskning, men det må vara oss förlåtet att ha en något annorlunda syn på hur man skall använda dem. Jag tror säkert att vi kan komma överens på den punkten också.

Fru talman! Jag ser att jag har överskridit min taletid. Jag vill avsluta med att yrka bifall till våra reservationer nr 5 i mom. 2, nr 6 i mom. 7, nr 7 i mom. 9 och nr 10 i mom. 16.

(Applåder)

Anf. 3 JOHAN LÖNNROTH (v):

Fru talman! Vänsterpartiet kommer att rösta mot regeringens förslag till ekonomisk politik, och därmed för att regeringen avgår. Vi har hela tiden varit eniga om detta inom partiet. Jag tror att jag vågar påstå att vi är det parti som mest helhjärtat känner för en ny regering som kan se till att landet inte sjunker ned i ett varaktigt tillstånd av massarbetslöshet och stora inkomstskillnader.

Jag försökte på ett torgmöte i Göteborg i lördags förklara för åhörarna hur dagens debatt skulle gå till. Jag förklarade att det finns fyra olika förslag – regeringens, socialdemokraternas, nydemokraternas och vårt – och att de mindre partiernas förslag slås ut först och att regeringens förslag ställs mot socialdemokraternas i slutomröstningen. Jag berättade för åhörarna att vi vänsterpartister, liksom nydemokraterna, har utslagsrösterna i denna voting. Om man i Ny demokrati skulle rösta på socialdemokraternas förslag och vi vänsterpartister skulle lägga ned våra röster – ett rent hypotetiskt resonemang – skulle regeringen kunna sitta kvar.

En journalist uppfattade det jag sade som ett hot om att jag skulle kunna tänka mig att förorda att vi skulle rädda kvar regeringen. Eftersom många oroliga har hört av sig vill jag passa på att ännu en gång tala om att jag och

Prot. 1992/93:77
17 mars 1993

*Den ekonomiska
politiken och bud-
getregleringen
m.m.*

alla i mitt parti hela tiden har varit helt överens om att vi brinner av lust att få denna regering avsatt.

Jag får, eftersom jag måste ha varit otydlig, be alla de oroliga som har hört av sig om ursäkt – inte minst mina egna partikamrater.

Med de orden lämnar jag frågan om regeringens avgång. Gudrun Schyman kommer att ta upp ämnet senare i denna debatt.

Jag besökte Stigas fabriker i Tranås i förrgår – alltså i måndags. Där monterar man numera motorgräsklippare. Ni minns kanske de bordtennisracketar som det stod Stiga på. Numera gör man alltså motorgräsklippare. Jag gick runt på fabriken och frågade några anställda vilka frågor de tyckte att jag skulle ta upp i debatten i dag. Jag fick med mig tre frågor.

Den första handlade om arbetslösheten. Företaget har varslat ganska många av sina anställda, och många har redan fått gå. Nästan ingen av dem som fått gå har fått nya jobb.

Stiga har exporterat en del maskiner – i första hand inom Norden. Det är Finland som har varit den största utlandsmarknaden. Av förståeliga skäl är den marknaden i dag mycket svag. På andra marknader har konkurrenskraften nu, tack vare kronans fall, blivit bra för Stiga. Det finns vissa möjligheter att på sikt expandera utomlands.

Det stora problemet på kort sikt, som gör det svårt att undvika arbetslöshet, är hemmamarknaden. Det är bara de som har höga inkomster och stora gräsmattor som har råd att köpa en motorgräsklippare i dag. Alla åtgärder som kan stimulera den inhemska efterfrågan snabbt är därför bra för Stigas möjligheter att behålla arbetskraften.

Den andra frågan man ville att jag skulle ta upp gäller arbetsrätten. Stiga tillhör, liksom Monark i Varberg, Aritmoskoncernen. Också på Stiga har arbetsgivaren krävt att få frångå turordningsreglerna enligt lagen om anställningsskydd. Segern för facket i Varberg var därför viktig också för Stiga. Det fanns bland det tiotal anställda som jag pratade med i fikarummet en stor enighet om att man behöver en ny arbetsorganisation på Stiga och att man måste komma bort från de raka ackorden. Stiga är alltså ett av de mycket få företag som har kvar ett rent ackordssystem.

De anställda jag pratade med hävdade att det skulle bli mycket svårare om vi i riksdagen skulle driva igenom en försvagning av arbetsrätten och luckra upp lagen om anställningsskydd, vilken redan är mycket generös när det gäller förändringar av arbetsorganisationen. Både de anställda och facket skulle ha svårare att ta ett ansvar för en modernare och effektivare arbetsorganisation, och därmed också för ett långsiktigt tryggt av jobben.

Den tredje frågan vi diskuterade i fikarummet på Stiga gällde skattepolitiken. Ingen klagade på skattetrycket i stort, men man var ganska förbannad på att människor med stor förmögenhet och höga inkomster – inte minst de som har fått stora fallskärmsavtal – betalar så litet i skatt.

Jag talade med en montör i 60-årsåldern. Han hade 60 kr i timmen. Det ger mindre än 11 000 kr i månaden. Han krävde inte sänkt skatt för sig själv. Däremot krävde han av oss politiker att vi ser till att arbeta bort de stora underskotten genom att höja skatten för dem som har råd.

Jag försökte i fikarummet på Stigafabriken också redogöra för vårt långsiktiga alternativ. Jag berättade att vi redan i höstas hade formulerat ett al-

ternativ till krisuppgörelsen, vilket till stora delar stämde överens med inriktningen i denna. Vi ville bl.a. sänka arbetslösheten. Men huvudskillnaden mellan våra förslag och de andra partiernas gällde fördelningspolitiken. Vi hade finansierat varje öre i våra förslag, och det handlade då i huvudsak om att vi lade bördorna på dem som ligger högst på inkomst- och förmögenhets-skalan.

Det är också så att en omfördelning från dem som har mycket till dem som har litet är bra när det gäller arbetslösheten. Jag har många gånger redogjort för följande exempel i denna kammare, och jag skall göra det en gång till.

Statistiken säger att om man tar ett par tusenlappar i månaden från exempelvis oss riksdagsledamöter, med de lönenivåer som vi har, minskar vi genomsnittligt vårt sparande. Vi har i dag ett mycket stort överskottssparande i vårt land. Om man däremot ger inkomstförstärkningar till människor med låga inkomster, t.ex. om man förstärker de arbetslösa och låginkomstpensionärernas inkomster, använder dessa inkomstillskottet till konsumtion. Det innebär att en ren omfördelning som inte försvagar statsfinansierna är en bra åtgärd mot arbetslösheten.

Jag lyssnade med spänning när Allan Larsson för en stund sedan sade att han nu skulle tala om vilka långsiktiga besparingsförslag som Socialdemokraterna har. Jag skall försöka låta bli att vara elak, men jag kunde inte underlåta att tänka på en rysk professor, som jag hörde hålla ett föredrag på den gamla sovjetiska tiden. Han fick frågan vad som var målsättningen för den ekonomiska politiken i Sovjetunionen. Han sade: Vi maximerar produktionen och minimerar kostnaderna, och vi maximerar lönerna och maximerar välfärden. Han såg sedan mycket nöjd ut och kunde inte riktigt förstå varför vi såg skeptiska ut.

Allan Larsson talar om Wibbles ofullbordade, och det tycker också jag att man kan göra. Det finns många svarta hål i regeringens förslag. Men på denna punkt vill jag faktiskt instämma i den borgerliga kören och ställa följande fråga till Allan Larsson: Vilka långsiktiga finansieringar vill ni föreslå? Vi kommer ju att rösta på era förslag i slutvoteringen, och då kan det vara rimligt att vi får reda på det.

Framför allt skulle jag vilja höra hur det är med skattebördan på höginkomsttagarna. Vi har ju ett mycket välmotiverat förslag till höjning av marginalskatten och slopande av grundavdraget för höginkomsttagarna. Jag har inte riktigt förstått era förslag. Är det eller är det inte så att ni lägger fram ett konkret förslag om att höja marginalskatten för dem som ligger över brytpunkten?

Förra onsdagen varnade jag för konsekvenserna av att skicka tillbaka hela paketet till finansutskottet, om vi inte kommer tillbaka till kammaren med ett konkret och handfast förslag. Vi har både i och utanför utskotten försökt arbeta för samling kring ett minimiprogram. Man skulle där lägga det långsiktiga åt sidan och stimulera den inhemska efterfrågan på det sätt som Allan Larsson har redogjort för. Att sänka matmomsen är en möjlighet. Att stärka de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna, som Socialdemokraterna föreslår, är en annan möjlighet.

Vi har också förklarat oss villiga att finansiera våra förslag. Sänkt eller slopat grundavdrag för höginkomsttagarna borde kunna vara ett acceptabelt

Prot. 1992/93:77
17 mars 1993

*Den ekonomiska
politiken och bud-
getregleringen
m.m.*

förslag även för de partier som står bakom skattereformen, eftersom vi härigenom inte höjer den högsta marginalskatten, vilket var den heliga princip som man enades om där.

Det är faktiskt så, ärade ledamöter, att det brinner i knutarna. Vi måste alla tillsammans diskutera den långsiktiga politiken för att få bukt med arbetslösheten. Men vi måste också, helst denna vecka – det får inte dröja till fram i juni – besluta om konkreta åtgärder som minskar den akuta och starkt växande öppna arbetslösheten. Det är viktigare än varje partis prestige.

Jag vill till slut säga att jag kände mig nästan kränkt av Assar Lindbeck-kommissionens resonemang om att vi här i riksdagen skulle företräda särintressen. Jag känner mig inte som representant för ett särintresse, och jag tror inte heller att ni gör det. Jag tror att vi allihopa vill företräda allmänintresset, och allmänintresset är i dag sänkt arbetslöshet. Jag tror också att en långsiktigt jämnare inkomstfördelning är bra för dem som ligger ovanför mittpunkten.

Med detta vill jag yrka bifall till de meningsyttringar som jag har fogat vid finansutskottets betänkande.

Anf. 4 ALLAN LARSSON (s) replik:

Herr talman! Jag vill gärna svara Johan Lönnroth. Jag ber dock först att få yrka bifall till samtliga socialdemokratiska reservationer vid finansutskottets betänkande.

Jag brukar med stort intresse lyssna på Johan Lönnroth. Jag tycker att Lönnroth representerar en ny och intressant stil från Vänsterpartiet. Jag blev naturligtvis särskilt intresserad när jag på radion häromdagen hörde referatet från ett torgmöte där man berättade att Lönnroth skulle ha sagt att regeringen inte skulle behöva falla, eftersom Vänsterpartiet fanns till hands. Det var sensationellt, och jag tänkte att jag skulle fråga om det, men nu har vi fått det beskedet att Lönnroths inlägg var av akademisk karaktär.

Vi vet väl i dag att Lönnroth och Vänsterpartiet varken vill eller behöver ställa upp, eftersom Ian Wachtmeister och Bert Karlsson nog kommer att dra sig undan i något hörn i den avgörande voteringen och därmed hjälpa Carl Bildt att fortsätta på den inslagna vägen.

När jag ändå har ordet vill jag ta upp en annan del av Vänsterpartiets insatser här i riksdagen. De pengar som fanns i löntagarfonderna tillhör pensionssystemet, men regeringen har nu tänkt ta de pengarna i anspråk för andra ändamål än till pensioner. Såvitt jag har förstått har Vänsterpartiet gått in för att diskutera ett stöd för regeringen på den punkten.

Jag tycker för min del att pensionärerna skall ha sina pengar och att forskningen skall få pengar på riktigt sätt, via statsbudgeten. Vi har aldrig träffat någon av Vänsterpartiets väljare som har tyckt att vi skall behöva stödja högern på denna punkt. Jag undrar vad som håller på att hända med Vänsterpartiet sedan Lars Werner dragit sig tillbaka.

Låt mig så gå över till frågan om besparingar. Jag tackar för det stora intresset. Jag hoppas att vi kan hålla det vid liv, så att vi fortsätter att rikta uppmärksamheten mot att det är från socialdemokratin som lösningarna skall komma. Från regeringens sida har man ju ingenting att komma med, och jag vet inte riktigt var Vänsterpartiet står.

Jag vill testa en av de tankar som vi funderar på. Vi vet alla hur snabbt kostnaderna för kontantstöd växer. Vi vet också att långtidsarbetslösheten nu snart är uppe i ofattbara 100 000 personer. Vi socialdemokrater ogillar de borgerliga planerna på att försämra ekonomin för dem som är arbetslösa och att göra dem beroende av socialbidrag. Vi menar att den bästa insatsen är att minska arbetslösheten.

Jag vill därför ställa följande fråga både till Lönnroth och till de företrädare för de borgerliga partierna som senare kommer upp i debatten: Är ni beredda att diskutera en rätt för den enskilde till tillfälligt arbete, utbildning, rehabilitering eller annan åtgärd vid t.ex. sex månaders arbetslöshet? En sådan åtgärd skulle vara den största enskilda besparing som vi kan åstadkomma. Därför är min fråga: Är ni beredda att föra diskussioner om sparande och hushållning på det sättet?

Anf. 5 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Herr talman! Jag vill börja med att tacka Allan Larsson för hans vänliga ord om att det är en intressant stil som jag har. Sedan kunde Allan Larsson inte låta bli att göra en kommentar där jag framställdes som akademisk. Jag vet inte hur det är med Allan Larssons eventuella egna akademiska bakgrund, men låt oss lägga det åt sidan.

Vad gäller löntagarfondspengarna är det ju faktiskt så att också vi föreslår att dessa skall gå till AP-fonderna. Vi har hela tiden talat om att vi anser att detta från början är löntagarnas pengar. Men vi vill också vara konstruktiva. Vi tyckte att det fanns anledning att försöka undvika att regeringen en gång till gjorde upp med Ny demokrati. Vi vet nämligen vad Ny demokrati anser om t.ex. humanistisk forskning och miljöinriktad forskning. Vi försökte få fram ett konstruktivt förslag som skulle vara möjligt för inte bara regeringspartierna utan också för er socialdemokrater att ansluta sig till. Vi kan inte förstå varför ni har en så oerhört förenklad nejsägarattityd. Varför vill ni inte vara med om att diskutera möjligheterna att få fram ett förslag som ligger mer i löntagarnas intresse än det som regeringen har lagt fram?

Vi har vidare, Allan Larsson, sedan lång tid tillbaka i motioner formulerat ganska konkreta förslag till minskning av arbetslösheten och till hur dessa förslag skall finansieras.

Vad gäller den fråga som Allan Larsson ställer om hur vi ser på en garanti om rätt till arbete eller utbildning för alla råder det inget som helst tvivel om att vi är mycket positiva på den punkten och gärna skulle delta i samtal om detta. Men samtalen måste också handla om hur man skall finansiera det hela.

Det litet paradoxala är att vårt parti, som tidigare i historien har blivit anklagat för att bedriva en överbudspolitik, i dagens läge faktiskt, kanske litet grand på grund av den erfarenheten, är det parti som allra mest konkret formulerar sina finansieringsförslag. Men ibland har vi intrycket att ni inte riktigt läser våra förslag, att det är ett oerhört kompakt ointresse för vad vi skriver och för vad talar om i den här kammaren.

Mina frågor är därför: Hur ställer ni er, Allan Larsson, till våra förslag? Och till slut ännu en gång: Hur ser era långsiktiga finansieringsförslag ut?

Anf. 6 ALLAN LARSSON (s) replik:

Herr talman! Det är inte någon nejsägarlinje som vi representerar, Johan Lönnroth. Vi har sagt ja till att pensionärernas pengar skall användas till pensioner, icke till andra ändamål. Vi vill t.o.m. ha en lagstiftning som inskräper att pensionsfonderna inte skall vara till för att driva moderata käpphästar. Ställer ni er bakom det?

Vi tycker att forskningen skall ha sina pengar, och vi har lagt fram förslag som är både uthålligare och starkare än de som ligger på riksdagens bord.

Det är viktigt för Sverige att vi har utrymme, inte minst för den tekniska utvecklingen i landet. Där finns intressanta uppslag som vi kan diskutera vidare.

När det gäller besparingar menar jag att den största besparingen ligger i att man bryter arbetslösheten och därmed de passiva utgifterna och kostnaderna som hör ihop med den. Att statsutgifterna skenar är en följd av att arbetslösheten ökar dramatiskt. Därför kan inget besparingsprogram bli trovärdigt om man inte börjar med just detta.

Jag ställer därför min fråga igen, och jag riktar den även till Per-Ola Eriksen som kommer att tala senare. Är ni beredda att som ett alternativ till de församlingar för de arbetslösa som ni har lagt fram i stället diskutera att införa en rätt, vid t.ex. sex månader, till tillfälligt arbete, utbildning, rehabilitering eller någon annan åtgärd för att därigenom bryta arbetslösheten och den omfattande förtidspensionering och det socialbidragsberoende som är en följd därav? Här finns de stora kostnaderna.

Man kan studera land efter land i Europa som har haft långtidsarbetslöshet och se hur det har gått med deras statsfinanser. De har kört med stora underskott. Detta måste vi undvika till varje pris, och därför ställer vi som ett första villkor i alla besparingsprogram att det måste handla om dessa kostnader.

Anf. 7 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Herr talman! När det gäller löntagarfonderna, Allan Larsson, är vi helt eniga om att de förslag som både ni och vi länge har fört fram om att överföra pengar till pensionsfonderna är ett bättre förslag än det som regeringen har lagt fram. Därför är det också vårt förstahandsförslag.

Vad som förvånar oss är att ni i den här frågan inte vill göra som i så många andra frågor. När vi har insett att våra förslag kommer att falla brukar vi försöka göra det bästa möjliga av situationen och diskutera med motståndarna och försöka förbättra deras förslag. Vi försöker blygsamt bidra till en förbättring av förslaget. Det gäller att använda löntagarfondernas pengar till forskning. Vi vill inte att regeringen skall göra upp om ett ännu sämre förslag med Ny demokrati. Varför vill ni inte delta i de samtalen?

Avslutningsvis ställde Allan Larsson åter en fråga. Jag har redan svarat: Ja, vi vill mycket gärna ha en sådan rätt genom lagstiftning. I våra motioner, som har blivit avslagna i denna riksdag, har vi lagt fram just sådana förslag till en lagfäst rätt till arbete. Jag kan nu inte på rak arm säga om vi nämnde sex månader eller inte. Det är bara att kontrollera i protokollen från denna riksdag. Vi har lagt fram sådana här förslag och fått dem avslagna. Vi skall

gärna fortsätta att diskutera sådana frågor liksom alla andra frågor som är uppe i dagens debatt.

Anf. 8 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Många ställer sig frågande och oförstående inför vad som hänt här i riksdagen under den gångna veckan. Det gör också jag. Jag känner olust och är orolig för att riksdagens anseende har skadats och att människorna, inte minst ungdomarna, skall vända politiken ryggen.

Vi riksdagsledamöter, kvinnor och män, valda av Sveriges folk för en tre-årig mandatperiod, har fått väljarnas uppdrag att besluta om för landet viktiga frågor. Riksdagen får därför inte göras till ett politiskt nöjesfält med tveksamma och spektakulära inslag som bäst hör hemma på Kiviks marknad.

En ledamot av denna kammare har sagt att "politik är att ljuga på ett trovärdigt sätt". Det uttalandet gör mig upprörd. Jag undrar vad den ledamot som uttrycker sig så bygger sitt mandat på. Politik handlar inte om lögn. Det handlar om att ha en vision, ett mål, och att driva frågor som leder till uppställda mål. Politik handlar också om att ta ansvar, även för mindre populära men nog så nödvändiga åtgärder.

Jag ser mitt uppdrag från mina väljare som att jag skall verka för ett samhälle där ekonomi och ekologi står i samklang, där alla människor har lika värde oavsett bostadsort eller bakgrund, där rättvisa och solidaritet är honnorsord, och där vi värnar om svaga grupper samtidigt som vi bistår människor i världens fattigaste länder.

Den som genom taktiska och politiska manövrar förlamar riksdagens arbete och driver vårt land till nyval borde höja blicken och se vad som pågår i vår omvärld.

Vi nås dagligen av bilder och rapporter från blodbadet i det forna Jugoslavien. På några timmars avstånd från Sverige råder det nästintill politiskt och ekonomiskt kaos, vars konsekvenser vi inte kan förutse. Kanske är ett inbördeskrig hotande nära i Ryssland, med de följder detta skulle kunna få för vårt land. Att i det läget skapa politisk oreda i vårt eget land och driva Sverige till ett nyval är oansvarigt. Det är att spela hasard med svensk ekonomi, sysselsättning och trygghet. Nu behövs det stabilitet, ansvarstagande och ledarskap.

Dagens situation är en riksdagskris. Den måste vi reda ut och visa att vi 349 ledamöter som valts till Sveriges högst beslutande organ har vilja, mod och förmåga att samarbeta. Alla måste visa att landets väl och ve sätts före politiskt narrspel och gyckleri.

Tonen i den politiska debatten, som den utvecklats efter höstens breda enighet om krispaketet, gör mig orolig. De hårda orden skapar bara låsningar och förgiftar debattklimatet. Tänk på det, Allan Larsson. Jag måste säga att jämfört med Allan Larssons anförande var Bo G Jenevalls anförande lågmält och hade ett stort mått av sympati över sig.

Herr talman! Nu behövs det ärlighet, saklighet, samarbete och beslutsamhet – inte nyckfullhet, svek och taktikspel. Nävrätt får aldrig gå före den utsträckta handen och det hederliga politiska handslaget.

Vi måste vidta åtgärder för att sanera ekonomin. Vi måste skapa balans

Prot. 1992/93:77
17 mars 1993

*Den ekonomiska
politiken och bud-
getregleringen
m.m.*

mellan privata och offentliga åtaganden och utgifter. Vi måste ge tydliga signaler om den enskilda individens skyldigheter och rättigheter. Vi måste främja en uthållig ekonomisk tillväxt. Vi måste främja satsningar som skapar arbete och fortsatt välbefinnande i hela vårt land.

Läget för Sveriges ekonomi är allvarligt. Därom råder inget tvivel. Budgetunderskottet för innevarande år uppgår i dag till närmare 200 miljarder kronor. Enbart räntan på statsskulden kostar 160 000 kr per minut. Flera hundra tusen människor går utan arbete. Inom industrisektorn har närmare 200 000 jobb försvunnit sedan 1989. Nu är det dags att återindustrialisera Sverige.

Banksystemet är i kris, och fastighetsmarknaden har mer eller mindre kollapsat efter 1980-talets överhettning och inflationsekonomi.

Det höga ränteläget som tynger oss slår undan grunden för många enskilda och för småföretag. En lägre ränta är därför önskvärd, men räntan blir inte lägre av turbulensen i riksdagen och Ny demokratis olika turer och besked. Istället stiger nu räntorna, och kronans värde försämras. Omvärldens förtroende för Sverige naggas också i kanten. Exportföretagen tar inte hem sina pengar till Sverige på grund av den osäkerhet som råder i landet.

Det finns många positiva exempel på goda och planerade investeringar i näringslivet runt om i vårt land. Det finns mängder av idéer och mycket kreativitet hos våra småföretagare. Dessa kreativa idéer kan skapa ny sysselsättning och jobb i hela landet. Det finns företag som planerar hemtagning av industriproduktion som nu sker på annat håll i världen. Exportföretagen kan visa på ökad export och en stegvis förbättrad lönsamhet. Det ger ännu inte utslag i nya jobb, men lägger en god grund för framtiden och för att det skall skapas nya jobb när konjunkturen vänder uppåt.

Mot den bakgrunden är det viktigt att vi i stället för politisk oreda skapar lugn och ordning så att investeringarna inte avstannar. Målet måste vara att återskapa tillväxt i ekonomin och att skapa utveckling och framtidstro i Sverige.

Det behövs en bred parlamentarisk samling för att lösa de allvarliga problemen landet befinner sig i och för att genomföra nödvändiga reformer, besparingar och inkomstförstärkningar. Siktet måste vara inställt på att skapa en grund för fortsatt svenskt välbefinnande, även in på 2000-talet, för våra barn och barnbarn.

De åtgärder som behöver vidtas får inte ytterligare försämra det höga budgetunderskottet – tvärtom. Syftet måste vara att långsiktigt skapa balans i den svenska ekonomin. Plus och minus måste gå ihop i ekonomin och i allt ekonomiskt tänkande.

Vid förra veckans behandling av finansutskottets betänkande om den ekonomiska politiken och budgetregleringen återremitterades ärendet till finansutskottet.

Efter den förnyade beredningen i utskottet kvarstår faktum att regeringen, i finansutskottet, har majoritet för sin ekonomiska politik. Oppositionspartierna har inte kunnat visa på en gemensam politik gentemot den politik som regeringen företräder. Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan i betänkandet och avslag på samtliga reservationer och den särskilda meningsyttringen.

Om regeringen i dag får stöd för sin ekonomiska politik, vilket jag hoppas, måste det leda till att kommande beslut här i kammaren ligger i linje med de ekonomiska riktlinjerna som framgår av finansutskottets betänkande.

Riktlinjerna är inte tillfälliga. De gäller inte bara i dag eller under den här veckan. De gäller för det fortsatta arbetet i riksdagen under vårsessionen och är en del i en långsiktig strategi för att ta Sverige ur de ekonomiska problemen. Det innebär att efterföljande beslut här i riksdagen måste stämma överens med regeringens ekonomiska riktlinjer. Den som inte har förstått det bör ta sig en tankeställare. Beslut som innebär avsteg från dessa riktlinjer skulle skapa kaos.

Under överläggningarna i finansutskottet – överläggningar som för övrigt var utomordentligt stimulerande och kreativa – framfördes ett antal förslag med syfte att stimulera efterfrågan och förbättra sysselsättningen. Förslag om att långsiktigt minska de offentliga utgifterna framfördes också. Åtgärder med den inriktningen finns också i propositioner och motioner till riksdagen, och de är nu föremål för behandling i riksdagens olika utskott.

Det råder, för mig, inte det minsta tvivel om behovet av åtgärder för att bekämpa arbetslösheten. På den punkten råder det för övrigt inget tvivel från något regeringsparti heller. Redan nu är regeringens arbetsmarknadspolitiska åtgärder mer omfattande än någonsin. För att bekämpa den höga arbetslösheten och bereda människorna meningsfull sysselsättning och utbildning krävs faktiskt en rad nya åtgärder. Men vi måste också tänka i nya banor och inte enbart förlita oss till de traditionella arbetsmarknadspolitiska åtgärderna. Jag sade tidigare att vi måste återindustrialisera Sverige. Vi måste finna former som gör att vi snabbt kan få en ökad industriproduktion i vårt land.

Under överläggningarna i utskottet har Socialdemokraterna framfört ett antal förslag med bl.a. ökade anslag till AMS, fler gymnasieplatser och tidigareläggning av väg- och järnvägsprojekt. En del av dessa förslag uppfylls redan genom de propositioner som ligger på riksdagens bord. Dessutom arbetar regeringen med konkreta förslag som skall föreläggas riksdagen under våren.

När det gäller väg- och järnvägsinvesteringarna genomförs nu stora satsningar. Jag vill erinra om att enbart på infrastruktursidan satsas innevarande år 13 miljarder kronor. Det är mer än tre gånger så mycket som under den tid Socialdemokraterna hade regeringsansvaret. Dessutom har regeringen lagt fram ett offensivt program för infrastrukturinvesteringar på totalt 98 miljarder kronor under den kommande tioårsperioden. Det kommer att främja tillväxt och sysselsättning. Flera andra förslag för att främja investeringar, utbildning och forskning behandlas för närvarande av riksdagens utskott.

För att man skall få balans i statens finanser behövs besparingar. Regeringen har därför angett behovet till ca 12 miljarder för nästa budgetår.

När Socialdemokraterna presenterade sin ekonomiska motion i januari accepterades nivån, men inte de konkreta förslagen. I februari efterlyste jag den socialdemokratiska sparlistan. Den kom inte. Förra veckan gjorde jag en ny efterlysning. Den kom inte då heller. Det är inte bara jag som väntar på svaret. Jag noterade när jag såg en TV-sändning för en tid sedan om den socialdemokratiska partisekreteraren som reste i landet att också de social-

Prot. 1992/93:77
17 mars 1993

*Den ekonomiska
politiken och bud-
getregleringen
m. m.*

demokratiska medlemmarna och väljarna väntar på svaret. Min fråga blir därför: När kommer den socialdemokratiska sparlistan? Kan Allan Larsson i dag säga hur man skall uppnå 12 miljarder kronor?

Det var de frågor jag ville ha svar på.

Allan Larsson tyckte att det här lät som en gammal refräng. Jag måste säga att Allan Larssons anförande lät som en raspig 78-varvare.

Vi har tidigare hört att Socialdemokraterna skall ge besked i maj. Nu talade Allan Larsson om att beskeden kommer i god tid före maktskiftet; beskeden skjuts alltså på framtiden. Den berömda Allan Larssonska vändpunkten har kommit tillbaka.

I dag kan vi alltså inte få något besked. Vad Allan Larsson sade var att Socialdemokraterna i dag inte har någon sammanhållen ekonomisk politik. Vi får vänta och se. Det finns en pjäs som heter I väntan på Godot. Det verkar som om Allan Larssons politik är i väntan, men på vad då?

(Applåder)

Odd Engström, den socialdemokratiska hedersmannen och missionären, sade strax efter valet 1991 att den regering som då bildades, med stöd av den riksdagssammansättning som nu finns, kommer att sitta länge. Han spådde att den skulle sitta till 1999. I dag gav Allan Larsson beskedet att han i god tid före nästa regimskifte skulle ge besked om besparingarna. Skall jag tolka det så att Allan Larsson kommer att svara på min fråga 1998?

Lindbeckkommissionen presenterade sitt betänkande förra veckan. Flera av kommissionens förslag överensstämmer med regeringens politik och ligger i linje med de ekonomiska riktlinjerna. Det gäller målet om prisstabilitet, riksbankens räntepolitik, arbetsmarknadspolitiken, socialförsäkringarna och infrastrukturen. Det finns också förslag som jag inte håller med om, t.ex. begränsningen av den politiska demokratin och större klasstorlekar. Kommissionen föreslog också en förbättrad journalistutbildning, men, fru talman, med hänsyn till vad som hände under 1980-talet och det som hänt inom banksektorn är det väl närmast en bättre ekonomiutbildning som borde eftersträvas.

Finansutskottet förutsätter i sitt betänkande att Lindbeckkommissionens förslag och de förslag och idéer som framkom under utskottets beredning kommer att bli föremål för fortsatt granskning och överläggningar mellan riksdagens partier. Arbetet skall fortsättningsvis bedrivas så, att det tar sikte på regeringens kompletteringsproposition.

Det har framförts förslag om att en kristidskommission borde bildas. Jag tycker personligen att finansutskottet kan fylla den funktionen. Finansutskottet beslutade därför i går att genomföra en offentlig hearing om bl.a. Lindbeckkommissionens förslag. Vi tillsatte en beredningsgrupp bestående av företrädare för alla partier för att förbereda denna hearing. Vi beslutade att tillsätta gruppen, och snart skall vi utse ledamöterna. Gruppen skall arbeta med hearingen och en del andra frågor. Beredningsgruppen skall också överväga på vilket sätt överläggningarna mellan partierna skall ske inför det fortsatta arbetet i riksdagen för att skapa bred parlamentarisk samling.

Jag är övertygad om att riksdagen, om alla bjuder till, har förmågan att lösa de problem vi står inför. I uppgörelsen mellan regeringen och socialdemokraterna i höstas skapades enighet. Uppgörelsen om ett s.k. ROT-pro-

gram, som jag själv medverkade till, är ett annat exempel. Det visar på möjligheten och förmågan att åtgärda problem, bara vi inte lamslås av taktiskt, politiskt spel.

Fru talman! Vi står inför en mycket spännande utmaning i svensk politik; en utmaning som kräver en nödvändig förnyelse av den offentliga sektorn och transfereringssystemen. Samordningen inom socialförsäkringssystemen måste fortsätta. Arbetslinjen skall gälla i arbetsmarknadspolitik. Framför allt måste vi se till att dagens ungdomsgeneration inte blir en förlorad generation på arbetsmarknaden. Ungdomspraktikplatserna, som är ett led i att skapa trygghet för ungdomarna, är ett viktigt inslag.

Expansionen inom den konkurrensutsatta sektorn måste fortsätta och främjas. Egenföretagare och fåmansföretag måste få förbättrade villkor. Sverige skall bli Europas bästa småföretagarland. Fortsatt inflationsbekämpning i kombination med en politik som bidrar till sänkta räntor ger företag, kommuner och enskilda incitament att investera.

Genom ökade satsningar på infrastruktur, forskning och utbildning skapar vi förutsättningar för att Sverige skall försvara platsen som en ledande industri- och välfärdsnation. Med en ekonomi i balans kan vi skapa nya och trygga arbetstillfällen, rättvis fördelning av välfärden, låg inflation och en uthållig ekonomisk tillväxt med miljöhänsyn. Det ger sedan uthålligt lägre räntor till glädje för företagen, bönderna, villaägarna, bostadsrättsinnehavarna och hyresgästerna.

Vi måste ha en sund ekonomi för att våra barn skall kunna få en bra utbildning, pensionärerna en bra pension, sjuka och handikappade en bra vård och omsorg. Människorna skall ha arbete i såväl Kiruna som Skanör, i storstad och på landsbygd.

Låt oss ta vara på möjligheterna och värna om det här landet och bygga något gemensamt för framtiden.

(Applåder)

Anf. 9 ALLAN LARSSON (s) replik:

Fru talman! Per-Ola Eriksson är inte bara ordförande i finansutskottet, utan också representant för väljarna i Norrbotten. Därför finns det anledning att ställa frågan: Hur kommer Norrbotten att påverkas av den politik som de borgerliga partierna tänker rösta igenom i dag?

Jag har tittat på Länsarbetsnämndens prognos för arbetsmarknaden i Norrbotten. Det är en mörk bild av framtiden. Den visar att sysselsättningen minskar med ytterligare 3 500 personer fram till nästa sommar. Den största minskningen sker inom byggindustrin och den offentliga sektorn. Arbetslösheten kommer att öka till 15 000; nästan var femte av Norrbottens vuxna befolkning står då utanför den ordinarie arbetsmarknaden.

Per-Ola Eriksson har nu så varmt talat för Moderaternas ekonomiska politik. Det är en politik som skapar arbetslöshet i hela landet, men särskilt i Norrbotten, och som slår hårt mot de småföretag som Per-Ola Eriksson också talar varmt för.

Var har Per-Ola Eriksson sin lojalitet? Hos Carl Bildt och Moderaterna, eller hos norrbottningarna, där var femte snart står utanför den ordinarie arbetsmarknaden?

Prot. 1992/93:77
17 mars 1993

*Den ekonomiska
politiken och bud-
getregleringen
m.m.*

Per-Ola Eriksson tror att förslaget om att försämra de ekonomiska villkoren för dem som är arbetslösa eller arbetsskadade eller har slitit hårt i ett långt arbetsliv är ekonomisk politik. Om det är det som är ekonomisk politik, måste jag erkänna att Per-Ola Eriksson är världens bäste ekonomiska politiker. Men då måste också Per-Ola Eriksson kunna förklara för oss som inte är lika stora stjärnor hur dessa åtgärder kan lösa det grundläggande ekonomiska problemet, nämligen att öka köpkraften och därmed skapa nya arbetstillfällen i Norrbotten och hela landet.

Sedan vill jag påminna om min fråga. Tydligen fanns det inte plats för ett svar på den i Per-Ola Erikssons i förväg skrivna anförande. Den största besparing vi kan göra är ju att bryta arbetslösheten, så att människor inte behöver utnyttja A-kassan, bli beroende av socialhjälp eller bli förtidspensionärer. Därför är detta det avgörande testet på om man kan och förmår spara i de offentliga utgifterna.

Är ni beredda att som alternativ till försämringar i A-kassan diskutera frågan om den enskildes rätt att få ett tillfälligt arbete, att få utbildning eller rehabilitering eller att bli föremål för annan åtgärd? Det är det som allt arbete när det gäller besparingar egentligen handlar om.

Anf. 10 PER-OLA ERIKSSON (c) replik:

Fru talman! I sitt inledningsanförande talar Allan Larsson om att Ny demokrati gjorde en kupp förra veckan, då det blev återremiss till finansutskottet. Men Socialdemokraterna och Allan Larsson deltog i det arbetet, och därför kan jag beteckna Allan Larsson som en kuppmakare med tanke på vad som hänt därefter.

Det vi har upplevt under de senaste åren – jag tänker på utslagningen av arbetsplatser inte bara i mitt eget län utan också på andra ställen runt om i landet – är svåra sviter av den inflationsekonomi som präglade 1980-talets ekonomiska politik. Det var nämligen under 1980-talet som vi fick problemen i ekonomin. Det var överhettningen. Det var övertaget. Det var de starkt stigande lönerna – samtidigt som vi inte hade en motsvarande produktion. Det var de olika välfärds mål som vi kostade på oss utan att ha en produktion som växte i samma takt. Det var inflationen. Det var skatteökningarna. Det var då problemen skapades. Inflationen dolde delvis problemen. Men de kom i dagen när Allan Larsson lämnade finansministeriet.

Nu tvingas regeringspartierna och hela svenska folket att bära arvet från 1980-talet. Det som Allan Larsson i dag har presenterat i sitt inledningsanförande och även senare i debatten är en nygammal variant från 1980-talets politik. Men den valde väljarna bort i september 1991, och den vill väljarna inte ha tillbaka. De vill inte se inflationsekonomin, spekulationsekonomin, komma tillbaka, för det är den som har fördärvat svensk ekonomi.

När vi nu skall värna jobben är det viktigt att framhålla att de som har jobb borde bära en större börda. Jag vill fråga Allan Larsson: Av vilken anledning är Allan Larsson och Socialdemokraterna inte beredda att låta dem som har ett arbete betala en högre ersättning till A-kassan, så att vi därmed får resurser för att hjälpa dem som saknar arbete samt resurser för de människor som står i arbetslöshetskön? Är det inte rättvist att den som har ett ar-

bete hjälper den som inte har ett arbete? Hur är det, Allan Larsson, med rättvisan i de socialdemokratiska leden?

Prot. 1992/93:77
17 mars 1993

Anf. 11 ALLAN LARSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tycker att den frågan kan föras tillbaka till Per-Ola Eriksson. I går bildade ju de borgerliga i skatteutskottet en nejsägarkoalition och gick emot förslaget om att de som har goda inkomster skall vara med och betala. Tänker Per-Ola Eriksson ta upp en diskussion om en ändring i det avseendet?

I höstas träffade vi en överenskommelse om att egenavgifterna skulle läggas till sjukförsäkringen – icke till arbetslöshetsförsäkringen. Jag kommer att betrakta sådana inslag som Per-Ola Eriksson talar om som ett brott mot den överenskommelse som vi träffade i höstas och som handlar om att bygga upp en ny finansiering för sjukförsäkringen.

Per-Ola Eriksson talar om en kupp. Han använder ordet kuppmakare. Om det är det språkbruk som Per-Ola Eriksson tänker använda när det gäller oss socialdemokrater samtidigt som han vänslas med Ny demokrati, tror jag att svenska allmänheten har anledning att känna djup oro för vad som pågår här i riksdagen. Tänk er noga för! Sverige behöver mer av samarbete och mindre av konflikt. Det behövs en ny politik. Det behövs insatser för arbete. Det är det vi står för. Försök inte behandla oss eller de förslag som vi lägger fram och den opinion som vi representerar på det här sättet! Det är nämligen inte till gagn för landet.

Så något om inflationen. Jag vet inte om Per-Ola Eriksson minns det, men för två år sedan åstadkom vi den viktigaste insatsen mot inflationen, nämligen stabiliseringsavtalet. Det var ett samarbete mellan arbetsmarknadens parter som vi tog initiativ till. Där skall jag ge Centern ett erkännande, som stod upp för detta. Olof Johansson personligen gjorde en viktig insats i det arbetet. Det var det som gjorde att inflationen minskade. Carl Bildt och Moderaterna försökte sabotera – det var det viktiga inslaget för att få ner inflationen.

Sedan vill jag säga något om besparingarna. Nästa vecka skall vi ju ta ställning till förslag om hårda åtgärder som drabbar de arbetslösa. Det gäller en lång rad försämringar. Jag har undrat vad syftet egentligen är. Samtidigt pågår ju något annat här i riksdagen och i regeringskansliet. Dels späder man på med nya stora utgifter i fråga om jordbruket, dels pågår en diskussion om vårdnadsbidrag. Det handlar alltså om en reform som innebär att ett nytt bidragssystem skapas som gör det mindre lönsamt att arbeta.

Därför frågar jag: Är de här förslagen inte till för att förbättra statsfinanserna utan för att ni skall kunna finansiera de åtgärder som uppenbarligen är nyckeln till att regeringen kan hänga ihop – dvs. jordbrukspolitiken och vårdnadsbidragen?

Anf. 12 PER-OLA ERIKSSON (c) replik:

Fru talman! Allan Larsson frågade i sin senaste replik var jag har min lojalitet. Svaret är: Min lojalitet har jag i Centerpartiet, hos mina väljare och i den politik som skapar en positiv framtid för Sverige. Min lojalitet har jag också i mitt eget hemlän, Norrbottens län. Jag lider med de människor som

*Den ekonomiska
politiken och bud-
getregleringen
m.m.*

i dag är drabbade av sviterna från 80-talets inflationsekonomi i och med att arbetsplatser slagits ut. Jag lider även med de människor som tvingades flytta från hemlänet under den tid då Socialdemokraterna hade regeringsansvaret. Flyttlass efter flyttlass gick från glesbygdsområden till storstadsområden, vilket livligt applåderades av det socialdemokratiska partiet.

Jag ger Allan Larsson rätt på en punkt: Stabiliseringsavtalet var en riktig åtgärd som bidrog till en nedkylning och till en lugn avtalsrörelse. Krisuppgörelsen i höstas mellan regeringspartierna och Socialdemokraterna var också en riktig åtgärd. Det var ett konstruktivt sätt att samarbeta och ta itu med svåra problem.

Visserligen har Allan Larsson inte rätt till ytterligare replik just nu, men senare kan han kanske ge ett svar på följande fråga: Är Socialdemokraterna beredda att gå vidare och att ta gemensamma tag – att ta den utsträckta handen och göra det politiska handslaget – för att skapa stabilitet, sammanhållning och en handlingskraftig riksdag?

Vidare förvånar det mig att Allan Larsson tar upp frågan om vårdnadsbidraget. Det är ju så många människor runt om i vårt land som i dag inte får ett enda öre för vård av sina barn. Oavsett var i landet man bor, oavsett föräldrarnas inkomster osv. vill jag se till att alla barn behandlas lika. Vi kan skapa en rättvis familjepolitik genom ett vårdnadsbidrag. En familjepolitisk reform med den inriktningen är fördelningspolitiskt riktig. Det är fråga om en solidaritetsåtgärd.

Fru talman! Något unikt hände i Sveriges riksdag tidigare i dag. Det var när Allan Larsson skulle ge besked om besparingar i god tid före nästa maktskifte – som, om man får tro Odd Engström, kommer 1999.

Svaret från Allan Larsson blev att han inte hade något besked. Beskedet skulle skjutas på framtiden. Jag noterade det fnitter och det skratt som bröt ut i kammaren. Allan Larsson är inte känd för att vara någon humorist. Och, fru talman, det är första gången som jag hört någon skratta åt Allan Larsson. (Applåder)

Talmannen anmälde att Allan Larsson anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 13 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Jag tror att vi alla har tyckt att det har varit intressant att följa debatten mellan företrädare för olika partier för majoritetslinjen och de olika reservanterna i finansutskottet. Det som var speciellt uppmuntrande att höra var den konstruktiva öppenhet som fanns i inlägg från så olika håll som från Bo G Jenevalls och Johan Lönnroths håll.

Bakgrunden till dagens debatt är väl känd. Jag tänker på det taktiserande som oppositionspartierna hemföll till här i kammaren i onsdags i förra veckan.

Socialdemokraterna lät sig lockas av nydemokraterna till en återförvisning till finansutskottet av betänkandet om den ekonomiska politiken. Det var ingenting som Socialdemokraterna själva hade hittat på. Tidigare hade man talat om hur bråttom det var att fatta beslut, inte minst mot bakgrund av arbetslösheten i byggbranschen.

Men stundens frestelse att ställa till förtret blev de socialdemokratiska företrädarna övermäktig när nydemokraterna bjöd upp till denna taktiska dans. Hedrande var det inte.

Styrka av den framgång som Socialdemokraterna gav dem gick Ny demokrati åstad och röstade mot sin egen politik och mot en träffad uppgörelse om besparingar i delpensionen. Det som då inträffade var någonting alldeles unikt.

Ny demokrati röstade medvetet mot sin egen motion, mot sin egen politik och mot vad partiets företrädare i utskottet hade varit med och träffat en uppgörelse om. Detta gör man i en fråga där regeringspartierna avsevärt ansträngt sig för att i öppen och konstruktiv anda gå just Ny demokrati till mötes.

Agerandet har försvarats med att det var en taktisk manöver, ett taktiskt spel för att få inflytande. Men det som hände var att Ny demokrati röstade mot ett förslag som man haft inflytande över. Nu röstade man i stället med Socialdemokraterna. Som taktik var det nog inte så briljant.

För regeringen var slutsatsen av detta agerande uppenbar. En ny situation riskerar att uppstå i Sveriges riksdag. Om Socialdemokraterna och Ny demokrati tillsammans med Vänsterpartiet har en gemensam uppfattning om hur den ekonomiska politiken skall läggas upp kan de när som helst överta regeringsansvaret.

Men så är det ju inte. De har diametralt motsatta uppfattningar. De har bara kunnat enas om att säga nej. Nu erbjuder situationen endast två lösningar: Antingen håller oppositionen fast vid sitt nej – då kan riksdagen inte lägga fast någon ekonomisk politik och då måste väljarna få möjlighet att säga sitt igen – eller så säger oppositionen ja till sina egna förslag. Mer behövs det inte för att regeringen skall få stöd här i kammaren för sin politik.

Regeringen är inte beroende av aktivt stöd från något oppositionsparti. Men regeringen är beroende av att oppositionen inte förenar sig i en allians av nejsägare. Om så blir fallet, dvs. om oppositionen avvisar regeringens förslag till riktlinjer för den ekonomiska politiken uppstår en i grunden ny parlamentarisk situation. Det var inte den som väljarna röstade fram för 18 månader sedan, tvärtom. Svenska folket röstade då för förändring. Men väljer oppositionen att gå vidare med att blockera, då blockeras den nödvändiga kursomläggning av en majoritet här i kammaren, en kursomläggning som väljarna ville ha.

Jag gav därför beskedet, som är förankrat hos samtliga regeringspartier: fälls regeringens förslag om riktlinjer för den ekonomiska politiken avser regeringen att förordna om extraval. Det beskedet ger jag också här och nu. Låt ingen som helst oklarhet råda på denna punkt.

Fru talman! Den senaste veckan har, försiktigt uttryckt, inte varit någon bra vecka för Sverige. Jag tror att vi alla är medvetna om att den har inneburit att förtroendet för politiken, riksdagen och de enskilda partierna har rubbats. Vi vet att förtroendet till förmågan att samlas till kraftfulla åtgärder för att fullfölja den ekonomiska politiken, för att ta itu med problemen, också har minskat. Höjda räntor och en fallande kronkurs bär tyvärr tydligt vittnesbörd.

Priset har varit högt. Jag fruktar att det, även om dagens beslut skapar

Prot. 1992/93:77
17 mars 1993

*Den ekonomiska
politiken och bud-
getregleringen
m.m.*

föresättningar – jag hoppas innerligt det – kommer att ta tid att vinna åter vad som förlorats. Men det måste ske. Jag hoppas innerligt att de som skapade denna kris kommer att ha lärt av det som inträffat, att det nu här i riksdagen skall vara slut på att ständigt säga nej, att det också skall vara möjligt för ett oppositionsparti att säga ja till åtgärder som alla innerst inne faktiskt inser är nödvändiga.

Det är nämligen hög tid för ansvarstagande och samverkan här i riksdagen kring den politik som krävs för att få fram nya jobb, nya företag, ny tillväxt och ny välfärd. Vi har den möjligheten. Låt oss då inte spela bort den!

Förra tisdagen presenterade den oberoende ekonomikommissionen under professor Assar Lindbeck sin rapport. Den visar hur den djupa ekonomiska krisen har sina rötter i två decennier av felsteg och misslyckanden. Vi skall inte nu i denna kammare fördela ansvaret. Det delas av många. Men vi skall vara medvetna om slutsatsen. Förmår vi inte att lära av de misstag som är begångna under de två senaste decennierna kan vi inte klara krisen. Kan vi lära av misstagen begångna i det förflutna har vi goda möjligheter.

Kommissionen konstaterar att dagens djupa ekonomiska problem bara kan övervinnas genom en handlingskraftig politik inriktad på hela nationens långsiktiga intressen. Genom sin analys och sina rekommendationer är kommissionen ett starkt stöd för den huvudinriktning som regeringen har gett den ekonomiska politiken under den halva mandatperiod som nu ligger bakom regeringen.

Det regeringen under dessa 18 månader hitintills gjort är att regeringen har lagt en god grund för ett bättre Sverige. Lindbeckkommissionen talar om de ljuspunkter – inte så få – som finns och som kommer att bli allt tydligare. Men det kräver att politiken fullföljs med en målmedvetenhet och styrka.

Vi har all anledning att tro att vi kommer att lyckas att återupprätta Sverige som ett land med stark ekonomi, tryggade jobb och väl grundad framtidstro. De som vill kasta in handduken för Sverige har fel. Och vi skall också visa att de har fel.

Att ta sig igenom detta sker inte omedelbart, och det sker aldrig någonsin om vi inte här i riksdagen har förmågan att fatta också sådana beslut som inte nödvändigtvis är populära för dagen. Men vi befinner oss på rätt väg. Det är det alldeles avgörande.

Alla vet att denna regering är öppen för samtal och samverkan här i riksdagen. Det har inte främst med det parlamentariska läget att göra, utan det har sin bakgrund i att vi genuint tror att den stabilitet som ett brett samförstånd och som impopulära beslut ger skulle vara bra för Sverige, och bra för våra möjligheter att få ordning på vår ekonomi.

Vi har vid åtskilliga tillfällen visat vår vilja till samtal och samförstånd. Här i riksdagen har träffats betydelsefulla uppgörelser mellan regeringspartierna och såväl socialdemokrater – jag tänker på höstens två stora, viktiga uppgörelser – som nydemokrater, där ett flertal olika exempel skulle kunna anföras.

Vinner finansutskottets betänkande riksdagens bifall, kommer vi att gå vidare med de samtal mellan riksdagens partier om den ekonomiska politikens

vidare inriktning inför kompletteringspropositionen som utskottsmajoriteten talar om.

Vi kommer att föra dessa samtal – som vanligt, höll jag på att säga – i öppen och förtroendefull anda, inte genom att hota och vara ultimativa, utan för att nå fram till gemensamma lösningar. Det vore en styrka för Sverige om det visade sig vara möjligt.

Vad som hitintills under vårriksdagen har blockerat möjligheterna till samförstånd har inte varit regeringens ovilja, utan det har varit oppositionens oförmåga. Jag tänker då på det viktiga och svåra arbetet att spara i statens utgifter. Det har man gång på gång försökt att blockera – det som har varit nödvändigt.

Jag blir nog trodd om jag säger att vi inte lägger fram sparförslagen därför att vi tror att de är någon genväg till kortsiktig popularitet. Det är de nämligen inte. De duger föga om det skulle vara syftet. Vi lägger fram dem därför att vi vet, är övertygade om, att Sveriges ekonomiska situation kräver det.

Lindbeckkommissionen har också med stor kraft bekräftat den slutsatsen, för alla som har förmågan och viljan att höra.

Vi har också – det är bra – kunnat konstatera att oppositionspartierna håller med oss, i princip, på den punkten.

Det är bra att Socialdemokraterna nu talar om att det måste fattas beslut om besparingar på ca 12 miljarder kronor som skall gälla fr.o.m. det kommande budgetåret. Det är bra att de säger det, men det är svagt att de ännu inte har kunnat gå från princip till praktik och inte har kunnat ge ett enda besked om hur de har tänkt sig att detta skulle gå till.

Och intill dess att så är fallet står Socialdemokraterna de facto utan en sammanhängande ekonomisk politik. Detta har bekräftats under den föregående debatten av Allan Larsson, som uttryckligen har sagt att socialdemokratin icke i dag är redo att regera landet. I väntan på vad då, undrar man. Den frågan kommer att leva länge. Detta inger inte förtroende.

Nydemokraterna å sin sida talar om långt större besparingar. Samtidigt går de gång efter gång i denna kammare samman med Socialdemokraterna för att bara säga nej.

Jag säger inte att den ekonomiska politiken bara består i att spara i de statliga utgifterna – långt därifrån. På viktiga områden har regeringen bara under de senaste veckorna lagt fram förslag till de offensiva framtidssatserna på viktiga områden som Sverige har väntat alldeles för länge på, sedan 70- och 80-talet. Nu finns möjligheterna. Nu har vi lagt fram förslagen.

Jag tänker på det stora lyftet för forskning och högre utbildning, som diskuterades för bara några minuter sedan. Jag tänker på det stora lyftet för järnvägar, vägar och infrastruktur, efter att vi har halkat efter under så lång tid.

Samtidigt satsar vi mer än vad som någonsin satsats i vårt Sverige för att med en ny och effektiv arbetsmarknadspolitik möta arbetslösheten. Storleken i satsningarna har självfallet sin tragiska bakgrund i utslagningen av industrijobb och andra jobb, men vi har satsat och satsar ännu mera, och vi visar allvar med politiken.

Men ändå, till slut: Förmår vi inte att spara i de statliga utgifterna, utan

Prot. 1992/93:77
17 mars 1993

*Den ekonomiska
politiken och bud-
getregleringen
m.m.*

accepterar en ständigt växande statsskuld, kommer vi aldrig att kunna ta oss ur arbetslösheten och nedgången.

Det är den sanning som ingen i denna kammare kommer ifrån.

Därför krävs det att också oppositionen förmår att redovisa besparingar – och vågar stå för dessa när de kommer upp till omröstning. Det är förmågan att redovisa besparingar och förmågan att våga rösta för besparingar som är lackmustestet på ekonomisk politik, i det läge som vi nu befinner oss i. Allt annat är relativt enkelt. Detta är det svåra. Den som inte klarar det svåra klarar i grunden ingenting.

När riksdagen snart går till omröstning, tar den ställning till vilken inriktning den ekonomiska politiken skall ha.

Det är nu som vi tar ställning till helheten. Och vi gör det i fullt medvetande om att denna helhet byggs upp av alla de enskilda förslag som denna riksdag kommer att ta ställning till under våren. Vi gör det också fullt medvetna om att den ordning för riksdagens arbete som gällt i decennier gäller allttjämt och lika för alla. Helheten bestämmer vi oss för. Sedan bestämmer vi oss också för delarna. Så säger inte jag – så säger riksdagsordningen, och så är det.

Regeringen har en klar linje. Den politiska krisen ligger inte i regeringen. Den politiska krisen ligger här i riksdagen. Vi har en ekonomisk politik i alla delar, helhet och delar. Vi är beredda att fullt ut försvara, ta ansvaret för och föra denna politik vidare. Vi är övertygade om att det är denna politik som klarar Sverige, och för det har vi också fått ett starkt stöd.

Förvägras vi att ta detta ansvar, därför att politiken blockeras av dem som bara kan säga nej, måste väljarna få säga sitt. Vinner den däremot bifall skall vi gå vidare med en öppenhet, med ett samtal och med en strävan efter samförstånd, så brett detta nu låter sig göras.

Det har varit regeringens ambition, och det är regeringens ambition, och den kommer vi att fortsätta att fullfölja.

(Applåder)

Anf. 14 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Fru talman! Jag får väl tacka statsministern för de vänliga orden om att mitt inlägg var konstruktivt. Jag vill med några ord förklara varför jag och Vänsterpartiet ändå anser att regeringen Bildt skall gå.

Carl Bildt talar om att det behövs en stark ekonomi och tryggade jobb. Det behövs också framtidssatsningar. Vi är också helt överens på den punkten. Men Bildt säger också att det behövs impopulära beslut. Det gäller att klara det svåra. Vad är det som är nödvändigt, och vad är det som är svårt?

Det som är nödvändigt är att man tar fram pengarna till dessa framtidssatsningar, till de nya jobben, och pengarna måste tas där de finns. Var finns då pengarna? Ja, Carl Bildt, pengarna finns där statsministerns och regeringspartiernas egna stödgrupper finns – det är de som har pengarna.

Men högern har aldrig klarat av att ge sig på sina egna stödgrupper. Det visade sig i USA under Reagan- och Bushperioderna och i EG-länderna, där det har suttit högerregeringar. De har överallt sagt exakt det som Carl Bildt nu säger. Ingenstans har högern klarat av att ta pengarna där de finns. I stäl-

let ger man sig på de svaga, de arbetslösa och de sjuka. Där finns inga pengar att ta.

Varför, Carl Bildt, är ni inte beredda att fatta de svåra besluten, att ta ert ansvar? Höj skatten för sådana som oss båda. Höj skatten för dem som ligger ovanför brytpunkten, t.ex. genom att avskaffa grundavdraget. Varför kan ni inte tänka er att fatta dessa impopulära och för er mycket svåra beslut?

Anf. 15 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Låt mig säga att även om Johan Lönnroth och jag har olika uppfattningar – jag skulle uppfatta det som något konstigt om en företrädare för Vänsterpartiet inte ansåg att en borgerlig regering alltid borde avgå, det ligger så att säga i det politiska spelets natur – sätter jag nästan alltid värde på en diskussion med Johan Lönnroth mot bakgrund av den öppenhet som han har.

Jag skall därför svara konkret på hans fråga om var vi skall ta pengarna. Den klassiska gamla vänsterpartipolitiken är att man skall ta dem från företagen och de s.k. kapitalägarna. Men det är självfallet en stängd väg av den enkla anledningen att en av orsakerna till att vi har en så hög arbetslöshet är att företagen går dåligt. Om vi skulle ta ännu mycket mer från företagen, skulle företagen gå ännu mycket sämre. Då skulle vi få ännu högre arbetslöshet. Jag skulle tro att Johan Lönnroth och jag trots allt är någorlunda eniga på den punkten.

Vi skall försöka att fördela bördan rättvist. Jag tror inte att det är klokt att börja höja inkomstskatterna för mycket i detta land. Det har kortsiktiga och långsiktiga negativa effekter. Men Johan Lönnroth är trots allt medveten om att vi i höstas – det var ett av inslagen i krisuppgörelserna med Socialdemokraterna – vidtog åtgärder i den riktning som han efterlyser. Både Johan Lönnroth och jag har fått en högre inkomstskatt, eller kommer att få det, än vad vi annars skulle ha fått genom att realinkomstskyddet i skatteskalen för höginkomsttagarna de facto suspenderades för krisperioden. Det som kan göras det är också gjort.

Anf. 16 JOHAN LÖNNROTH (v) replik:

Fru talman! Inte heller när det gäller företagsbeskattningen föreslår vi en genomsnittlig skärpning. Vad vi vill göra är att fördela om mellan företag. Det är riktigt att vi vill höja arbetsgivaravgifterna. Vi vill därmed ta tillbaka litet grand av den stora vinstökning som exportföretagen får på grund av kronkursens fall. Men alla de pengar som vi därigenom skulle få in och mer därtill vill vi ge tillbaka till företagsamheten, och inte minst till småföretagen, genom offensiva satsningar på tidigare lagda beställningar och annat.

Vi har även lagt fram en lång rad besparingsförslag, alltså inte bara höjningar av skatten. I första hand är det naturligtvis välkända gamla vänsterståndpunkter som handlar om det militära försvaret. Vi har också gett oss på den statliga administrationen. Vi har föreslagit sänkt tak i sjukersättningen för att just kunna undvika att ge sig på de allra svagaste och de som har de lägsta inkomsterna.

Till sist vill jag säga något om realinkomstskyddet i skatteskalen. Ni tar bort effekten av devalveringen på de s.k. basbeloppsanknutna förmånerna.

Prot. 1992/93:77
17 mars 1993

*Den ekonomiska
politiken och bud-
getregleringen
m.m.*

Varför vidtar ni inte åtminstone den lilla åtgärden att se till att devalverings-effekten också slår på höginkomsttagarna genom att räkna om brytpunkten också i fråga om detta. Det är väl ingen som får realinkomstskydd i detta läge. Men varför gör ni inte åtminstone den lilla rättviseförändringen i era förslag att ni tar bort devalveringseffekten för höginkomsttagarna?

Anf. 17 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Vi gör inte det bl.a. därför att det skulle medföra att ganska många människor skulle drabbas dubbelt, bortsett från att dessa saker inte har med varandra att göra. Vi skulle få både minskade bidrag och höjd skatt av samma skäl. Det finns ingen anledning att låta människor drabbas på det sättet.

Jag skall säga något om det som vi diskuterade inledningsvis. Jag tycker att det är bra att Johan Lönnroth åtminstone försöker att föra en konstruktiv diskussion om besparingar, även om det finns åtskilligt av det som han själv kallade välkända gamla vänsterståndpunkter där jag tror att vi kommer att ha svårt att finna varandra.

Jag tror att det är fel att öka skattebelastningen på företagen i ett läge när detta riskerar att leda till arbetslöshet. Detta inser tydligen vänstern, åtminstone till hälften. Johan Lönnroth säger nämligen att pengarna från de skat-tehöjningar som man vill genomföra för företagen skall man återföra till andra företag. Men är inte erfarenheterna av denna typ av bidrags- och sub-ventionsekonomi och selektiva ekonomi i allt väsentligt negativa? Det är inte det som vi behöver i dag, utan vad vi behöver är att skapa bättre villkor för företagen generellt för att på det sättet ge företagen generellt en möjlighet att komma på fötter och börja nyanställa, så att vi kan börja bryta ökningen av arbetslösheten och få fram de nya jobben.

Talmannen anmälde att Johan Lönnroth anhållit att till protokollet få an-tecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 18 INGVAR CARLSSON (s):

Fru talman! Var jag än rör mig i Sverige – på bussen från Tyresö till Gull-marsplan, i Höganäs i Skåne, i Karlskrona i Blekinge, i Uppsala eller i Upp-lands Väsby – möter jag samma fråga: Vad är det som håller på att hända i Sverige? Vart är vi på väg?

Om man med ett enda ord skall sammanfatta vad människor känner så är det oro. De är oroliga för att mista jobbet, för att tvingas söka socialbidrag, för att inte kunna betala hyran eller klara amorteringarna på villalånet.

De frågar: Hur blir det i framtiden med vården av de gamla? Jag möter kvinnor som säger: Måste jag stanna hemma om barnomsorgen skärs ned eller om avgifterna blir så höga att vi inte har råd med dagis? Hur skall vi då klara ekonomin i vår familj?

De flera hundra tusen arbetslösa ställer sig naturligtvis frågan: Får jag ett jobb nästa månad, eller hur länge kommer det här att fortsätta? Vad blir det av min framtid?

Det är här, i människornas vardag, som vi politiker måste börja. Om vi

inte har det klart för oss, då tappar människorna förtroendet för politiken. Det kan jag försäkra kammarens ledamöter.

Om vi skall bli trovärdiga, då måste vi också komma med åtgärder som ger resultat. För att hitta lösningar kan vi ta råd från ekonomer och experter. Men det är vi politiker som måste skapa en helhet. Det är vi som måste åstadkomma de samlande lösningarna. Det är vi här i denna riksdag som måste ta det grundläggande ansvaret.

Men det behövs en politik som har stöd, inte bara bland ekonomer, utan också bland folkflertalet. Kravet på rättvisa, på att bördorna skall fördelas någorlunda lika, blir än tydligare när krisen djupnar.

Det behövs enligt min mening – det är en mycket stark övertygelse – en politik som har stöd av partierna på båda sidorna om blockgränsen. Jag har sedan flera år, långt före den nuvarande krisen, inte bara talat om utan i praktiken verkat för överenskommelser och samarbete över blockgränserna. Som statsminister lyckades jag också med den uppgiften, att samla breda majoriteter i denna kammare för långsiktiga och viktiga beslut. Om vi kan åstadkomma det får vi nämligen beslut för lång tid framåt. Då är det möjligt att långsiktigt och konsekvent bekämpa och övervinna den mycket svåra och djupa kris som vi nu befinner oss i.

Vi har i finansutskottet, i arbetsmarknadsutskottet och i utbildningsutskottet utförligt redovisat konkreta socialdemokratiska förslag och uppfattningar om vilka åtgärder som vi anser nu behöver vidtas. Detta har tidigare redovisats här i debatten i dag av Allan Larsson.

Fru talman! Förra veckan kom den "tivolionsdag" som plötsligt gav Sverige en politisk kris ovanpå den ekonomiska, skrev Carl Bildt i Dagens Nyheter i förrgår.

Det tycker jag tyvärr avslöjar att Carl Bildt inte riktigt har förstått sitt ansvar som statsminister. Den politiska krisen kom nämligen inte plötsligt. Den har legat latent ändå sedan förra hösten.

Trots att fyra partier ingår i regeringen, är det en minoritetsregering. Situationen kompliceras naturligtvis ytterligare, om än av ytterligt hedervärda skäl, av att ett av regeringspartierna inte kan tänka sig att styra med hjälp av Ny demokrati. Bengt Westerberg var mycket tydlig på den punkten i samband med valet: Han sade: Jag vill inte sätta mig i en regering som är beroende av Ny demokrati.

Det var naturligtvis ett svårt utgångsläge. Jag föreslog därför att regeringen skulle ta 100 dagar på sig att fundera igenom hur den skulle få igenom sin politik i riksdagen.

Detta erbjudande avfärdades uppriktigt sagt ganska överlägset. Man sade att vi socialdemokrater inte var förberedda på oppositionsrollen. Regeringen satte i gång sin rivstart. Den "enda" vägen, dvs. sänkta skatter och privatiseringar, skulle få fart på Sverige igen.

Det vi fick höra från Moderaterna var att det nu är borgerlig majoritet. Socialdemokratin har lidit ett svidande nederlag. Nu är det borgerliga värderingar och borgerlig politik som skall gälla. Det var ord och inga visor. Det var beskedet vi fick som oppositionsparti.

Jag anser att Carl Bildt i sin statsministerkarriär från början gjorde två ödesdigra felbedömningar. Den första var att inte långsiktigt försäkra sig om

Prot. 1992/93:77
17 mars 1993

*Den ekonomiska
politiken och bud-
getregleringen
m.m.*

stöd för regeringens politik i riksdagen. Det andra var att sätta en politik i sjön som inte löste, utan i stället snabbt förvärrade, den ekonomiska krisen.

Både avsaknaden av en genomtänkt parlamentarisk strategi och innehållet i regeringens ekonomiska politik har sedan valet skapat osäkerhet och ytterligare förvärrat krisen.

Jag lyssnade i dag till Carl Bildt när han bl.a. sade: Vi vet vad den ekonomiska situationen kräver. Det är en sorts upprepning eller ny variant av den "enda" vägens ekonomiska politik. Men vi är många i Sverige som inte har kunnat undgå att följa statsministerns tidigare uttalanden och att bedöma i vad mån de har slagit in.

I maj i fjol påstod Carl Bildt aningslöst: "Vi har ett i grunden sunt finansiellt system. – Vi har fördelen av att ha stora stabila kommersiella banker." Det är mindre än ett år sedan.

I augusti förra året sade Carl Bildt: "Vi har bättre styrsel på den ekonomiska politiken än vad Sverige har haft på mycket lång tid, och det ser vi också i att förtroendet börjat återvända."

Sedan kom den värsta finans- och bankkrisen i mannaminne och valuta-kriserna, som ledde till att den "enda" vägens politik gick rakt in i väggen. Jag säger inte detta med någon skadeglädje. Jag säger det med stor bedrövelse.

Så har det fortsatt.

Förra onsdagen skrev Carl Bildt i Svenska Dagbladet att nu var det dags för "en ny start på den enda vägens ekonomiska politik". Samma kväll lät han meddela svenska folket att det förelåg en uppenbar risk för att han skulle bli tvungen att utlysa extra val.

Efter bara en halv valperiod har regeringen Bildt redan fått sin politik underkänd, först av marknaden, sedan av riksdagen och av svenska folket. Opinionsundersökningar i helgen visar att tre fjärdedelar anser att regeringen Bildt inte gör tillräckligt för att hejda arbetslösheten. Bara var tionde svensk tycker i dag att regeringen har skött ekonomin bra eller mycket bra – en av tio.

Krisen i vårt land blir naturligtvis särskilt tydlig genom att en halv miljon människor nu i realiteten går arbetslösa – på landsbygden och i storstäderna, i norr och i söder, bland yngre och bland äldre. Allra värst är väl egentligen att nära 100 000 människor är långtidsarbetslösa.

Tjänstemän och arbetare förnekas rätten att försörja sig. Ungdomar möts efter avslutad skolgång av beskedet: Du behövs inte.

Samtidigt ser vi behoven av insatser runt omkring oss. Nu talar jag inte bara om Sverige, utan om de västliga rika demokratierna. Vi ser problemen och behoven i vården och omsorgen, i skolan. Det behövs bättre vägar, järnvägar och broar, underhåll av bostäder och andra fastigheter och inte minst en ökad industriproduktion.

Om vi inte förmår organisera våra västerländska samhällen så att människors vilja till arbete, till att försörja sig, får möta behoven av insatser, då kommer tilltron till politikens förmåga att undergrävas. Jag är rädd att hela det demokratiska systemet kan komma i gungning.

Så allvarlig är, enligt min mening, den situation som vi har att hantera.

Det är bakgrunden till att vi har utarbetat ett antal konkreta förslag för att omgående få ungefär 190 000 fler människor i utbildning och arbete.

Fru talman! Det är självklart och givet att vi från den här utgångspunkten ställer oss frågan: Kan vi ta gemensamma tag i en sådan här situation för att lösa problemen? Jag tror att det är en stor majoritet av Sveriges folk som inte bara anser detta, utan som kräver detta.

Carl Bildt har sagt i dag att samarbete är önskvärt och nödvändigt. Jag konstaterar att då duger återigen socialdemokratien. Det verkar t.o.m. i en del inlägg som om det är socialdemokratiens plikt att ställa upp för regeringen. Vi skall ha glömt alla de där uttalandena från regeringsstarten.

Vi ingår ju inte i regeringen Bildts regeringsunderlag. Vi röstade emot den här regeringen i denna kammare. Däremot ingår Ian Wachtmeister och Bert Karlsson. De har ett annat grundläggande principiellt ansvar. Rimligen måste Carl Bildt som statsminister ha räknat med Ny demokrati. Då var inte Carl Bildt okunnig om vad det var för ett sorts parti. Vi hade ju sett dem i aktion i valrörelsen 1991. Bengt Westerberg hade sin bedömning klar. Skyll därför inte på oss att ni hamnade i knät på Ny demokrati!

Även när vi hade en socialdemokratisk regering – vi hade förvisso också då problem – sade Carl Bildt, 1990: "Stöd ej regering som håller på att falla."

Jag vill däremot gärna säga att jag delar Carl Bildts uppfattning om Ny demokratis agerande. Jag tycker att det är bedrägligt att man, som i frågan om delpensionen, röstar mot eget förslag. Men helt unikt är det inte. Jag har läst Ulf Adelsohns memoarer. Där skriver han t.ex. att Gösta Bohman ansåg att "om socialdemokraterna ansluter sig bör man söka ändra sin ståndpunkt så att man inte hamnar på samma linje som de".

Nu tror jag att Gösta Bohman ibland sade litet spontana saker. Jag är inte säker på att han skulle ha agerat riktigt på samma sätt i kammaren.

Detta visar hur farligt det är att leka med sådant här.

Vi socialdemokrater har faktiskt tagit ansvar i en utsträckning som är unik för ett oppositionsparti. Vi ställde upp på krisuppgörelserna i höstas, i och för sig inte för att rädda regeringen, utan för att vi ansåg att ansvaret för landet och medborgarna krävde det. Vi lade åt sidan de ursprungliga tidiga uttalandena av förakt, att socialdemokratien skulle ha spelat ut sin roll, därför att vi såg riskerna för landet och för de enskilda medborgarna.

Nu säger Carl Bildt från talarstolen att det som har inträffat är oppositionens fel. Han säger också att det är en riksdagskris och inte en regeringskris.

Nu är det faktiskt så att statsministern har ansvaret att se till att hans regering får stöd i riksdagen. Så här sade Carl Bildt i februari 1990. Lyssna noga nu, Carl Bildt! "Jag tycker faktiskt att en minoritetsregerings främsta skyldighet är att hela tiden söka förankring i parlamentet för sin politik. Det är statsministerns främsta konstitutionella skyldighet."

Statsministern hette då Ingvar Carlsson. Men, Carl Bildt, det är väl ingen grundläggande skillnad i det avseendet, om han heter Ingvar Carlsson eller Carl Bildt? Ansvaret ligger hos statsministern. Carl Bildt nickar. Därmed har vi klarat ut det. Bra.

Då kan vi gå vidare till nästa sak. Jag tycker att vi skall vädra ut en del saker efter den gångna veckan i den här kammaren för att om möjligt åter-

Prot. 1992/93:77
17 mars 1993

*Den ekonomiska
politiken och bud-
getregleringen
m.m.*

upprätta litet av tilltron till oss politiker. Låt oss tala klarspråk i dag, ja nu, om samarbetets möjligheter och villkor.

Vi träffade de här överenskommelserna i höstas. De var delvis mycket, mycket smärtsamma och svåra för oss. Jag har personligen fått utstå rätt mycket kritik och får det fortfarande, direkt vid möten och genom mängder av brev, där man säger: Hur kunde ni gå in och hjälpa denna moderat- och högerregering?

Jag har försvarat det med att vi också har förhandlat fram viktiga saker för socialdemokratin. Då kommer det besvärliga, att sedan dess har regeringen brutit överenskommelsen på för oss viktiga punkter.

Vi var överens om att 10 miljarder skulle återföras till AP-fonden. Det struntar regeringen i. Ni har nu bråk med Ny demokrati om forskningspengarna. Tänk om vi hade fullföljt uppgörelsen, som Carl Bildt och jag dessutom personligen förhandlade fram, och varit överens om en forskningsdel. Då hade ni i dag sluppit eländet med Ny demokrati på den här punkten.

Vi var överens om att aktiebeskattningen skulle vara 30 %. Regeringen drev ändå igenom – skatteministern sitter där och jag stirrar honom i ögonen – att den skulle vara 25 %.

Vi var överens om att ett moratorium skulle råda för privatisering av statliga företag. Nu tänker regeringen ändå sälja Celcius.

Vi har uppenbarligen problem framöver när det gäller arbetsrätten, och vi har inte klarat ut bostadsdelen.

Det är inte lätt för mig att gå till min riksdagsgrupp igen, så länge detta inte är utklarat, och säga: Visserligen svek regeringen på dessa områden, men nu föreslår jag er nya uppgörelser.

Jag har redovisat min principiella uppfattning. Jag har redovisat i praktiken att jag är beredd att arbeta för den. Men regeringen, framför allt moderaterna i regeringen, måste lära sig att ha respekt för det oppositionsparti man skall göra upp med. Annars kommer det aldrig att gå, aldrig ens med den bästa vilja, inte ens med en så samarbetsinriktad och pragmatisk person som mig som oppositionsledare. Detta hoppas jag att ni efter debatten här i dag har klart för er, att ni klarar ut detta om ni skall komma igen till fortsatta samtal. Jag har sagt: Kallar regeringen, ställer alltid ett parti upp för samtal. Men ni måste veta att så länge det här ligger mellan oss, är det väldigt svårt att komma fram.

När vi i torsdags, dagen efter "tivolionsdagen", fick våra förslag nedröstade i arbetsmarknads-, i utbildnings- och i finansutskottet undrar vi naturligtvis vad det är som vi skall förhandla om. Är det att vi skall ställa upp för en moderatledd politik, så glöm det, för vi tror inte på den. Vi tror inte att den löser problemen.

Det skorrar falskt i mina öron när Carl Bildt i måndags i Karlskrona sade: "En uppgörelse skall vara en uppgörelse. Det är en förutsättning för att man skall kunna ha förtroende för politiker. Och det är en förutsättning för att vår parlamentariska demokrati skall fungera."

Just det. Det var det problemet jag redovisade. Carl Bildt måste lära sig dessa grundläggande villkor för samarbete mellan partierna. Carl Bildt måste ställa samma krav på sig själv som han, med all rätt, ställer på Ian Wachtmeister. Så enkelt och så grundläggande är det.

Efter alla brott mot höstens uppgörelser drog jag min slutsats, och den var: det bästa vore att bilda en majoritetsregering utifrån riksdagens nuvarande sammansättning, bestående av socialdemokrater, folkpartister och centerpartister. Detta har Folkpartiet och Centern avvisat. Det respekterar jag självfallet. Jag sade från första stund att jag förstår de problem som kan ligga i det. Men min uppriktiga mening kvarstår, nämligen att en regering med en sådan sammansättning skulle ha stora möjligheter att få ett brett stöd bland svenska folket för en politik som har förutsättningar att långsiktigt lösa Sveriges problem.

Jag går nu över till ett annat problem som spelar en stor roll i debatten. Socialdemokratens budget har ett stort svart hål, därför att vi inte har redovisat besparingar på 12 miljarder kronor, sade Carl Bildt här förut. Men det är mycket värre än så. Det stora svarta hålet är underskottet i regeringens budget på 198 miljarder kronor. De 12 miljarder kronor som regeringsföreträdarna ständigt återkommer till utgör alltså 6 % av underskottet.

I regeringens budget från i januari fanns ingen som helst strategi för hur regeringen skulle klara att täcka de 94 procenten av det svarta hålet. Detta är det stora bekymret, och detta försökte vi redan under krisförhandlingarna i höstas få i gång en dialog om, nämligen om de satsningar som kan leda till tillväxt.

Det handlar om att göra något åt den dramatiska ökningen av statsutgifterna på 100 miljarder som vi fått på mycket kort tid och som framför allt beror på arbetslösheten.

Det handlar om att få i gång tillväxten igen. Nu minskar den kaka som vi skall dela på. Den ökar inte, utan den minskar. Då hinner vi aldrig med besparingarna.

Det är riktigt, jag erkänner det utan vidare, att det vi från socialdemokraternas sida har ägnat oss åt och det de socialdemokratiska förslagen så här långt har handlat om är hur vi skall kunna täcka de 94 procenten av det svarta hålet i regeringens budget. Om regeringen ägnade dessa och de övergripande och avgörande frågorna ett intresse, skulle förutsättningarna att också lösa problemet med de sex procenten snabbt öka.

Vi socialdemokrater har faktiskt en gång tidigare, för inte så länge sedan, klarat av ett underskott som i andel av bruttonationalprodukten motsvarar det underskott som vi har nu, nämligen år 1982. Vi är beredda att ställa upp igen – inte bara är beredda utan anser det vara en tvingande nödvändighet.

Fru talman! Mellan 1976 och 1982 hade Sverige inte en utan fyra borgerliga regeringar. År 1991 fick vi en borgerlig regering igen med en stor borgerlig övervikt i riksdagen. Den här gången är vi efter bara ett och ett halvt år nära en regeringskris, trots den stora borgerliga majoriteten.

Tror någon att det bara är en slump eller en tillfällighet att det nu är som det var 1976–1982?

Moderaterna har inte gått in i en valrörelse i regeringsställning sedan 1930, med undantag för krigsåren.

Tror någon att det är en slump eller en tillfällighet?

Det finns i dag en bastant borgerlig majoritet i Sveriges riksdag. Det finns också ett starkare stöd än under den förra borgerliga perioden för en klar högerpolitik. Moderaterna och Ny demokrati är överens i flertalet frågor.

Det programförslag som Moderaterna presenterade häromdagen skulle lika gärna kunna vara författat av Ian Wachtmeister.

Det gör den gångna veckans träta mellan dessa båda partier än mer obegriplig. Vad är det egentligen som de slåss om? Dagens politiska kris handlar ju egentligen om en maktkamp mellan Ny demokrati och Moderaterna. Men vid sidan av dessa båda partiers bråk och taktiska fintande finns en majoritet i det här landet som vill ha en helt annan politik.

Carl Bildt talade tidigare om taktiserande. Det vill jag också tala om med visst allvar. När en regering inte får igenom sina ekonomiska riktlinjer skall den avgå. Det behöver statsministern inte göra någon särskild bombastisk deklaration om, det är en parlamentarisk självklarhet. Men ingen regering, inte heller en moderatledd, skall behöva acceptera att ett oppositionsparti utan förvarning kuppas igenom en regeringskris.

Jag vet inte vad Ny demokrati var ute efter förra veckan. Jag var ute i landet och fick besked om att de hade ändrat sitt yrkande och att vi i och för sig teoretiskt genom att rösta på en icke-politik, närmare bara ett rent avslag, skulle ha fått en majoritet här i kammaren, och regeringen hade tvingats att avgå. Jag ställer inte upp på sådant. Det är mot hela min grundläggande uppfattning om hur parlamentarismen skall fungera.

En regering har rätt att via utskottsarbetet få reda på vad som gäller. Vi har en obligatorisk plikt att remittera allting till utskotten. Därför var det, Carl Bildt, för mig en självklarhet: tillbaka till utskotten utan att man drog i detalj vad det handlade om, så att vi fick en chans att en gång till gå igenom det hela.

Vi hoppades då självfallet att vi skulle få igenom en del av våra yrkanden. Den tanken fanns också där, men det första var det grundläggande och för mig självklara.

Nu fick vi inte igenom våra yrkanden, utan våra förslag röstades ner, vilket jag beklagar. Jag tror att det hade varit bra för de arbetslösa och för många andra människor som är oroliga, därför att jag självfallet tror att den socialdemokratiska politiken skulle kunna föra med sig något gott åt dessa grupper.

Om Carl Bildt i dag vinner voteringen om riktlinjerna för regeringens ekonomiska politik, är emellertid frågan: Vad har han, regeringen eller landet vunnit? Det jag är orolig för – orolig inte som socialdemokrat utan för landet, nationen och politikens anseende – är att Ny demokrati fortsätter att konstra. Nu säger man: Ja, det här är bara omslag, sedan kommer vi till innehållet. Då är det verkligt allvar.

Risken är att vi får en utdragen process som även med bästa vilja från regeringens sida inte går att klara av, utan vi fortsätter att rutscha i utförsbacken. Per-Ola Eriksson sade förut i dag att det är till 1999 som regeringen skall sikta. Jag är rädd för att kronan då faller ytterligare med ett par procent. Det skapar frossbrytningar hos svenska folket. I omvärlden kommer kallsvetten: Vad håller på att hända i Sverige?

Även om jag absolut anser att det är en sista utväg – för det är det – och att man skall fundera väldigt noga innan man använder sig av det, finns en sista utväg i vår författning. Det är extra val. Jag vet att även Carl Bildt har

varit inne på detta. I Sverige är det mycket ovanligt. Extra val har vi väl bara haft en enda gång under hela efterkrigstiden, för 35 år sedan.

Men när krisen nu är så allvarlig att statsministern kallar sitt eget regeringsunderlag för ett tivoli, då är det dags för svenska folket att få säga sitt. Den politiska krisen måste lösas, om vi skall klara den ekonomiska. Den socialdemokratiska riksdagsgruppen har därför efter en noggrann genomgång av situationen kommit fram till att vi förordar ett extra val och därefter en ny majoritetsregering.

(Applåder)

Anf. 19 IAN WACHTMEISTER (nyd):

Fru talman! Efter att i en vecka ha umgåtts per TV är det trevligt att se varandra i ansiktet. Det här är en viktig dag för alla, för Sveriges minoritetsregering och för allas våra arbetsgivare. Vilka är då de? De är det svenska folket.

Man har nästan haft ett intryck av att det redan har varit valrörelse. När man läser tidningarna – som samtliga är organ för andra partier än vårt – låter det i alla fall så. Äntligen har man funnit en syndabock. Det är dåligt med språkvården. Man har tappat masken och sansen, tycker jag. Nu gäller det att undvika missförstånd och misstag. Vi löser inte den svenska krisen genom att peka ut syndabocker: varken någon bank eller Ny demokrati.

För två år sedan, när vi just hade dragit i gång vår politiska rörelse, var Bert Karlsson och jag inne i riksdagsmatsalen. Ni andra såg faktiskt rätt roliga ut när ni såg oss. Ni såg ut som ni ungefär tänkte: Vad? Undergången är här. Är de redan här, före valet?

Sedan följde en valrörelse med drag under galoscherna. 368 000 människor röstade på oss. Det skall vi kanske inte glömma. Nu är vi här. Det är inget önskeläge för er, det vet vi. Vårt mål är nämligen att förändra, i Sverige och i er värld. Vi kom från det som vi kallar för verkligheten, men det är det inte populärt att säga.

Det hände någonting 1991 i hela världen. Det som hände i Sverige var kanske det minst betydelsefulla, nämligen att vi kom in i riksdagen. Vi attackerade etablissemangen och allt ifrån politiska utnämningar och dubbla pensioner till lapplisornas jakt på vanliga hyggliga svenskar. Jag vågar faktiskt påstå att vi har bidragit till att uppmärksamheten riktats mot politiken och mot vissa frågor som är angelägna för folk, men som inte särskilt ofta kommer upp här i kammaren, t.ex. flyktingpolitik, u-hjälp, organisationsstöd, partistöd, fattigpensionärer osv.

Våra metoder är delvis nya. Många fnyser över ölbackar. Därför har jag tagit med mig en ölback, som av respekt för fru talman är extra liten. Jag ställer ölbacken här på talarstolen. Ursprunget till ölbackarna får mig nästan att föreslå att vi skulle ha sådana här i riksdagen. Vi hade ölbackarna främst till att visa de problem som Sverige har i dag. Varje ölback representerade 250 000 människor. Den offentliga sektorn illustrerades med sju ölbackar. Den produktiva sektorn, industrin, utgjorde fyra ölbackar, och två ölbackar visade de människor som var arbetslösa. Det här var två år sedan. Vi talade om den politik som jag tror att även regeringen vill föra, om att flytta en ölback från den offentliga sektorn över till den produktiva. Vad som i stället

Prot. 1992/93:77
17 mars 1993

*Den ekonomiska
politiken och bud-
getregleringen
m.m.*

har hänt är att en ölback – 250 000 människor – har flyttats från den produktiva sektorn över till arbetslöshet. Det är kanske inte så dumt att använda ölbackar.

Vi har också försökt att göra klart för alla människor att det, när det talas om att det är staten som betalar, är människorna själva som betalar allting – det tror jag att vi har bidragit litet grand till att klargöra, åtminstone till någon sorts upplysning. I dag är det inte nog med att människor själva betalar. I dag betalar barn och barnbarn, eller rättare sagt: kommer att få betala.

Har vi då betytt någonting annat än irritationer? Jag vet att vi har varit som ett flugpapper som man har försökt att plocka av sig, men som ändå alltid fastnar någonstans. Man har tyckt: Ut med er till tivolin! Nu senast var det tal om Kiviks marknad, Sommarland, torg och gator och över huvud taget någonstans där det finns folk. Jag tycker inte att det är särskilt fel. Vi är ofta ute, men vi är här också.

Har vi påverkat någonting, annat än att vi faktiskt har hjälpt den här mycket tacksamma regeringen att sitta kvar? Ja, med mediernas hjälp ironiserade ni alla över de besparingar som Bo G Jenevall nämnde: 196 miljarder kronor på sex år. Det är i dag småbelopp, eftersom det bara handlar om en sjättedel av beloppet per år. Det behövs mer nu. Man kan pricka av detta program i facit – dvs. det facit som alla använder i dag, nämligen Assar Lindbecks 113 punkter.

Vi har sett till att det har gjorts granskningar av en del myndigheter. Det var nog inte så dumt.

Vår tes att man skall straffa brottslingarna och vårda brottsoffren i stället för tvärtom har vi – det finns också andra som har hjälpt till – åtminstone fått att gå åt rätt håll.

Vi har kanske lärt ut någonting om att det inte handlar om sysselsättning, utan att det handlar om arbeten och jobb om det skall bli något resultat.

Vårt eviga tjat om Östersjöområdet, Baltikum och alltihop har – och det vill jag upprepa – lett till möjligheter, och inte bara till svårigheter där borta, för där finns verkligen svårigheter.

T.o.m. folk- och bostadsräkningen har flyttats framåt i tiden. I denna församling har man gradvis börjat inse att man inte behöver räkna kakelplattor hemma hos folk.

Men har vi åstadkommit någonting konkret? Ja, ett par saker. Vi har förhandlat med Folkpartiet – det ni! – och kommit fram till en fri radio, någonting som är utomordentligt viktigt. Det tackar vi Birgit Friggebo för. Vi har kommit överens med P-O Eriksson och andra som vill förbli anonyma om riskkapital. Tillsammans med Socialdemokraterna drog vi – fast alla här tar åt sig äran – i gång ROT-sektorn. Därefter hoppade regeringspartierna fram. Vi varnade också och sade: Ta initiativet och släpp det katastrofala stödet för den svenska kronan i tid! Detta vet Carl Bildt mycket väl. Sedan flöt kronan i väg den 19 november och kostade en massa onödiga pengar. Vi har kört hårt med att man skulle sänka räntan. Jag kan hålla med om att vi i det fallet kör hårdare än er rådgivare Assar Lindbeck. Detta är vad vi har gjort. Alltså har vi ganska rätt, och vi tänker ganska bra. Men logiken säger då att vi är besvärliga på något sätt. Därför vill jag analysera frågan: Hur besvärliga är vi egentligen?

Vi kom utifrån vår verklighet. Vi var inga yrkespolitiker. Vi kom inte från kommunfullmäktige, landsting eller från facket. De flesta i vår grupp kommer från den sektor där de riktiga jobben finns. De flesta av oss var småföretagare. Det är ju ganska kul att ni talar om att de är de som hela Sverige i dag skall byggas upp på. Det har kommit in en drös här i kammaren, men den har ni det litet svårt med.

Om man som vi är företagare, är en och en halv vecka en vettigare tid att åtgärda ett problem på än ett och ett halvt år, som det tar med den politiska lunken. Om man är företagare är man ganska bra på att hitta realistiska lösningar, men man är kanske inte så bra på politiska och tekniska finesser, vilka är politikernas arbetsredskap. Vi tar kanske i med släggan när en yrkespolitiker i stället skulle ha satt sig och filat på en att-sats. När vi sätter ned foten – vilket vi har gjort – kan den därför gå rakt genom golvet. Därmed inget sagt till Ingvar Carlsson, apropå foten. Är detta fel och farligt, eller är det möjligen rätt så hälsosamt?

Jag kan lova er att vi har stor respekt för det som vi sysslar med, även här i riksdagen. Våra motioner är bra. Inte ens regeringen har påstått att vi inte har något program. Man har sagt någonting snorkigt, men i övrigt inte gått emot i sak. Vi har en politik som innehåller besparingar. Våra besparingar går längre än regeringens. Men vi föreslår också satsningar. Våra motioner är alltså bra.

Det riktas sällan kritik mot våra politiska förslag, utom i flykting- och u-hjälpsfrågan, där vår realism och saklighet – det krävs tydligen någon sorts civilkurage för att ens våga tala om dessa frågor – har bemötts med påståendet om rasism och om att vi inte är goda bara för att vi inte är dumma.

Kritiken mot Ny demokrati har faktiskt handlat om annat, och det har vi sett många exempel på. Den har handlat om ganska absurda ting, nämligen om hur vi betar oss, om hur vi ser ut, om hur vi klär oss och hur vi inte klär oss och om att vi är opålitliga och ohederliga. Det känns faktiskt litet egenomligt att man skall behöva skriva till tidningarna och tala om att man är hederlig. Det behövde jag inte i min tidigare verksamhet.

När jag kom hem efter den dagen då Carl Bildt gick i taket första gången – det stora indignationsnumret för en vecka sedan – mötte jag min fru som såg ledsen ut, tittade mig djupt i ögonen och sade: Är du så där hemsk som Bildt säger? Jag förklarade då att Carl Bildts fru antagligen grät ännu oftare än min, men av andra skäl, nämligen för att hennes man är ofelbar eller någonting sådant – jag kommer inte i håg vad jag drog till med. Men kom i håg Carl Bildt, Bengt Westerberg och ni andra som sitter här att utan oss hade varken talmannen eller regeringen sett ut som den gör i dag. Skulle vi då inte ha något inflytande på krispolitiken? Det kan man verkligen fråga sig.

Ni röstar ju emot er själva, säger någon. Det är ju det som är så tokigt. Nej, vi röstar för det som vi tycker är rätt, på det sätt som vi tycker är rätt. Vi gör det som vi anser ger den effekt som behövs för att man skall komma loss från den låsning som nu finns här. Vi har inte brutit några avtal. Det vägrar jag att gå med på. Vi har också lämnat uppgifter om vad som hände i delpensionsomröstningen, som det har tjatats så mycket om, till statsvetare för objektiv bedömning. Jag föreslår att vi tar upp den debatten efter denna bedömning.

Jag medger – och det ångrar jag inte heller – att vi har röstat mot oss själva en gång. Då satte vi ned foten så att vi blev av med en av våra riksdagsledamöter som gick över till Moderaterna. Men då handlade det om att vi tyckte att politiska utnämningar var så viktiga att vi ville markera detta innan det gick för långt. Det rörde sig om Byggnadsstyrelsens omorganisation. Vi ville förhindra politiska utnämningar och fokusera hur viktigt det är i dagens krisläge att det finns framför allt kompetens på alla ställen i samhället.

Hur ser vi då på läget i dag i Sverige? Det är mycket allvarligt. Det är minst lika allvarligt som statsministern och Ingvar Carlsson säger. Sverige riskerar faktiskt att bli om inte en bananrepublik så i alla fall en spagettimonarki. Vår arbetslöshet kommer att växa vilken regering vi än har och vem regeringen än får hjälp av. Men arbetslösheten kan kanske växa olika mycket. Inflationen kommer tillbaka. Om vi bara bromsar och skär ned och bara talar om besparingar, då stannar hjulen, då stannar Sverige. Bankkrisen är mycket djup. Konkurserna kommer att fortsätta att öka. Den offentliga sektorn är för stor också i dag. Man skall återigen inte gömma arbetslösheten i den offentliga sektorn, därför att då löser man inga problem. Det centrala fackets makt är för stor, men det vågar ni andra inte säga. Den solidariska lönepolitiken och s.k. trygghetslagar hindrar folk från att få jobb. Så är det ju. Det är framför allt ungdomar som hindras från att komma in i arbetslivet.

Detta vet vi. Detta vet alla företagare. Under våren kommer dessa siffror och prognoser att bli bara värre och värre.

Hur skall då denna kris lösas? Ja, det är inte lätt. Det tar tid. Det krävs djupa tag, och man måste ändra den svenska modellen. Ledarna måste då föregå med gott exempel. Ledare är inte bara statsministern och regeringen utan alla riksdagsmän och alla andra också. Vi måste ta lite snytingar själva. Det kan t.ex. handla om partistöd. Det kan handla om alla fallskärmsavtal, som finns inom den offentliga sektorn. Säg upp dem allihop, de som ännu inte har utlösts. Spara på statens utgifter överallt. Gå hela vägen givetvis, vad det än gäller, t.ex. u-hjälpen, där det går att spara utan att hjulen stannar. U-hjälpen är ett bra exempel. Eller sänk bidragsnivåerna. Släpp ideologin och talet om att vi vill hjälpa alla andra och att vi absolut vill skicka i väg pengar. Vi har ju inte pengarna.

Använd pengarna på bästa sätt, var effektiva. Det bästa sättet är att gå in i den privata sektorn och be den att komma i gång. Efter vad jag förstår finns det en samstämmighet här om detta. AMS är sista utvägen. Där får man oerhört litet för oerhört mycket pengar.

Vi skall emellertid hjälpa dem som behöver hjälp. När den svenska modellen nu håller på att packa ihop mer eller mindre, är grundtryggheten det viktiga. Det är klart att vi skall hjälpa sjuka och fattiga, som inte kan hjälpa sig själva. Ingen skall behöva leva under existensminimum i Sverige. Så illa är det inte. Vi måste ha ett bra skyddsnät.

Då har vi ett bra förslag: sänk matmomsen i detta läge för att kompensera effekterna av andra beslut som slår väldigt hårt mot folk.

Men lika väl som man skall hjälpa dem som behöver hjälp skall man inte hjälpa dem som inte behöver hjälp. Vi tycker att man skall behovspröva bidrag. Vi tycker att man skall ge valfrihet men inte nödvändigtvis vinstgivande understöd till barnfamiljer. Jag bryr mig inte om huruvida jag tappar

fem miljoner röster, men jag vill fråga: Friska, glada och unga människor med barn är väl ändå inte per definition socialfall? Det kan väl inte vara så kämpigt att vara ung och ha jobb och ha barn? Det kan väl inte vara det stora problemet i dag? Därför har vi föreslagit en sak, som i varje fall borde passa halva regeringen.

Hjälp andra människor där de är – inte där vi är. Det innebär också att hjälpen blir effektivare. Satsa på jobben. Satsa på små och medelstora företag. Kör hårt på bankerna. Svenska folket måste få någonting tillbaka. Jag uppmuntrar er. Jag kan bankerna. De är duktiga förhandlare. Förhandla bara om att köpa aktierna av dem och att de skriver ner dem. Då kan staten och folket äga bankerna för att sedan sälja ut aktierna och få tillbaka pengarna. Jag hoppas att detta är på gång.

Sedan har vi detta med att gasa och bromsa. Det är inte så lätt att köra i krisföre. Det gäller att använda både gasen och bromsen och kanske göra det vid olika tillfällen. Just nu kanske det är bättre att gasa litet grand och inte bromsa så mycket. Förklara för folk hur det ser ut, hur vi kommer vidare och hur vi kan samarbeta. Det tror jag är viktigt. Därför har vi talat om en ekonomisk säkerhetskonferens. Den är inte till för att upplysa regeringen eller er, utan den är till för att alla människor skall förstå hur det ser ut så att man är överens om detta. Sedan kan man tala om hur man skall gå vidare.

Så kommer jag till det som tydligen är problemet i dag: paket, propositioner och motioner. Det handlar om paket. Det handlar om en kombination av åtgärder. Riksdagen har inget organ som kan behandla alltihop. Jag uttalar mig litet vanvördigt, men det är inte vanvördigt. Jag säger det för att beskriva förhållandena så att alla förstår. Omslaget och snöret på paketet hamnar i finansutskottet, medan innehållet styckas upp på olika ledder och strös ut över andra utskott. Då säger man så här: Men vi för ju samtal i utskotten. Ja, men det är ju det som är så besvärligt. Ni vill t.ex. sänka arbetslöshetssättningen och behandla den frågan den 24 mars. Momsen, som vi tycker har en typisk koppling till detta, skall behandlas den 5 maj med förslag från ett annat utskott. Hur kör man sådana förhandlingar?

All right. Regeringen har ett paket, och vi respekterar detta paket. Vi angriper det inte så mycket. Men även Ny demokrati har ett paket, som jag skulle vilja beskriva såsom tuffare och mänskligare. Socialdemokraterna har ett paket, som de har gömt någonstans. Men de prasslar med papperet – ett slags vänsterprassel; vad vet jag. Det finns i varje fall inget ställe i riksdagen där hela paketet kan behandlas.

Då har vi två förslag. Det ena är: Inrätta ett statsutskott, där vi kan mötas allihop. Där kan man plocka fram de förslag som alla, t.o.m. Bengt Westerberg och jag, kan bli överens om. Vi är för övrigt överens om mer än ni tror. Man plockar också fram Socialdemokraternas förslag och kanske t.o.m. Vänsterpartiets någon gång. Man ser vad som förenar förslagen. Sedan kommer resten, och det kommer man inte undan. Det får man förhandla om, antingen med Socialdemokraterna eller med oss.

Vi inser allvaret, Carl Bildt. Vi är beredda. Vi är realister. Regeringen och vi är lika. Vi går att tala med men inte att tvinga. Det är nog ganska viktigt att tänka på detta. Jag vill gärna att dessa förhandlingar förs i en konstruktiv atmosfär, typ samarbete. Så är vi vana att arbeta för att hitta en lösning. Vi

Prot. 1992/93:77
17 mars 1993

*Den ekonomiska
politiken och bud-
getregleringen
m.m.*

är förberedda och vi vill hjälpa till. Men vi kan inte ta ansvar – det får ni förstå – för en politik som vi anser vara otillräcklig men som vi ändå får skulden för, eftersom vi anses utgöra ert regeringsunderlag.

Vi måste kunna påverka helheten för att vara med på delarna. Kan det gå? Ja visst. Regeringen sitter faktiskt på Rosenbad tack vare oss. Vi har hjälpt er att komma i gång. Nu har det gått i 18 månader. Vi har stött regeringen hundratal gånger. De två tre gånger som vi inte har gjort det, blir det revolution i Sverige. Man undrar vad det är. För övrigt har vi i ett fall i dag bevisat vår enorma uppställning för er, Carl Bildt. Vi var det enda parti som stödde regeringen i omröstningen alldeles nyss beträffande arbetsmarknadsutskottets förslag när det gällde kvinnoorganisationernas kompensation – det ni! Alla andra regeringspartier gick emot regeringen. Där ser ni. Ni har andra problem än oss.

Till sist vill jag komma in på frågan hur vi skall rösta om de ekonomiska riktlinjerna. Det ordnar sig säkert, om det inte kommer några överraskningar i debatten – ja, jag menar från något annat parti och inte från oss. Det sträcks ut händer till höger och till vänster. Det är trevligt. Vi tar dem gärna. I dag skulle jag gärna ta Carl Bildts utsträckta hand utan förmaningar, förhandsvillkor, förolämpningar och ultimativa krav från någondera sidan. Vi har samma arbetsgivare, nämligen svenska folket, och svenska folket vill nog att krisen nu skall vara slut. Gärna för mig, gärna också för talmannen, som vill att jag skall sluta tala alldeles strax.

Än finns chansen för regeringen Bildt. Nyval kan låta tjugigt. Man går ut och låter folket avgöra. Men nyval är inte särskilt tjugigt mitt i en kris, för krisen talar för motsatsen. Alltså: Förhandla med oss i lugn och ro, men fort! (Applåder)

Anf. 20 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Det är intressant att lyssna på Ian Wachtmeister, som ju kommer från verkligheten. Efter vad jag förstår kommer ni till övervägande del från den verklighet som heter näringsliv och privat företagsamhet. Det är möjligt att ni har varit väldigt framgångsrika där, och det är väldigt troligt att ni skulle gå tillbaka dit, för vi behöver ju ha ett framgångsrikt näringsliv. Om ni ändå har ambitionen att vidga ert kompetensområde, skulle jag vilja föreslå nöjesbranschen. Också där behövs dugligt folk. Jag tror att Ian Wachtmeister själv skulle kunna konkurrera med Lelle Printer i På håret. Han har väl ungefär samma tonläge.

Statsministern sade att han tyckte att det hade varit intressant att lyssna på denna debatt. Jag tror att han tyvärr är ganska ensam om att tycka så. Det kanske i och för sig finns flera i denna församling som tycker att debatten har varit intressant, men jag tror att väldigt många människor utanför detta hus för länge sedan har tappat intresset för denna s.k. politiska diskussion. Jag tror att det är ett av de absolut allvarligaste problemen.

Jag tycker själv att det börjar bli pinsamt – det måste jag säga – att vara associerad med politiken, när vi får se de cirkuskonster, de tivolfasoner och det tjafs som pågår i takt med att den verklighet som faktiskt finns blir alltmer oroande för allt flera. Jag tror att väldigt många människor i dag har tappat förtroendet för politiken och inte ser politiken såsom det verktyg, det

redskap som man faktiskt behöver och kan använda för att få till stånd just förändringar, som är så nödvändiga i dag.

Jag tror att den politiska krisen är värre än den ekonomiska krisen. Jag tycker att alla herrarna med ett undantag, kanske två, har deltagit i raserandet av förtroendet för politiken under den senaste veckan men också under en ännu längre tid. Jag kan inte se att särskilt mycket nytt har kommit fram i denna debatt sedan riksdagsåret startades i oktober 1992. Precis samma argument framförs. De förändringar som har skett har skett utanför detta hus. Utanför detta hus har arbetslösheten ökat dramatiskt. Utanför detta hus har det blivit kris i många branscher. Utanför detta hus har många människor en mycket svår verklighet att hantera i dag.

Jag tror att det var fler än jag som såg på Aktuellt Special i söndags, där Gunnar Hökmark, Ian Wachtmeister och Mona Sahlin stod till svars. Jag tror att det var många fler än jag och Britt Mogård som reagerade på detta sätt: Nu får det faktiskt vara nog. Nu får ni skärpa er. Detta är en sandlåda. Det är på den nivån den politiska debatten förs.

Min egen mycket personliga uppfattning är att det finns alldeles för många adrenalinstinna hannar i politiken som tror att uppgiften i politiken är att bevaka sitt eget revir. Det är pinsamt att behöva uppleva det.

Det skulle bli en förändring om det kom in fler kvinnor i politiken. Vi kvinnor har en större förmåga att se till helheten och är inte lika prestige-bundna. Vi har som regel inte gått in i politiken för att göra karriär, utan vi går in i politiken för att vi vill förändra, förbättra och få konkreta resultat i politiken.

Enligt min mening saknas i politiken i dag i stor utsträckning den uttalade viljan, och den saknas hos regeringen. Det syns i de mycket utslätade och till intet förpliktigande förslag som i fråga efter fråga kommer från regeringens högkvarter.

Inom miljöpolitiken har det kommit ett mycket urvattnat förslag om kretsloppstänkande, som utgörs av fromma förhoppningar. Jag anser att Centerpartiet totalt har utplånat sitt miljöengagemang. Vi kan se på lösningarna i familjepolitiken, där man slåss mellan Folkpartiet och de andra partierna. Skall vi ha vårdnadsbidrag, lag om barnomsorg, eller hur skall det se ut? I verkligheten pågår ideligen försämringar också på detta område.

Det finns en mängd sådana frågor som blockeras av en oenighet bland de borgerliga partierna. Man har ofta talat om splittringen inom vänstern. Men det som vi absolut skall tala om i dag är splittringen inom högern, splittringen inom de borgerliga partierna, splittringen bland regeringspartierna och bland riksdagspartierna, dvs. inom det regeringsunderlag som också innefattar Ny demokrati.

Jag vill bestämt hävda att det utanför detta hus inte finns förtroende för den nuvarande regeringens politik. Uppenbarligen finns heller inte inom detta hus förtroende för den nuvarande regeringens politik. Den senaste veckans piruetter har visat att så är fallet. Den självklara och logiska konsekvensen av detta borde naturligtvis vara att regeringen avgår och utlyser nyval – eller extraval, om det heter så.

Man måste låta människor utanför detta hus ta ställning till frågan: Hur vill vi egentligen ha det? De opinionssiffror som finns i dag visar ganska tyd-

Prot. 1992/93:77
17 mars 1993

*Den ekonomiska
politiken och bud-
getregleringen
m.m.*

ligt att få är intresserade av eller engagerade i den s.k. förnyelse som regeringen vill få fram genom sin ekonomiska politik. Det är inte så många människor i Sverige som är intresserade av ökade inkomstskillnader, ökade klyftor mellan fattig och rik, mellan makt och maktlösa.

Det är inte många som är intresserade av en nedmontering av den sociala välfärden och de generella trygghetssystemen. Det är inte så många som är intresserade av att kvinnorna skall berövas sin arbetsmarknad genom politiska beslut och återgå till en hemmafrutillvaro, där vi skall ta hand om de gamla, de sjuka och de svaga. Jag tror inte att regeringen skulle få majoritet för sina politiska förslag i ett nyval. Därför är ett nyval det enda rimliga.

Det är mycket farligt för den politiska demokratin att uppgivenheten inför politiken som ett verktyg breder ut sig på det sätt som den gör i Sverige i dag. Vi kan se en del tendenser bland de stora ungdomsgrupperna – vilka i dag inte har mycket av framtid att se fram emot – och se vilka medel de är beredda att ta till i denna uppgivna situation. Hellre kravaller än passivitet, har någon sagt.

Det är ett mycket illavarslande tecken med tanke på den ökande arbetslöshet bland ungdomar som vi går till mötes och de hårdnande motsättningar som blir följden i samhället i övrigt mellan olika grupper, t.ex. mellan ungdomar och invandrare. Jag tror att vi kommer att få se dessa tendenser öka om vi inte kan ta oss ur den förlamning och den uppgivenhet som nu råder.

Det enda sättet att ta sig ur detta är att sluta med dessa parlamentariska piruetter och det politiska taktikspelet. Man måste i dag öppet och ärligt gå ut till människor i Sverige och be dem, oss alla, att ta ställning. Vad är det för framtid vi vill ha? Vad är det för samhälle som vi anser att vi och våra barn är värda?

Jag är övertygad om att de frågorna skulle få svar i termer av ett solidariskt samhälle, ett samhälle där alla människor har lika värde och där rätt till arbete är en självklarhet. Rätt till utbildning, möjligheter till vidareutveckling inom det man arbetar med, osv. är sådana värden som människor är villiga att betala för.

Jag tror heller inte att det går att inbilla människor att vi inte längre har råd med solidaritet och människovärde. Jag tror inte att det är möjligt, framför allt inte så länge som vi alla samtidigt ser hur en hel del människor i dag berikar sig något otroligt och bygger upp ett nytt privilegesamhälle, något som många av oss trodde att vi faktiskt hade lämnat.

Vi ser den ena krisen efter den andra avslöjas. Vi ser de otroliga fallskärmsavtal som människor har gett sig själva. Vi ser hur förmögenheterna växer. Det är då inte möjligt att gå ut till människor i allmänhet och säga: Vi har inte råd med solidaritet, vi har inte råd med vård och omsorg. Det är ingen som kommer att tro på det. Därför behövs det en annan ekonomisk politik, en politik som håller dessa värden högt och där man inte räds att vända sig till de människor och de instanser där pengarna finns och säga: Nu får ni faktiskt vara med och betala.

Vi i Vänsterpartiet har utarbetat en ekonomisk politik som både sparar, dvs. minskar budgetunderskottet, och ökar tillgången på arbete. Det behövs en samtidighet i politiken. Det behövs också en ekonomisk politik som sparar, minskar budgetunderskottet, ökar möjligheten till arbete, men gör det

på ett sådant sätt att vi också värnar om miljön. Denna samtidighet är i dag en absolut nödvändighet i den ekonomiska politiken om vi skall få ett värdigt samhälle i Sverige och i världen runt omkring oss.

Förtroendet för politiken, när det nu har gått så långt, uppnås inte genom att vi staplar ölbackar eller gör andra lustigheter. Det enda sättet är att gå ut till människor i detta land och fråga: Vilken politik vill ni ha? Vilket samhälle vill ni ha? Vilka värderingar tycker ni skall präglade det samhälle som vi lever i?

Jag tror inte på det som Ny demokrati fört fram i diskussionen, där man har sagt: Vi är ju bara människor, nu skall vi samarbeta och se till allas vårt bästa. Det är inte möjligt att ha en politisk paroll som säger: Allt bra åt alla genast. Det vore trevligt om det gick, men jag tror faktiskt inte att det går. Jag tror att vi måste inse att vi lever olika liv i olika verkligheter. Vi har olika intressen och olika ideologier som grund för den politik och det samhälle som vi vill forma.

Jag anser inte, av naturliga skäl, att den nuvarande regeringen företräder de intressen och den ideologi som jag har. Jag tror heller inte att den regering som vi i dag har företräder intresset och den ideologiska grundinställningen hos en majoritet av den svenska befolkningen. Därför är enligt min mening det enda och självklara valet ett nyval.

Anf. 21 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Det säger sig självt att jag med stor uppmärksamhet har lyssnat till vad som sagts. Det är också självfallet att det föranleder några kommentarer.

Trots att en del skiljer, och det kommer snart att bli uppenbart, har Ingvar Carlsson och jag en gemensam uppfattning om hur arbetet i riksdagen skall gå till för att det skall vara meningsfullt. Ett taktiserande som innebär att man vägrar redovisa sin politik i utskott, eller plötsligt byter fot utan föregående varning, underminerar möjligheterna till samtal, överläggningar och samförstånd. Det underminerar över huvud taget möjligheterna till meningsfullt politiskt arbete. Det är möjligt att det är avsikten. Det vet jag inte. Men det är i varje fall vad som faktiskt har inträffat.

Jag noterade att Ingvar Carlsson fann det nödvändigt att kommentera Socialdemokraternas agerande i det som jag har kallat "ett tivoli" här i riksdagen förra onsdagen. Ingvar Carlsson sade att han varit ute i landet och inte kunnat följa skeendet i detalj. Men fakta var just detta, att Nydemokraterna bjöd upp till en dans och att Socialdemokraterna delvis spelade med och därmed uppmuntrade Nydemokraterna. Så gick det som det gick.

Om jag skall uppfatta Ingvar Carlsson som att han nu vill markera en kritisk distans till detta, är jag beredd att hålla honom räkning för det.

Så till Ian Wachtmeister och den konkreta fråga som måste redas ut. Vad var det som inträffade, och vad betydde det? Ian Wachtmeister har i olika sammanhang sagt att jag har ställt till ett indignationsnummer. Det är alldeles rätt. Det har jag. Det beror inte på att jag spelar teater. Jag kan inte det. Men är jag indignerad, säger jag att jag är indignerad. Det är inte teater. Det gör jag därför att jag faktiskt är det.

När ett parti röstar mot sin egen politik av taktiska skäl – det var vad man

gjorde – blir jag indignerad. Nu säger Ian Wachtmeister: Vi röstade för vad vi tyckte var rätt. Det är möjligt. Det är möjligt att det alltid har varit Nydemokraternas uppfattning att den socialdemokratiska linjen när det gäller delpensioneringen är rätt. Men varför har ni då aldrig sagt det? Varför har ni i stället sagt någonting annat?

Jag tänker här inte bara på Leif Bergdahl och hans motion, som explicit röstades ner här i kammaren av er själva. Jag tänker på vad Ian Wachtmeister själv sade efter den votering som vi hade om delpensionen förra våren. Jag tänker på en sådan sak som att Bo G Jenevall i samband med att budgeten slutjusterades förra hösten var uppe på Finansdepartementet. Statssekreterare Olle Wästberg redogjorde för huvuddragen i vad regeringen tänkte föreslå, och han tog explicit upp vad vi tänkt föreslå vad gäller delpensionen. Bo G Jenevall sade då: Det har vi i Ny demokrati inte alls problem med.

Låt mig återkomma till det som Ingvar Carlsson sade. Han tog ett citat från mig och instämde i det, och jag nickade till tecken på att jag instämde i detta. Statsministern i en regering har en skyldighet att göra allt vad han kan för att se till att det finns ett stöd för politiken. Det var också det vi gjorde i den här frågan. Vi åkte på ett nederlag. Jag skall inte ta upp den striden igen. Vi diskuterade hur vi skulle hantera situationen.

I denna fråga sträckte vi ut en hand till Ny demokrati. Nu säger Ian Wachtmeister att den uppfattning de redovisade inte alls var deras uppfattning, utan de har alltid tyckt som Socialdemokraterna. Jag vet inte om det var så Ian Wachtmeister menade. Men det var så han sade. Ian Wachtmeister får förstå att det inte alltid är så lätt att förstå. Det är lätt att bli litet indignerad när det går till på detta sätt. Det är inte teater, det är ärlighet som ligger bakom att jag säger som jag gör.

Låt mig sedan gå över till det som Ingvar Carlsson hade att säga angående överenskommelser och eftervården efter höstens överenskommelser. Det är bra att vi får detta utrett. När vi slöt dessa stora uppgörelser var det nog uppenbart både för Ingvar Carlsson och mig att eftervården skulle bli både besvärlig och viktig. Jag kommer ihåg att jag sade att vi måste vara medvetna om att det fanns oklarheter som kunde komma att leda till en diskussion. Vi måste föra den diskussionen så öppet och ärligt som vi över huvud taget kan.

Ett problem som skapades omedelbart och som ställde till betydande problem för oss, och jag tror att det fortfarande ställer till problem för Ingvar Carlsson, är att man inom den socialdemokratiska partiorganisationen – Mona Sahlin vet precis vad jag talar om – omedelbart marknadsförde krisöverenskommelsen som något annat än vad den faktiskt var på avgörande punkter. Detta har efterlämnat en del problem som är besvärliga att hantera.

Ingvar Carlsson tog upp tre konkreta punkter. Ingvar Carlsson har för inte så länge sedan haft möjlighet att få en ganska fullödlig redovisning av hur regeringen har resonerat på just de tre punkterna. Låt mig säga detta igen.

När det gäller fonderna och forskningen förde vi en lång och inträngande diskussion angående det som var Socialdemokraternas huvudkrav, nämligen att vi skulle avbryta systemet med de premiebaserade allemansfonderna. Jag var beredd att till slut gå med på detta under förutsättning att vi fick en juri-disk prövning för att se hur det skulle utfalla och om andra praktiska pro-

blem kunde lösas. Jag tyckte att det var fel, men jag var beredd att gå med på detta.

Pengarna återgick då till fondsystemet. Sedan skulle vi diskutera hur detta kunde användas till att stödja forskning, och det skrevs in i överenskommelsen. På den punkten har vi haft delade meningar, men vi har fortfarande den meningen gemensamt att pengar skall användas till forskningen. Jag noterar att det nu uppenbarligen finns en bred majoritet i riksdagen för att så också skall bli fallet.

Frågan om Celsius och försäljningen har vi diskuterat mycket utförligt med företrädare för Socialdemokraterna på det samråds sätt som är förutsatt. Regeringen i sin helhet har också diskuterat de socialdemokratiska argumenten och vägt in dem. Till slut har vi, framför allt av hänsyn till företags situation – Ingvar Carlsson vet vad jag talar om –, kommit fram till den linje som vi av nationella skäl har funnit nödvändig. Så var det. Det fanns ingen vetorätt, men det fanns en skyldighet till samråd, och det har vi haft.

När det gäller kapitalinkomstskatten gick vi också med på att höja den till 30 %. Jag medger gärna att jag inte tyckte att detta var jordens bästa idé, men en uppgörelse är en uppgörelse. Vi sade att den skulle ner till 25 %, men det fick vara så för en tid. Vad som skulle inträffa därefter tog vi faktiskt inte ställning till. Det anser Ingvar Carlsson att vi gjorde, men titta i protokollet. Det framgår inte riktigt.

Här tror jag de facto att det föreligger genuint olika meningarna om vad vi kom överens om. Om det inte är värre än så efter en så omfattande och bred uppgörelse som tillkom under sådana omständigheter, skall det väl finnas möjligheter att röra sig framåt. Men jag håller med om att det är viktigt att detta klaras ut.

Låt mig nu gå över till det som ligger framför oss. Lika viktigt som det är att reda ut det som ligger bakom oss – det kan vara eftervärden efter höstens uppgörelse eller vad Ny demokrati egentligen menar med sitt agerande vad gäller delpensionen och med sitt röstförfarande här i riksdagen förra onsdagen – är det att gå framåt. Med risk för att vara tjugat vill jag säga att det svåra och det som avgör om den ekonomiska politiken kommer att lyckas är om vi har förmågan att fatta beslut om besparingar i statsutgifterna.

Ingvar Carlsson inledde sitt anförande med att redovisa de frågor han får runt om i landet. Jag får samma frågor. Det får vi alla. Det intressanta är vilka svar vi ger på dessa frågor. En av de vanligaste frågor vi får är var vi skall spara. Vi kan ge våra svar. De är inte alltid populära, men det är i alla fall svar. Det visar helheten i vår politik. Socialdemokraterna står ju fortfarande utan svar i den svåra och avgörande frågan i den ekonomiska politiken. Man har därmed ingen ekonomisk politik. Det har vi ju t.o.m. Allan Larssons ord på. Detta är inte bra.

Jag tror inte att det är bra för Socialdemokraterna, även om det inte är mitt huvudbekymmer. Men det är inte bra därför att så länge denna oförmåga att ta ställning till det som är svårt finns hos oppositionen, blir ju en dialog mellan regeringen och i det här fallet Socialdemokraterna eller andra oppositionspartier lätt en monolog. Vi talar om våra svar. Sedan får vi reda på att det inte finns några svar från Socialdemokraterna.

De kommer senare, i god tid före maktskiftet, sade Allan Larsson. Av allt

Prot. 1992/93:77
17 mars 1993

*Den ekonomiska
politiken och bud-
getregleringen
m.m.*

att döma har man planerat med att detta maktskifte ligger mycket långt fram. Det vore bra om Socialdemokraterna kunde visa korten.

I går sade Stig Malm, åberopande sin ställning som ledamot i verkställande utskottet, att en möjlighet som man diskuterat var att skära ner föräldraförsäkringen från tolv månader till nio månader. Jag vill inte säga att det är ett bra förslag, men det är i alla fall ett förslag. Visa korten så blir det lättare att samtala och ha samverkan! Det gäller samverkan med alla partier, inget nämnd och därmed inte heller något glömt. Det är vad som krävs för att klara den här situationen.

Anf. 22 INGVAR CARLSSON (s) replik:

Fru talman! I motsats till Carl Bildt har jag inget som helst samarbete med Ny demokrati. Vi gjorde vår bedömning självständigt. Ny demokrati försökte spela med riksdagen, därför skulle ärendet tillbaka till utskottet. Jag skulle handla på precis samma sätt om det här skulle upprepa sig. Det kan kanske vara en viss trygghet för regeringen Bildt att veta att vi ser det på det sättet.

När det gäller eftervården inser jag att det efter natters förhandlingar kan uppstå tolkningsproblem och att det behövs förtydliganden. Men det här handlar om något annat. Tiden ger inte utrymme för att ytterligare diskutera dessa punkter. Jag vill bara ställa frågan om det inte är märkligt att det bara är på de punkter som är svåra för Moderaterna som det uppstår problem. Är det inte märkligt att det inte uppstår problem på de punkter som har varit svåra för oss? Kan det inte tyda på litet olika inställning i fråga om parternas vilja att stå för de överenskommelser man har träffat?

Carl Bildt försöker nu klara sig ifrån en diskussion om regeringens budget genom att återkomma till dessa 12 miljarder. Om regeringen tror att man skall klara den ekonomiska krisen genom att satsa allt engagemang och all koncentration på dessa 12 miljarder kommer man att misslyckas grovt med att klara krisen.

Dessa 12 miljarder är 6 % av budgetunderskottet. De är viktiga nog, men det är helt andra saker som avgör om vi skall kunna lösa den här krisen. Det är riktigt att vi har varit och är mer intresserade av de 94 % som återstår. Därför har vi i inledningsskedet koncentrerat oss på detta. Visa av erfarenheter från hösten krisuppgörelse vill vi, om vi skall träffa uppgörelser här i riksdagen, veta vad regeringen är beredd att göra på dessa punkter innan vi låser upp oss på de övriga.

Under tiden må ni gärna säga att saknar ekonomiskt alternativ och vad ni vill. Jag kan försäkra er att vi arbetar även med dessa 6 % mycket seriöst under Sten Anderssons ledning och med skickliga företrädare för vår riksdagsgrupp. Vi har haft en genomgång med samtliga utskott, men det är som Allan Larsson säger, när vi lägger fram våra förslag vill vi veta att de också håller inför verkligheten. Det är vårt traditionella sätt att arbeta inom socialdemokratien. Under tiden tål vi att detta är något som regeringen och finansutskottets ordförande vill ägna sig åt, men det vore nog bra för regeringen själv om den ägnade sig litet mer åt övriga 94 %.

Anf. 23 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Om vi skall vara alldeles ärliga, finns det också andra punkter där vi har haft litet tolkningssvårigheter efter krisuppgörelsen. Jag skall inte dölja att det inom regeringen har funnits en förvåning över att man från Socialdemokraternas sida var så angelägen att driva fram vissa skattehöjningar, för att sedan omedelbart gå ut och säga att de skulle tas tillbaka.

Det har funnits inslag i den hanteringen som vi inte tyckt har varit direkt förtroendeskapande, i synnerhet som det hade förts samtal om att det var precis så det inte skulle få gå till.

Jag skall inte göra sak av detta. Jag bara noterar att så är fallet. Eftervård är besvärlig, och efterdiskussion är nästan ofrånkomlig. Den kommer säkert att fortsätta.

Jag vill inte vara alltför tjugig, men Ingvar Carlsson riskerar att hamna i en situation där frågan om besparingsförslagen kommer att förfölja Socialdemokratin intill dess att ett svar givs. Det är inte bara några fåtaliga procent det gäller, utan det som har inträffat är att ni runt om i landet, på ett ibland utomordentligt opportunistiskt sätt, går till storms mot våra sparförslag.

Vi har lagt fram förslag om besparingar på ca 12 miljarder kronor, inte för att vi tror att det är någon genväg till popularitet, som jag har sagt, utan därför att det är nödvändigt. Ni gör detta till huvudanfallspunkten, samtidigt som ni säger att det behöver sparas lika mycket, ibland t.o.m. ännu mer.

Då får ni ju finna er i att frågan ställs: Är det föräldraförsäkringen det gäller? Är det ytterligare ingrepp i sjukförsäkringen? Är det arbetsskadeförsäkringen? Det finns inte så många utgiftsställen som man kan spara på. Det går inte bara att säga att föräldraförsäkringen ger några enstaka procent av statsbudgeten. Det är en viktig post. Är det där man skall spara eller är det någon annanstans? Det går inte att dra i härnadståg mot regeringens sparplaner, säga att det skall vara lika mycket och sedan säga: Vad vi vill är alldeles hemligt.

Skall det finnas en möjlighet till samförstånd om de delar av den ekonomiska politiken som är viktiga i övrigt – det kan vara infrastruktursatsningar, ROT-program, avdragsrätt för villaägare när det gäller reparationer eller det vi nu gör för att accelerera satsningar på högskolan eller göra om arbetsmarknadspolitiken, allt det som kostar pengar – måste vi också få svar på frågan: Varmed skola de betala?

Ingvar Carlsson gick tillbaka till Ulf Adelsohn och Gösta Bohman. Jag såg att Gösta var här, så ni kan väl ta debatten där utanför. Men gå tillbaka till Kjell-Olof Feldt! Han har sagt att det som gjorde att Socialdemokratin på 80-talet inte klarade av att driva ekonomisk politik var att man aldrig kunde frångå bilden av att partiet bara var de goda gåvornas givare.

Man vågade aldrig stå inför de svåra besluten och ge de svåra beskederna. Det borde Ingvar Carlsson om någon ha lärt sig, att kan man inte göra det, då kan man heller inte regera landet.

Anf. 24 INGVAR CARLSSON (s) replik:

Fru talman! Vad skulle Moderaterna göra, om de inte hade Kjell-Olof Feldt? Jag har levt med honom i valrörelsen och jag har levt med honom

Prot. 1992/93:77
17 mars 1993

*Den ekonomiska
politiken och bud-
getregleringen
m.m.*

efter valrörelsen, och t.o.m. i dag när vi skall ha förtroendeomröstning blir Kjell-Olof Feldt det lilla halmstrå som Carl Bildt griper till.

Jag tror att Kjell-Olof Feldt spelar större roll i debatten nu än vad han gjorde när han var finansminister i den socialdemokratiska regeringen. Det säger mer om den nuvarande regeringen än om den socialdemokratiska.

När det gäller besparingarna vill jag erinra om att vid de förhandlingar som fördes på natten kom vi med förslag om en mycket mycket stor strukturell avlastning av budgeten, nämligen att flytta ut arbetsskade- och sjukförsäkring. Det är inte för oss några lätta omändringar i systemet, men vi tycker att när läget är så pass besvärligt kan det finnas goda argument för att parterna tar ansvaret för de tunga bitarna. Meningen är ju att de nuvarande inkomsterna i princip skall ligga kvar på statsbudgetens inkomstsida och därmed hjälpa oss att klara underskottet.

Det har nu tagit sex månader innan regeringen ens har kommit i gång med kommissionen som skulle arbeta med detta. Jag har fått påpekat för mig att även socialdemokratiska regeringar ibland inte kom i gång med sådant här arbete, så jag skall inte gnälla över detta från talarstolen. Men jag vill ändå erinra om att någon motsvarande stor strukturell förändring för att sanera statsbudgeten har jag inte sett förslag om från regeringens sida.

Vi arbetar vidare för att finna andra stora rejäla förslag som verkligen leder till resultat. De 12 miljarderna motsvarar bara en del av de ökade ränteutgifter som staten drabbas av. Mycket större åtgärder behöver vidtas. När vi lägger fram våra förslag vill vi därför förvissa oss om att vi har tänkt igenom både kvantitet och kvalitet, och jag försäkrar att vi arbetar med detta.

Det kan hända att när ni koncentrerar så oerhört mycket kraft på att efterlysa våra förslag och Socialdemokraterna sedan kommer med förslag som jag tror – ja, jag är subjektiv – blir betydligt bättre än era, bättre ekonomiskt och bättre fördelningspolitiskt, blir bakslaget för den nuvarande regeringen onödigt stort.

Jag behöver inte, för närvarande i alla fall, i första hand bekymra mig om opinionsundersökningar. Det är inte där vårt bekymmer ligger, utan det är att skapa en så bra och handlingskraftig politik som möjligt.

Anf. 25 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Ingvar Carlsson avslutade med att säga att han inte behöver bekymra sig om opinionsundersökningar. Nej, men då går det inte att samtidigt tala om hur plågsamt det var att träffa uppgörelser. Den plåga som dessa uppgörelser uppenbarligen var har ju i alla fall inte givit utslag i opinionsundersökningarna, så på den punkten borde han kunna vara någorlunda tillfreds.

Sedan detta med Kjell-Olof Feldt. Det var Ingvar Carlsson som började med Gösta Bohman och Ulf Adelsohn. Jag ser gärna att de spelar en prominent roll i debatten. Ingvar Carlsson sade att Feldt spelar en större roll i debatten nu än när han satt i regeringen. Men det var ju just det som var problemet, att man inte lyssnade på dem som hade det litet kärvare budskapet!

Man lyssnade inte på dem som sade att det inte går att bara vara de goda gåvornas givare och undvika att ge besked om de ibland litet beska piller

som en ansvarstagande ekonomisk politik också med nödvändighet måste innehålla.

Det är just det som Socialdemokratin nu riskerar att återupprepa. Jag ser att man har gått ut med stora annonser de senaste dagarna där det står att Socialdemokraterna är beredda att ta över direkt. Men det är fel! Det besked som ges nu är att ni inte är beredda att ta över.

Ni säger å ena sidan att ni vet att det behövs besparingar på 12 miljarder som skall träda i kraft fr.o.m. nästa budgetår. Det har Allan Larsson sagt. Det har Ingvar Carlsson sagt. Det har faktiskt t.o.m. Sten Andersson sagt. Å andra sidan säger Allan Larsson att det där kommer så småningom. Det kommer i god tid. Ty åtföljande finns det inte i dag, ty åtföljande är ni inte beredda att regera. Jag skall inte lägga mig i er annonsplanering, men ty åtföljande kunde ni väl tänka er att åtminstone ändra formuleringen.

Eller är det så att vi för att få reda på vad som finns över huvud taget av planer får ta annonsen, klippa ur kupongen och skicka in den? Är det enda möjligheten att få besked?

Ingvar Carlsson säger att Socialdemokraterna har föreslagit stora strukturella förändringar. Med den tolkning av den strukturella förändringen som Ingvar Carlsson ger här i talarstolen är det egentligen inte en besparing. Det är i och för sig en budgetförstärkning genom att det är en stor skattehöjning, framför allt för företagen, under senare delen av 90-talet. Kommer vi att klara detta? Det skulle jag faktiskt tvivla på, i den tolkning som Ingvar Carlsson ger.

Men de stora strukturella förändringar som vi har föreslagit när det gäller att få bukt med utgiftssystemen – det stora förändringsarbete i socialförsäkringssystemen som Bo Könberg och Bengt Westerberg sysslar med – har ni i allt väsentligt avvisat. De stora förändringar i bostadsfinansieringen som vi gjort, vilka sträcker sig över hela 90-talet, har ni också avvisat. Tänk vilken katastrof det hade varit om vi hade låtit reallånesystemet ligga kvar.

Vi genomför systemförändringarna, vi har förmågan att redovisa besparingar och vi kan ta ansvar för dem. Vi känner också en viss heder för att så är fallet.

Anf. 26 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Fru talman! Det talas om 80-talet och om Kjell-Olof Feldt, Ulf Adelsohn och Gösta Bohman. Det är trevligt – de är säkert förträffliga personer. Jag skulle i stället gärna vilja se framåt.

För att flytta mig något närmare nutiden vill jag kommentera frågan om delpensionen, eftersom den tas upp hela tiden. Jag vill faktiskt inte hålla på att käbbla om omröstningen. Jag har i dag sagt var vi står, vad vi menar och vad vi vill uppnå. Det tycker jag är viktigare.

Jag vill, eftersom frågan gång på gång kommer tillbaks i debatten, göra några påpekanden. Om allting avgörs i utskotten kan vi ju stänga fabriken här inne – eller hur? Varför skall vi rösta igenom någonting här om det redan är avgjort i utskotten? Det är ju faktiskt på det viset. Man kan inte bara rösta på sitt eget förslag, utan även på andras. Det här är ju parlamentarism. Det är ju häpnadsväckande att höra att ärendena skall vara avgjorda i utskotten.

Prot. 1992/93:77
17 mars 1993

*Den ekonomiska
politiken och bud-
getregleringen
m.m.*

Vi bröt inget avtal. Vi gick inte ifrån någon överenskommelse. Vi är beredda att låta statsvetare undersöka hela frågan.

En anmärkning kan riktas mot oss. Om vår man i utskottet, Leif Bergdahl, tekniskt hade gjort det ni ville och hållit sin linje, och vi andra hade gjort precis det vi gjorde, hade det varit korrekt. Ni hade fallit med 8 röster i stället för med 10. Det ändrar ingenting i sak som jag ser det. Men låt som sagt statsvetarna avgöra det.

Vi kan givetvis lösa denna situation. Det är litet rörelse i denna riksdag i dag, men när man ser på TV och jämför med hur man har det i Italien och andra länder är detta ändå ganska lovande.

Jag kan inte underlåta att säga någonting om debatten mellan Ingvar Carlsson och Carl Bildt. Jag fick lära mig någonting mycket intressant som jag skrev ned: Det handlar om hur lång tid som får gå innan man bryter en överenskommelse. Det visste inte jag. Jag trodde att en överenskommelse gällde, men det handlar tydligen om tiden. Den finessen måste vi också lära oss.

Ingvar Carlsson säger att Carl Bildt kan lita på att han skall se till att ingenting händer här i kammaren. Han kan aldrig bestämma vad vi röstar på, men det kan däremot vi själva göra. Det är det vi har erbjudit oss att förhandla om.

Jag har sagt hur vi skall finna lösningar, och jag har också påpekat att vi har många bra idéer som borde passa regeringen. Jag tror att ni vet det.

Socialdemokraterna har inget åtgärds paket. De prasslar med pappret, som vi sade. Vi har ett paket, och vi vet vad vi vill. Det är bara att välja. Vi tvingar givetvis inte någon. Om ni vill ha majoritet för era förslag tycker jag att ni skall tala med oss. Ni är nämligen i minoritet, och det är ni som har valt att vara i den positionen. Det är ni som har tagit avstånd från oss.

Fråga statsvetare hur de ser på den parlamentariska situationen! Fråga om de tycker att vi har varit särskilt besvärliga mot er! Det är tvärtom.

Jag har några frågor, men dem kanske jag får återkomma till, ty talartiden är slut.

Anf. 27 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Får jag med viss skärpa säga till Ian Wachtmeister att jag inte uppfattar diskussionen mellan Ingvar Carlsson och mig så, att det skall gå en viss tid innan man får bryta överenskommelser. Överenskommelser gäller. Det är inte fråga om tiden. Att tro det är en missuppfattning av läget.

Jag vill tala om delpensionsvoteringen och om vad som faktiskt inträffade. Det var så, att Nydemokraterna förra våren fällde det förslag vi lagt fram om att avskaffa delpensionen. Det tyckte ni var rätt. Det är en av de lättaste besparingar man kan göra, men ni röstade i det fallet på Birgitta Dahls förslag, vilket innebar att allting skulle finnas kvar.

Ian Wachtmeister sade då mycket tydligt, offentligt och i olika samtal, att Ny demokrati hade en annan modell som sparade mindre. Det var sant. Vi diskuterade i regeringen om vi skulle anta denna modell eller inte. Vi beslutade oss för att anta den. I detta låg också att vi skulle försöka skapa en konstruktiv relation med Ny demokrati i just den fråga där det blåst upp till strid.

Vi diskuterade förslaget. Vi informerade Ny demokratis talesman i finans-

utskottet i förväg. Han sade att de inte hade några problem med förslaget. Vi lade fram förslaget. Leif Bergdahl, som företrädar Ny demokrati i socialförsäkringsutskottet, skrev en motion. Förslaget accepterades i stort. Det fanns invändningar på vissa punkter. Det blev förhandling och en uppgörelse mellan de borgerliga företrädarna i utskottet och Leif Bergdahl. Man slöt en överenskommelse, och de fem partierna voterade tillsammans mot Socialdemokraterna. När ärendet kom till kammaren stod det i betänkandet att man skulle besluta om bifall till propositionen och motionen från Ny demokrati. Detta röstade Ny demokrati emot.

Det handlar inte om att jag vill driva frågan mer än vad som faktiskt krävs, Ian Wachtmeister. Men det är oerhört viktigt, därför att det handlar om att vi skall kunna förstå vad ni säger och om det ni säger är någonting värt.

Skall vi tolka er som att vi aldrig mer behöver lyssna på Leif Bergdahl? Skall vi tolka er som att det är av noll och intet värde vad andra företrädare för Ny demokrati säger i utskotten? Jag tror inte det. Det finns företrädare för Ny demokrati, liksom för Socialdemokraterna och Vänsterpartiet, som vi gärna lyssnar på i utskottsarbetet i syfte att sluta konstruktiva överenskommelser. Det måste ske på det sättet.

Jag vill med all respekt för Ian Wachtmeister säga att han inte kan sitta i varje utskott. Han kan inte ta ställning till varje fråga och vara närvarande varje sekund. Det kan inte heller jag eller Ingvar Carlsson, Bengt Westerberg, Olof Johansson eller Alf Svensson. Vi måste lita på dem som är valda till riksdagsmän och ge dem mandat och fullmakt att diskutera och träffa uppgörelser. Att säga sina egna så totalt innebär att man också säger sitt partis möjligheter.

Jag hoppas att man drar lärdom av det som nu har inträffat. Ingen har intresse av att detta upprepas. Landet behöver politisk ledning och inte parlamentarisk lekstuga.

Anf. 28 IAN WACHTMEISTER (nyd) replik:

Fru talman! Redovisningen av hur vi jobbar i vår riksdagsgrupp är felaktig. Jag tror att jag vet mer om hur vi jobbar än vad statsministern gör. Jag tänker inte käbbla om dessa saker. Jag har svarat på frågorna. Vi har erbjudit oss att ställa upp i förhandlingar, och frågan är om ni är villiga att göra det. Jag uppfattade det som att det fanns en utsträckt hand någonstans. Den tar jag gärna.

Jag tror inte att det är särskilt bra att skälla på varandra före en diskussion. Det är bättre att vänta till efter. Genomför förhandlingen med oss, och hoppa upp och skäll på oss här i talarstolen efteråt! Det kanske inte blir så. Det kanske blir ett handslag i stället. Vad vet jag?

Jag vill ställa några frågor. Jag läser ett urklipp från Expressen i dag som mediefenomenet Karlsson givit mig. Det som står där är rätt väsentligt. Det står följande i en intervju som sägs ha hållits med Bengt Westerberg: "Så länge nydemokraterna håller sig till sin egen linje och Socialdemokraterna till sin så vinner våra förslag."

Ja, det är klart. Då kan vi också stänga fabriken här. Intervjuaren frågar: "Då är det ju som Bert Karlsson säger. Tvingas nydemokraterna bara rösta

Prot. 1992/93:77
17 mars 1993

*Den ekonomiska
politiken och bud-
getregleringen
m.m.*

på sin egen politik, så får de ju aldrig igenom något? Westerberg svarar: "De ska inte ha igenom någonting! Det är ett ganska extremt litet högerparti."

Jag skulle vilja fråga om detta också är statsministerns uppfattning. Det är ett ganska väsentligt spørsmål.

Jag har också en annan fråga, som jag tycker är angelägen. Jag har här föreslagit något nytt. Jag har sagt att ett inslag i detta sammanhang vore att föregå med gott exempel. Är det fel, herr statsminister, att göra det? Kan vi få svar på den frågan någon gång? Den tror jag att folk är intresserade av. Det gäller mycket litet pengar, men det kostar på litet grand att själv ta en snyting.

Är det fel att föregå med gott exempel genom att sänka partistödet, att sänka organisationsstödet och att ta bort fallskärmsavtal inom den offentliga sektorn? Jag anser att den frågan är viktig, eftersom det är fråga om ledarskap och om att föregå med gott exempel. Det är en fråga till statsministern. Jag har en fråga till: Vad är det för fel med att börja diskutera att göra något åt de heliga kor som vi har här, dvs. hela flyktingpolitiken och u-hjälpen, i ett läge när vi inte har pengar, när budgetunderskottet är 200 miljarder och är på väg ännu högre upp? Jag tycker att det är relevanta frågor. Jag får dem hela tiden, och jag är också säker på att Carl Bildt får dem och därför kan svara på dem.

Anf. 29 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Ian Wachtmeister säger – jag vet inte om det skall vara en avslutning av diskussionen om hur det gick till i delpensionsvoteringen – att vi skall lita på att han vet mer än någon annan om hur Ny demokratis riksdagsgrupp arbetar. Jag tror att det är sant. Problemet är att ingen annan förstår det och att det ställer till litet problem om man skall samverka, samtala, träffa överenskommelser eller t.o.m. bara föra debatter med företrädare för Ny demokrati.

Om det som ni säger i utskottet är av noll och intet värde och alltid kan överprövas av kung och bisittare, eller vad det nu är, och därmed kan ge ett helt annat resultat, måste Ian Wachtmeister förstå att det är litet svårt att föra en dialog.

Detta har inte att göra med politiska meningsskiljaktigheter i denna del. Vi kan ha betydande sådana med Socialdemokraterna, och jag kan ha mina duster med Allan Larsson, men jag vet att när Allan Larsson som representant för socialdemokratin säger något som betyder någonting, är sannolikheten för att Ingvar Carlsson totalt desavouerar honom och röstar tvärtom – jag höll på att säga: tack och lov, i denna formella bemärkelse – mycket begränsad. Det är alltså det förhållandet att enbart Ian Wachtmeister vet hur det fungerar i Ny demokrati, ingen annan, som konstituerar en del av problemet.

Jag vill sedan instämma med Bengt Westerberg och andra som säger att Ny demokrati inte skall ha något inflytande. Den metod som ni diskuterar kan aldrig någonsin ge Ny demokrati, utan bara socialdemokratin inflytande. Ni ger ju socialdemokratin inflytande genom att rösta på dess förslag. Det är inte era förslag som vinner – dem röstar ni emot och stöder i stället Socialdemokraternas, varigenom ni ger dem inflytande.

Inflytande får man genom samtal bl.a. i riksdagens utskott. Vad ni håller på att göra är ju att ge alla era kritiker alldeles rätt i det som de har sagt om er. Var det det som var meningen, var det som taktik inte så alldeles briljant, försiktigt uttryckt.

Så till sakfrågorna, som vi knappt hinner med, men det skall väl finnas bättre fora för dem. Jag tror att det är rätt att man skall ha löneåterhållsamhet också vad gäller t.ex. politiker, även om vi inte skall inbilla oss att det löser krisen. Men Ian Wachtmeister vet att riksdagens ledamöter under fyra år har avstått från varje form av höjning av sina löner. Det har man fattat beslut om. Man kan diskutera om det räcker eller inte, men det visar i alla fall att något görs.

Ian Wachtmeister vet också att det faktiskt ingick i krisöverenskommelsen med Socialdemokraterna att vi från nästa period börjar genomföra en viss reduktion av partistödet. Jag har tyckt att det är rättvist och rimligt. Detta är fakta, och dem skall man kunna diskutera mellan partiledare, i utskott och mellan alla olika partiföreträdare, som de enskilda partierna måste kunna ha förtroende för.

Talmannen anmälde att Ian Wachtmeister anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Anf. 30 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Det senaste replikskiftet var väl en ypperlig illustration till bräckligheten i regeringens möjligheter och förmåga att föra en långsiktig hållbar politik. Det var en diskussion som byggde på tolkningar av vem som sade vad till vem vid vilket tillfälle och om det fortfarande gäller, eller om det är andra bud nästa vecka. Är en sådan politisk parlamentarism rimlig när vi står inför sådana problem som vi faktiskt har i vårt land? Är det rimligt att fortsätta att regera med ett sådant regeringsunderlag, som inte bara skiftar från dag till dag utan också beroende vilken person i det politiska partiet som man talar med? Det vill jag kalla en oansvarig politik.

Jag skulle gärna vilja få statsministerns kommentar till detta. Anser Carl Bildt att det är försvarligt med tanke på de problem som Sverige står inför att sitta i en regering och bedriva en politik som är beroende av ett politiskt parti vars politik skiftar från dag till dag eller från vecka till vecka? Dessutom kan man inte veta om den partirepresentant som man i ett visst ögonblick talar med företräder den politiken eller något helt annat.

Jag tycker också att det skulle vara bra om diskussionen inte fördes så mycket om gamla mäns tankar om gångna tider. Det har varit mycket refererande till Gösta Bohman, Ulf Adelsohn, Kjell-Olof Feldt osv. Vi lever i dag i en annan tid.

Jag tycker också att man har en väldig övertro på de tankar som den mycket manligt dominerade kommission som Assar Lindbeck har varit ordförande för har lagt fram. Jag kan inte se annat än att regeringen i sin oförmåga och osjälvständighet använder Lindbeckkommissionens förslag för att legitimera och på något sätt ge en vetenskaplighetens prägel åt den mycket dåliga politik som man nu lägger fram och försöker få gehör för. Det är ganska ohederligt att på detta sätt upphöja nationalekonomin till någon

Prot. 1992/93:77
17 mars 1993

*Den ekonomiska
politiken och bud-
getregleringen
m.m.*

form av vetenskap och på det sättet gör den politiskt oantastbar. National-ekonomi är inte en vetenskap. Ekonomi handlar om hur man hushållar med resurser, och det gör man på olika sätt. Man har olika syn på det beroende på vem man är, hur mycket pengar man har, vilka intressen man företräder och vilken utveckling man vill se.

Det är hög tid att vi reducerar ekonomernas inflytande i stället för att, som regeringen gör, upphöja nationalekonomin till någon form av vetenskap och på det sättet legitimera en ekonomisk politik som en majoritet över huvud taget inte vill ha.

Anf. 31 Statsminister CARL BILDT (m):

Fru talman! Jag skall inte ge mig in på Gudrun Schymans mera vetenskapsfilosofiska resonemang, men att nationalekonomin inte skulle vara en vetenskap eller att samhällsvetenskaperna över huvud taget skulle sakna existensberättigande är väl ändå att ta till väl mycket. Man kan ha olika meningar om ekonomi, men det är en annan fråga.

Jag vill så bara en gång till göra ett klarläggande. Om partier röstar på vad de faktiskt tror på, på sin egen politik, klarar sig vår regering mycket bra i denna kammare. Det är när våra möjligheter att fullfölja det mandat som vi har fått från våra väljare hotas och man förenar sig i något som i grunden är en nejsägarkoalition, där man bara kan säga nej men aldrig ja till någonting – när Ingvar Carlsson, Gudrun Schyman, Ian Wachtmeister och Bert Karlsson röstar för samma linje – som vi får problem.

Den förtroendefråga som jag har ställt handlar just om detta. Kommer ni att förena er i den ekonomiska politiken om att bara säga nej, eller kommer ni att uppträda med er egen politik och med flaggan i topp för den på det sätt som vi brukar göra i riksdagen?

Anf. 32 GUDRUN SCHYMAN (v):

Fru talman! Vi har en egen politik i Vänsterpartiet, och vi har en egen ekonomisk politik. Den bärande tanken i vår motion som visar hur vi vill att den ekonomiska politiken skall bedrivas är att pengar skall tas där de finns. De skall tas från individer och företag som i dag inte använder dem till konsumtion eller investeringar och föras över till de personer och företag som vill använda dem till konsumtion och investeringar.

Vi föreslår en höjd skatt för dem som tjänar mer än 200 000 kr om året. Vi föreslår sänkt matmoms. Vi avvisar regeringens förslag som ger arbetslösa, lågavlönade, sjuka och låginkomstpensionärer sämre privatekonomi. Vi föreslår höjda arbetsgivaravgifter och energiskatter och vill använda de pengar som detta ger till lån dels till investeringar som ger många arbeten, en god miljöprofil och utbildning, dels till kommuner som i dag inte kan finansiera sin nuvarande sysselsättning.

Detta är en mycket konkret, väl finansierad och bra politik, som vi naturligtvis röstar för i den här riksdagen. Vi skulle gärna se att också regeringen var inställd på att föra en sådan politik, som minskar både budgetunderskottet och arbetslösheten. Vi skulle gärna se att vi kunde få ett konstruktivt samarbete i de utskott där de här frågorna avgörs. Vi skulle också gärna se,

Carl Bildt, att det fattades beslut om konstruktiva åtgärder nu genast. Vi tycker inte att det är rimligt att vänta till i juni.

I början av juni, Carl Bildt, går en hel ungdomskull ut från skolan, och den går en framtid till mötes i arbetslöshet eller utan utbildningsplatser. Vi vet att detta kommer att bli mycket bekymmersamt, både ekonomiskt och inte minst mänskligt.

Det här vill vi göra något åt genast, och vi har försökt att förhålla oss konstruktivt i finansutskottet och i andra utskott. Vi har sagt att man bör lyfta ut dessa frågor, som man faktiskt är överens om, och fatta beslut om dem nu. Vi låter inte maktbalansen och revirtänkandet blockera de faktiska konkreta beslut som skulle vara möjliga att fatta.

Vi har dock inte fått gehör för detta, eftersom ni alla är så uppblåsta av krispaket – med snören och omslagspapper –, överenskommelser, handslag, signaler osv. att det inte går att föra en politik på grundval av konstruktiva beslut.

Jag är överens med Carl Bildt om en sak, att det i dag krävs en politisk ledning i Sverige, inte en parlamentarisk lekstuga, och därför tycker jag att regeringen skall avgå.

Överläggningen var härmed avslutad.

Beslut

Bakgrunden till utskottets betänkande

I voteringen om kontraposition i huvudvoteringen biträdades reservation 1 av Hans Gustafsson m.fl. med 155 röster mot 22 för reservation 2 av Ian Wachtmeister. 172 ledamöter avstod från att rösta.

I huvudvoteringen godkändes utskottets uttalande med 175 röster mot 150 för reservation 1 av Hans Gustafsson m.fl. 24 ledamöter avstod från att rösta.

Allan Larsson (s) anmälde att han avsett att rösta nej men markerats ha röstat ja.

Mom. 1 (internationellt samarbete)

Utskottets hemställan bifölls med 172 röster mot 140 för reservation 3 av Hans Gustafsson m.fl. 36 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2 (allmänna riktlinjer för den ekonomiska politiken)

Först biträdades reservation 5 av Ian Wachtmeister med 26 röster mot 16 för meningsyttringen av Johan Lönnroth i motsvarande del. 307 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter biträdades reservation 4 av Hans Gustafsson m.fl. med 154 röster mot 23 för reservation 5 av Ian Wachtmeister. 172 ledamöter avstod från att rösta.

Slutligen bifölls utskottets hemställan med 172 röster mot 154 för reservation 4 av Hans Gustafsson m.fl. 23 ledamöter avstod från att rösta.

Prot. 1992/93:77
17 mars 1993

*Den ekonomiska
politiken och bud-
getregleringen
m.m.*

Mom. 3 (den ekonomiska demokratin)

Utskottets hemställan bifölls med 295 röster mot 16 för meningsyttringen av Johan Lönnroth i motsvarande del. 34 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 4 (ROT-program)

Utskottets hemställan bifölls med 331 röster mot 15 för meningsyttringen av Johan Lönnroth i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 7 (penning- och valutapolitiken)

Först biträdades reservation 6 av Ian Wachtmeister med 24 röster mot 17 för meningsyttringen av Johan Lönnroth i motsvarande del. 307 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 307 röster mot 22 för reservation 6 av Ian Wachtmeister. 15 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 9 (utredning om utvecklingen på de finansiella marknaderna)

Först biträdades reservation 7 av Ian Wachtmeister med 29 röster mot 16 för meningsyttringen av Johan Lönnroth i motsvarande del. 304 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 309 röster mot 23 för reservation 7 av Ian Wachtmeister. 14 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 10 (allmänna riktlinjer för budgetregleringen)

Först biträdades reservation 8 av Hans Gustafsson m.fl. med 138 röster mot 15 för meningsyttringen av Johan Lönnroth i motsvarande del. 195 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 172 röster mot 154 för reservation 8 av Hans Gustafsson m.fl. 23 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 11 (besparingsprogram för åren 1994–1996)

Först biträdades reservation 9 av Hans Gustafsson m.fl. med 136 röster mot 16 för meningsyttringen av Johan Lönnroth i motsvarande del. 197 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 172 röster mot 140 för reservation 9 av Hans Gustafsson m.fl. 37 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 16 (redovisning av investeringar i statsbudgeten)

Utskottets hemställan bifölls med 322 röster mot 22 för reservation 10 av Ian Wachtmeister. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 20 (utformningen av budgetpropositionen)

Utskottets hemställan bifölls med 172 röster mot 141 för reservation 11 av Hans Gustafsson m.fl. 33 ledamöter avstod från att rösta.

Ingrid Näslund (kds) anmälde att hon avsett att rösta ja men markerats vara frånvarande.

Mom. 22 (översyn av kommunernas ekonomi och begränsning av rundgången i ekonomin)

Utskottets hemställan bifölls med 172 röster mot 153 för reservation 12 av Hans Gustafsson m.fl. 23 ledamöter avstod från att rösta.

Lennart Fridén (m) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats vara frånvarande.

Prot. 1992/93:77
17 mars 1993

*Riksdagsledamöternas
och statsrådets
arvoden*

Mom. 23 (ramar för myndigheternas förvaltningskostnader)

Utskottets hemställan bifölls med 171 röster mot 154 för reservation 13 av Hans Gustafsson m.fl. 23 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 30 (riktlinjer för risk- och skadehanteringen i staten)

Utskottets hemställan bifölls med 172 röster mot 153 för reservation 14 av Hans Gustafsson m.fl. 23 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 31 (förändringar av det statliga betalningssystemet)

Utskottets hemställan bifölls med 309 röster mot 15 för meningsyttringen av Johan Lönnroth i motsvarande del. 22 ledamöter avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Beslut om samlad votering

På förslag av talmannen medgav kammaren att de på föredragningslistan återstående ärendena, konstitutionsutskottets betänkande KU21, kulturutskottets betänkanden KrU13, KrU9, KrU10, KrU11, KrU12 och KrU16, skatteutskottets betänkande SkU24 samt utbildningsutskottets betänkanden UbU7, UbU9 och UbU10, fick avgöras i ett sammanhang när debatten i dessa ärenden var avslutad.

7 § Riksdagsledamöternas och statsrådets arvoden

Föredrogs

konstitutionsutskottets betänkande

1992/93:KU21 Riksdagsledamöternas och statsrådets arvoden.

Anf. 33 BIRGER HAGÅRD (m):

Herr talman! Så är det åter dags att skriva en sida i det sorglustiga kapitel som handlar om riksdagsledamöternas ekonomiska villkor. Om vi på förmiddagen kunnat bevittna hur man avhandlat en vad man skulle kunna kalla parlamentets eller parlamentarismens kris, har vi nu kommit till vad man skulle kunna beteckna som en parlamentarikernas kris.

Frågan om ersättning till riksdagsledamöterna kallade jag en sorglustig historia. Vi har sett en rad olika exempel på hur det inte borde få gå till. Före 1988 var det många turer fram och tillbaka. Det var svårt att få igenom en

hygglig höjning av ersättningen till ledamöterna. Till slut, 1988, slog man äntligen fast att det inte är bra att riksdagen själv beviljar sig ersättning. I 1988 års s.k. ersättningslag slogs det fast att man skulle ha en jämförelsegrupp bestående av rådmän, hovrättsråd, kammarrättsråd – dvs domare- och byråchefer. Den medellön man fick fram skulle utgöra riksdagsmännens arvode. Så småningom plockades byråcheferna bort. Den höjning som man på det sättet kom fram till när det gällde 1988 års lönenivå genomfördes för riksdagsledamöterna 1989. Sedan var det tvärstopp. 1990 ansågs det inte oportunt att tillämpa den lag som man hade kommit överens om två år tidigare. Den höjning som skulle ha utgått på 1989 års nivå kom att frysas. Där är vi fortfarande.

Herr talman! Vi debatterade den här frågan senast den 12 december 1991. Argumentationen finns utförligt redovisad. Jag skall inte närmare gå in på den. I stället vill jag hänvisa till vad som har inträffat och som kan vara nytt i sammanhanget.

För några dagar sedan fick vi i våra händer Statsrådslöneutredningens betänkande, som har fått den träffande titeln Vad är ett statsråds arbete värt. Där konstateras att med undantag för Belgien, Island och Norge, har regeringsledamöterna i andra länder betydligt högre arvoden än i Sverige. Men det skall också sägas att man konstaterar att det bara är i ett par länder som regeringen själv fastställer ersättningen till regeringsledamöter. Den har sedan ett par år tillbaka varit kopplad till riksdagsmännens ersättning.

Man redovisar också några intressanta sifferuppgifter. När det gäller kommunalråden i landet var medelvärdet den 1 januari 1992 i ersättning per månad 26 950 kr, i storstäderna var den 31 670 kr, för heltidengagerade förordnade i hela landet utgjorde medelvärdet 26 670 kr. Motsvarande siffra för riksdagsledamöternas ersättning den 1 januari 1992 var 22 230 kr, alltså nästan 5 000 kr mindre än medelvärdet för kommunalråden i landet. Det är alldeles uppenbart att det här kan betyda åtskilligt för rekryteringen i framtiden. Det har varit brukligt, enligt svensk tradition, att rekrytera riksdagsledamöter bland personer med kommunal erfarenhet. Det är knappast troligt att det är särskilt många kommunalmän som känner sig roade av att byta ut en, trots allt, ganska hygglig existens på hemorten – där man får vara tillsammans med sin familj – mot det liv som man lever här i Stockholm med en betydligt lägre ersättning. Den ligger kanske 20-40 % lägre beroende på varifrån man kommer.

Man konstaterar också i Statsrådslöneutredningens betänkande att åtgärder som vidtagits för att underlätta det dagliga livet för statsråden är klart otillfredsställande. På servicesidan är situationen torftig. Enligt utredningens mening gäller detta också för riksdagens ledamöter. Arvoden och annan ersättning, liksom servicenivån, betecknas som klart otillfredsställande för riksdagsledamöterna. Varför har det då inte blivit bättre? Utredningen anger själv orsaken till detta: Orsaken ligger i öppen dag. Det är också frestande att göra populistiska utspel på området och uppenbarligen alltför svårt att motstå den sortens tryck.

Förvaltningsstyrelsen har begärt hos konstitutionsutskottet och hos riksdagen att man skall ge respit för ytterligare överväganden. Det är något som konstitutionsutskottet alltså har gått med på. Jag hoppas bara att det som

Kurt Ove Johansson, som var talesman för socialdemokraterna, uttalade i debatten i december 1991 skall kunna förverkligas. Kurt Ove Johansson avslutade en replik med att säga: Jag har här klart och tydligt markerat att vi från vårt håll kommer att agera för att vi skall återgå till att tillämpa 1988 års lag innan den här perioden är utgången. Den är inte utgången ännu. Jag hoppas att vi skall kunna komma överens om en vettig ordning också i det här parlamentet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 15 §.)

Prot. 1992/93:77
17 mars 1993

Folkbildning

8 § Folkbildning

Föredrogs
kulturutskottets betänkande
1992/93:KrU13 Folkbildning (prop. 1992/93:100 delvis).

Anf. 34 BERIT OSCARSSON (s):

Herr talman! När riksdagen för snart två år sedan beslöt om nya statliga bidragsbestämmelser för folkbildningen visade man genom beslutet en stark tilltro till folkbildningen som en demokratisk kraft och kunskapsresurs i samhället.

Ekonomiskt innebar riksdagens beslut bl.a. att en treårig budgettram infördes och att bidraget årligen skulle justeras med hänsyn till den allmänna pris- och löneutvecklingen.

Studieförbund och folkhögskolor välkomnade riksdagens beslut och utvecklings- och förnyelsearbetet sattes i gång med stor entusiasm.

Men knappt ett år senare frångick regeringen beslutet genom att föreslå en neddragning av anslaget med 300 miljoner kronor. Det senare beslutet innebar naturligtvis ett avbräck för de mer långsiktiga utvecklingsmöjligheterna och för själva genomförandet av 1992/93 års verksamhet.

Efter en av de största påtryckningsaktioner som vi har upplevt under senare år beslöt riksdagen, samtidigt med neddragningen, om ett särskilt bidrag till folkbildningen på 100 miljoner kronor. För dessa medel skulle utbildningar anordnas för arbetslösa och för dem som riskerade att bli arbetslösa. Beslutet gav möjligheter att till viss del fullfölja aktiviteter riktade till just arbetslösa. Men neddragningarna har ändå inneburit stora påfrestningar både vad gäller kvalitetsutvecklingen och vad gäller möjligheten att nå nya grupper av deltagare.

Till detta skall läggas att de kommunala bidragen minskar med nästan 10 % 1993, jämfört med 1992.

Trots denna neddragning har en omfattande verksamhet genomförts. Mer än 3 miljoner människor har deltagit i studiecirklar och kulturgrupper. Drygt 10 miljoner människor har deltagit i studieförbundens utåtriktade kulturprogram, föreläsningar eller liknande arrangemang. På folkhögskolornas långa och korta kurser har ca 250 000 elever deltagit. Detta är en imponerande verksamhet.

Vi vet att i folkbildningen är man bäst på att nå dem som har kort utbildning och låga inkomster, dem som är arbetslösa, handikappade, invandrare och dem som saknar stimulerande kulturupplevelser.

I tider av kris är det speciellt viktigt att utveckla demokratin och att ge innehåll åt den, eftersom människors tilltro till demokrati sviktar i sådana tider. Det behövs därför mötesplatser som ger möjlighet till samtal för att få en överblick och en helhetssyn i ett alltmer fragmentiserat informationsflöde. Människor behöver också kunskaper för att öka förståelsen för de snabba förändringar som sker i samhället. Människor måste bli delaktiga i förändringarna. De måste få känna att de är med och påverkar och att de tar ansvar.

Folkbildningen bidrar till demokratisk grundsyn och samhällsutveckling. Folkbildningen skapar mötesplatser, ger kunskaper och möjligheter till delaktighet.

Förutom de 100 miljoner kronor som riksdagen fattade beslut om våren 1992 beslöts i december samma år att 106 miljoner kronor skulle anslås till folkhögskolekurser för arbetslösa.

Folkbildningsrådet fördelade det särskilda anslaget på 100 miljoner kronor med 50 miljoner vardera till folkhögskolor och studieförbund.

Det är ännu för tidigt att utläsa effekterna av användningen av de 100 miljoner kronorna. Men Folkbildningsrådet räknar med att 1 000–2 000 fler arbetslösa fått plats på de långa kurserna på folkhögskolorna.

Studieförbunden kommer att redovisa sina genomförda utbildningar efter sommaren. Men vid en preliminär redovisning, som redan gjorts, kan man se många spännande verksamheter som har betytt och betyder mycket för de arbetslösa.

Det finns exempelvis uppfinnarkurser för arbetslösa, kurser för arbetslösa invandrare om hur man startar kooperativ, projekt för långtidsarbetslösa, kurser för arbetslösa ungdomar i ämnen som svenska, engelska, data, EG-kunskap och friskvård samt aktivitetshus för arbetslösa, projekt som syftar till övertagande av idrottsanläggningar, flera projekt för arbetslös ungdom i glesbygd och projekt för arbetslösa zigenare.

Studieförbunden har alltså gjort och gör betydelsefulla insatser för arbetslösa. Folkbildningsrådet har också fördelat de 106 miljoner kronor som riksdagen beslutade om i december 1992.

Med kort varsel lyckades folkhögskolorna planera kurser, skaffa fram lokaler och lärare och rekrytera deltagare till kurserna.

Fram till februari månads utgång har ca 230 kurser med 3 600 deltagare startats. Det betyder att två tredjedelar av medlen redan har förbrukats. Kurser startas nu varje vecka och de anslagna medlen kommer enligt Folkbildningsrådets bedömning att komma till användning.

Arbetslöshetssituationen har tyvärr inte förbättrats. Därför har vi socialdemokrater föreslagit att ytterligare 200 miljoner kronor skall tillföras Folkbildningsrådet för insatser för arbetslösa. Folkhögskolorna och studieförbunden har visat att de snabbt och flexibelt kan anordna utbildning.

Vi vet att många som är, eller som riskerar att bli, arbetslösa tillhör gruppen som ofta saknar utbildning utöver folk- och grundskola. En av folkbildningens uppgifter är att ge kompletterande utbildning för just korttidsutbil-

dade. Folkbildningen, med sin speciella pedagogik, har visat sig vara en mycket lämplig utbildningsanordnare. Det är viktigt att stora insatser nu görs för att höja utbildningsnivån, så att de arbetslösa står bättre rustade för att kunna få jobb och för att bättre kunna konkurrera om de jobb som finns.

Utskottsmajoriteten utgår från att regeringen senast i kompletteringspropositionen återkommer till riksdagen med förslag som regeringen bedömer som nödvändiga av sysselsättningsskäl, bl.a. när det gäller utbildning inom folkbildning för arbetslösa.

Men varför vänta? Vi kan inte förstå varför utskottsmajoriteten inte har anslutit sig till vårt förslag. Det är viktigt att folkhögskolor och studieförbund nu får ett snabbt besked, så att planeringen av utbildningen redan nu kan startas. Ett beslut först vid behandlingen av kompletteringspropositionen kan äventyra en tidig start i höst.

Jag yrkar därför bifall till den socialdemokratiska reservationen.

Anf. 35 ELISABETH PERSSON (v):

Herr talman! Så här i skuggan av den verkligt stora dramatiken finns det risk för att viktiga beslut av ren utmattningskaraktär inte får den uppmärksamhet de borde få. Jag syftar naturligtvis på folkbildningen.

Visst handlar det om viktiga beslut. Många redan hårt drabbade människors tillvaro under de närmaste åren står och faller med vad riksdagen i dag beslutar om när det gäller folk- och vuxenutbildningen. Men det kommer inte att ge några rubriker. De som riskerar att stängas ute tillhör inte dem som är röststarka eller som protesterar genom att skaffa sig utrymme i pressen. De bildar inget eget parti och de ställer inte till med tumult, tvärtom. De är tysta. De vänder ofta sin ilska mot sig själva. De är korttidsutbildade, långtidsarbetslösa eller unga människor som aldrig kommit in på arbetsmarkanden. De kan också vara människor som av någon annan anledning är socialt missgynnade. De kan vara invandrare och kvinnor – ofta ensamstående, som aldrig haft en chans att satsa på sig själva. Det är dessa, vars möjligheter till en andra chans i livet ofta hänger på om de kan få utbildning eller ej, som i dag får sin dom, om riksdagen inte beslutar att stoppa nedskärningarna för folkbildningen, vill säga.

Herr talman! Jag måste också få rekapitulera alla de turer som varit kring folkbildningen de senaste åren, trots att Berit Oscarsson redan har tagit upp det. Det är nämligen viktigt; det visar mycket tydligt vad det handlar om.

I juni 1991 fattade riksdagen beslut om treårsförordnande av medel till folkbildningen. Det var visserligen en socialistisk majoritet i riksdagen då, men väl att märka är att den borgerliga oppositionen inte hade något att invända mot den principen.

Så här står det i det särskilda yttrandet i frågan, på s. 44 i betänkandet 1990/91:Ubu 18:

”Vi har inte motsatt oss utskottsmajoritetens förslag om treåriga planeringsramar för folkbildningsområdet. Vi har i andra sammanhang stött principen att statlig verksamhet – och därmed indirekt sådan som i huvudsak är finansierad genom statsbidrag – i högre grad skall planeras i treårsperioder.”

Så yttrade sig den borgerliga oppositionen då.

Sedan sade man som förklaring till att man inte ställde upp på det här,

att propositionen inte innehöll ett tillräckligt beslutsunderlag men att man förutsatte att regeringen skulle återkomma med ett bättre sådant. I princip var man alltså för det här.

Detta visar naturligtvis att de borgerliga ledamöterna i kulturutskottet redan då var på det klara med att folkbildningen såväl som annan utbildningsverksamhet behöver veta vilka resurser och vilka ramar de skall ha när de planerar den framtida verksamheten.

När beslutet om treårsförordnande var fattat, började folkbildningen, studieförbunden och folkhögskolorna, att planera utifrån detta. I den planeringen låg redan en hel del nödvändiga besparingar, som var implicerade i detta beslut.

Sedan vet alla vad som hände. Sex och en halv månader senare presenterade regeringen ett nedskärningsförslag för folkbildningen som saknar sitt motstycke. 15 % av verksamheten skulle bort. Det var då som vi fick höra av ministrar att de minsann visste att det var lyxverksamhet som vuxenutbildningen sysslade med och att folk som gick i studiecirklar nog kunde betala själva för denna fritidsverksamhet. Det hoppade en del grodor ur munnen på många innan man började dra öronen åt sig.

Kulturutskottet visste bättre och föreslog en uppräknig på 100 miljoner. Kanske var man helt enkelt bättre underrättad om vad folkbildningen sysslade med än vad regeringen var. Kanske man förstod att en verksamhet inte skulle kunna spara eller rationalisera bort 15 % av statsbidraget, samtidigt som landstingen aviserade kraftiga nedskärningar av sina bidrag, utan mycket kännbara indragningar av lärartjänster och färre elevplatser. Kanske var det den galopperande ökningen av arbetslösheten som gjorde att de borgerliga ledamöterna i kulturutskottet fick kalla fötter.

Hur som helst: Folkhögskolor och studieförbund fick börja planera för att dra ner verksamheten – inte lika mycket som om regeringsförslaget hade gått igenom, men ändå rätt drastiskt.

Man gick förra sommaren in i det nya verksamhetsåret utan den kursplanering och expansion som hade varit tänkt från början, och som hade varit möjlig. Många cirkelledare och folkhögskolelärare hade under våren fått besked om att det inte fanns utrymme för dem hösten 1992. Men än värre var det naturligtvis för alla de elever som fick ett negativt meddelande i augusti om att de tyvärr inte kunnat beredas plats för höstens studier. Det var nämligen en enorm anstormning av ansökningar till höstkurserna.

Sedan gick det bara ett par dagar: Krispaket 1 gav 106 miljoner till folkhögskolorna för att de skulle anordna kurser för arbetslösa. Snabbt skulle det gå! En luttrad folkhögskolelärare påpekade stillsamt för mig att det hade varit bra om krispaket 1 åtminstone hade kommit någon vecka tidigare – även om man inte alls hade någonting emot mer pengar till kurser för arbetslösa. Då hade man kunnat spara de krafter och de porton som gått åt för att säga nej till de elever som nu bara några dagar senare skulle komma i fråga och av arbetsförmedlingarna rekommenderas för de nya kurser som skulle starta.

Det fanns bara en hake med de 106 miljonerna: Svux, det särskilda studiestödet för arbetslösa – som var nödvändigt för att arbetslösa skulle kunna gå på dessa kurser – var nästan helt slut. Förhoppningsfulla elever fick tacka

nej till erbjudna och nyplanerade kursplatser. Och eftersom det inte heller är meningen att man skall studera när man uppbär arbetslöshetsunderstöd, var det många andra potentiella folkhögskoleelever som fick säga nej tack till höstkurserna. Det var kurser som folkhögskolorna kvickt och flexibelt hade satt i gång att planera för och anordna så fort besked om krispaketspengarna kommit!

Herr talman! Nu behandlar vi 1993/94 års statliga stöd till folkbildningen. I vanlig ordning kom regeringen i januari med rejäla nedskärningsförslag. Dels plockade man in 24 miljoner genom att förändra utbetalningsperioderna. Dels utgick man från förra årets katastrofbantning på 304 miljoner – den som inte ens kulturutskottets borgerliga ledamöter kunde svälja. Och så lade man på 75 miljoner, vilket alltså i själva verket är 50 miljoner i reda pengar.

En brasklapp är instucken i det betänkande som vi nu behandlar. På s. 5 skriver man: "Utskottet utgår från att regeringen – med utgångspunkt i en samlad arbetsmarknadspolitisk bedömning – senast i kompletteringspropositionen återkommer till riksdagen med de förslag som regeringen bedömer nödvändiga av sysselsättningskäl bl.a. beträffande utbildning inom folkbildningen för arbetslösa."

Samtidigt avstyrker utskottet de motioner som kräver mindre nedskärningar för folkbildningen.

"Fan må vara teaterdirektör", sade August Blanche. "Fan må vara både korttidsutbildad arbetslös och folkbildare, såväl inom studieförbund som folkhögskola, med den förda regeringspolitiken på det här området", är det nog många som tänker.

Hur skall en verksamhet kunna planeras effektivt med en sådan extrem hattighet i bidragsgivningen? Anställningstrygghet för personalen, eller åtminstone besked om huruvida man har jobb eller ej nästa månad, effektivt resursutnyttjande av lokaler, ordentlig elevrekrytering osv. – hur skall det gå med det? Ja, det går naturligtvis inte. Det finns inte ett företag som skulle kunna leva med en sådan här möjlighet till långsiktig planering. Men folkhögskolorna och studieförbunden skall klara det.

Tror man på Utbildningsdepartementet att vi kommer att ha världens bästa vuxenutbildning även i fortsättningen, med den här totala avsaknaden av sans och vett i bidragsgivningen? Jag är rädd för att man helt enkelt inte bryr sig om det. Bakom velandet ligger en rent ideologisk motvilja mot allt vad folkbildning och vuxenutbildning heter.

Det är inom folkbildningen som människor lär sig se sammanhangen. Inom folkbildningen lär man sig att ifrågasätta. Man får möjligheter att bildligt talat räta på ryggen. Man tränas i att tillsammans med andra hitta vägar som leder framåt. Man får träna sig i att ta ansvar och ställa anspråk på att andra skall ta ansvar. Man tränar sig i demokrati. Man skaffar sig kunskaper som man behöver. Man växer.

Visst finns det dåliga och förstelnade inslag i det som går under namnet folkbildning. Självklart måste många folkhögskolor och studieförbund effektiviseras och förnyas. Allt är inte oklanderligt. Men det finns andra och bättre vägar att ändra verksamheten än denna oberäknelighet i statsbidragen. Utvärdering pågår för fullt. Nyttänkande tränger rakt igenom gamla in-

vanda rutiner. Men man kan inte vända på slantar som inte finns. Till sist handlar det om kurser och elevplatser.

Därför, herr talman och ärade kammarledamöter, har Vänsterpartiet föreslagit att folkbildningen skall få 100 miljoner kronor utöver vad regeringen har föreslagit. Dessa 100 miljoner har vi finansierat i god ordning. Vi ser allvarligt på det finansiella läget och har inte ansett oss kunna få fram mera pengar. Socialdemokraterna har föreslagit 200 miljoner. Jag utgår från att de har finansierat detta tillskott.

Det viktiga är att folkbildningen kan räkna med en förstärkning nu. Det finns ingen som helst anledning att flagga för att det kanske kommer litet pengar i kompletteringspropositionen. De måste få klara besked nu, så att det finns tid för planering, tid för effektivt resursutnyttjande och tid för att verkligen bereda platser för alla dem som behöver sådana inför hösten.

Jag yrkar bifall till Vänsterpartiets meningsyttring.

Anf. 36 GÖRAN ÅSTRAND (m):

Herr talman! Jag tänker yrka bifall till utskottets hemställan och göra några kommentarer. Den rimligaste och viktigaste kommentaren handlar om det kulturklimat som skapas. Vi som representerar den borgerliga majoriteten här i riksdagen är glada för att det vidtas en rad åtgärder för att förbättra kulturklimatet. Viktigast är naturligtvis de satsningar som görs på själva skolväsendet, och som en konsekvens av det på högskolor och forskning. Man höjer kunskapsnivån i samhället, och skapar därmed ett gott kulturklimat.

Jag som har ägnat en stor del av mitt vuxna liv åt folkbildning vet att kulturklimatet är något av det allra viktigaste för en bra folkbildning.

Det blir naturligtvis fullständigt groteskt när Elisabeth Persson från talarstolen säger att det sker oerhört stora nedskärningar och att man nästan förstör folkbildningen. Får jag påminna Elisabeth Persson om att det förslag som regeringen nu lägger fram är bland de mest generösa bidrag som någon regering i världen ger till folkbildning. Då får man litet perspektiv på den målning som Elisabeth Persson gör.

Förra året hade vi en ganska intensiv diskussion i utskottet om hur man skall hantera folkbildningspengarna. Vi gjorde ett litet påslag, dvs. utskottet var litet mer generöst med skattebetalarnas pengar än regeringen. Vi gjorde detta påslag i första hand för att denna förändring av bidragsstrukturen inte på något sätt skulle drabba folkbildningen.

Jag noterar en sak som är en förändring och som rimligen också skall beskrivas som en försämring, herr talman. Det gäller att man betalar ut pengar kvartalsvis. Studieförbunden hade på den tiden som man fick bidrag årsvis fördelar av det. Sedan fick man bidrag halvårsvis. Fr.o.m. nu får man bidrag kvartalsvis. Det är riktigt, som några talare har kommenterat, att detta innebär att folkbildningen får något mindre pengar. Jag noterar detta faktum.

Det finns ett parti här i riksdagen som heter Ny demokrati. Det förslag som Nydemokraterna har lagt fram i ett annat ärende drabbar folkbildningen alldeles ohyggligt, nämligen att de vill spara 1,3 miljarder på lokaler. Jag får be Simon Liliedahl att vid tillfälle kommentera hur mycket detta drabbar folkbildningen. Jag kan gissa att det drabbar folkbildningen med

minst 100 miljoner kronor på en gång. Jag är oerhört förvånad att Ny demokrati inte har talat om det vid utskottsbehandlingen utan gömt denna oerhört kraftiga besparing på 1,3 miljarder i ett helt annat ärende.

Det finns två partier i utskottet som har föreslagit mer pengar till folkbildningen. Det är Socialdemokraterna, som vill ge ytterligare 200 miljoner kronor, och Vänsterpartiet, som inte går lika långt. Man kunde annars tro det med tanke på Elisabeth Perssons sätt att beskriva detta. Hon lägger inte alls på lika mycket som Socialdemokraterna, men hon är beredd att ge ytterligare 100 miljoner kronor.

Vi har emellertid gjort bedömningen, att när man väger samman de olika förutsättningar som skall ges till folkbildningen, har regeringen hamnat på en rimlig nivå. Om jag skall tro på de besparingspaket som har utlovats från företrädare för bl.a. Socialdemokraterna, med en besparing på 12 miljarder kronor, blir det litet konstigt om de kan lägga fram ett sådant besparingsförslag samtidigt som de, i detta fall, vill öka bidraget till folkbildningen.

Vi måste alla nu ha klart för oss att Sverige lever i en ekonomiskt besvärlig situation och att man får vara återhållsam. Men jag vänder mig mycket bestämt mot den bild som i första hand Elisabeth Persson målar upp. Det här är en generös satsning på en viktig och angelägen folkbildning. Sverige skall vara stolt över de traditioner som vi har i folkbildningssammanhang.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 37 ELISABETH PERSSON (v) replik:

Herr talman! Får jag först säga att jag yrkade bifall till meningsyttring 1 från Vänsterpartiet. Vi står naturligtvis bakom även den andra meningsyttringen, men för att inte ta upp för mycket av kammarens tid tänker jag inte yrka bifall till den.

Göran Åstrand säger att detta är fråga om något av det mest generösa som någon regering i världen ger till folkbildning. Men snälla Göran Åstrand, det vore väl konstigt om så inte vore fallet. Folkbildning är något specifikt nordiskt och som är sprungen härifrån. Folkbildningens fader var dansk, men Danmark är i förhållande till Sverige ett befolkningsmässigt mycket mindre land. Av naturliga skäl, trots många folkhögskolor och en väl utbyggd folkbildning, går det därför inte åt så mycket pengar i kronor räknat som i Sverige för att ordna den danska folkbildningen. Det vore väl därför mycket konstigt om det hade funnits ett land i världen som gav högre statsbidrag till folkbildningen än Sverige. I så fall vore det rena katastrofen. Göran Åstrand slog nog in litet öppna dörrar.

Det är faktiskt fråga om rejäla nedskärningsförslag. Man måste titta på vad det handlar om. Jag försökte ge en bild av detta. Det tog lång tid, men uppenbarligen var jag inte tillräckligt tydlig. Förra året låg förslaget på nedskärningar på 304 miljoner kronor. Det är detta vi får utgå från. Jämfört med förra årets förslag innebär årets en uppräkning med endast 50 miljoner kronor, alltså 250 miljoner kronor i förhållande till förra årets förslag, som handlade om så kraftiga nedskärningar. Detta sker efter ryckigheten i kurser.

Jag är bekymrad, vilket uppenbarligen Göran Åstrand inte är. Sedan kan vi använda hur många översvallande ord som helst om folkbildningens betydelse. Till syvende och sist handlar det om att kunna ställa platser för elever

till förfogande. Med denna nedskärning blir det dess värre färre platser för färre elever.

Anf. 38 GÖRAN ÅSTRAND (m) replik:

Herr talman! Om jag skall tro Elisabeth Persson har hon just accepterat en nedskärning på folkbildningen med 150 miljoner kronor. Det är intressant att veta mot bakgrund av det anförande som hon höll i talarstolen för en stund sedan, då hon målade upp att det fanns bara en bov i detta sammanhang, nämligen denna förskräckliga regering.

Både Elisabeth Persson och jag lever i folkbildningen och har erfarenhet av den, och vi vet att det handlar om att ge folkbildningen förutsättningar. När jag nu får en bekräftelse på att Sverige har en oerhört generös folkbildningspolitik – vi är överens om att Sverige har en oerhört generös folkbildningspolitik – då förstår jag inte den dialektik, den oerhört kraftfulla kritik som Elisabeth Persson framförde i sitt inledningsanförande. Den är obegriplig. Sverige är ett land som med rätta satsar kraftfullt på folkbildning och som skall fortsätta med det. Vi ser i alla partier ett stort och värdefullt värde i vad folkbildningen gör. Men Elisabeth Persson skall då inte måla upp en sådan skräckvision av det slag som hon gjorde i sitt inledningsanförande.

Anf. 39 ELISABETH PERSSON (v) replik:

Herr talman! Det hade varit bättre om Göran Åstrand hade diskuterat sakfrågorna och inte använt sådana ord. Det som jag målar upp är inte en skräckbild. Jag beskriver vilka problem som folkhögskolorna och folkbildningen i stort, även studieförbunden, har haft under de senaste åren på grund av en dålig politik. Det kan inte vara fråga om något annat än en dålig politik, när man i fråga om bidragsgivningen håller på med ett sådant hatande, och när man den ena månaden inte vet vad man vill nästa.

En långsiktig och genomtänkt politik för folkbildningen saknas hos regeringen. Annars hade man inte gjort på detta sätt. Detta är inget billigt sätt att fixa kurser för arbetslösa. Det hade blivit mycket bättre om man hade haft en genomtänkt strategi för hur man skulle använda folkbildningen, bl.a. för att ge korttidsutbildade utbildning och för att ge arbetslösa möjligheter att studera och skaffa sig bättre utgångsläge tills de förhoppningsvis kan söka sig ut på arbetsmarknaden igen.

Det är avsaknaden av en folkbildningspolitik som gör att man de facto slarvar bort en mängd möjligheter och resurser. Detta kallar Göran Åstrand för en generös folkbildningspolitik. Det är inte det.

Det är möjligt att politiken inte är dålig. Den kanske bara är dum, eller också saknas det kanske idéer om vad man vill göra och om hur det hela skall användas. Jag kan inte avgöra den saken. Men jag känner till resultatet. Jag vet vad det innebär att först planera kurser och anta elever till dessa och sedan få meddelande om att det inte finns plats. Efter några veckor kommer så pengar, och då är det samma människor som skall tillfrågas. Det är en dålig och orationell ordning.

Att sköta produktionen på ett företag på det sättet skulle bara inte vara möjligt. Jag trodde att Göran Åstrand skulle begripa detta, åtminstone när det uttrycks i de termerna.

Anf. 40 GÖRAN ÅSTRAND (m) replik:

Herr talman! Det sades i ett tidigare inlägg att vi skall vara stolta över våra folkbildningstraditioner och att det vore dåligt om vi inte, som vi ju gör, satsade mer än vad kanske alla jämförbara länder gör. Jag tycker att det är en bra bild. Jämför den med den oerhörda utskäpning som förekommer när det gäller den borgerliga utbildningspolitiken.

Får jag meddela kammaren att det vi diskuterar är ett belopp på något mindre än 2 miljarder kronor. Sverige satsar alltså stora belopp genom statsbidrag till landsting och kommuner. 2 miljarder kronor satsas på folkbildningspolitiken, och denna har jag anledning att vara stolt över.

Anf. 41 BERIT OSCARSSON (s) replik:

Herr talman! För ett år sedan hade vi, Göran Åstrand, en omfattande diskussion om folkbildningen beroende på att anslaget då kraftigt skars ner. 300 miljoner kronor mindre betydde närmare 15 % nedskärning. Många elever, lärare och olika grupper reagerade på den stora nedskärningen.

Vi fick sedan 100 miljoner extra till folkbildningen, och vi har sett resultatet därav. Stora insatser har gjorts för de arbetslösa. Men vi skall också komma ihåg att de 100 miljonerna inte var nya pengar, utan man tog från det stora arbetsmarknadsanslaget. Pengarna öronmärktes och fördes över till folkbildningen, och det var bra. Nu ser vi effekten. Det var en riktig, effektiv och värdefull satsning inte bara för de arbetslösa som fått utbildning utan också för samhället som helhet.

Vi har en generös folkbildning, och det är bra. Den som reser runt litet i Europa i dessa tider med spirande demokratier känner stolthet över att komma från Sverige och Norden och över att kunna berätta om folkbildningen. Den är kanske något av det finaste vi har. Just därför skall vi måna om folkbildningen och se till att den får möjligheter att utvecklas. Dessutom skall vi se till att det finns möjligheter till stöd inte bara i goda tider utan också, och kanske framför allt, i dåliga tider när tron på demokratin sviktar. Det är viktigt att just då avsätta resurser till folkbildningen.

För oss har de här 200 miljoner kronorna varit viktiga just på grund av, som vi redan nu kan se, att pengarna har använts så bra. En omgång till har ju avsatts till folkhögskolorna, just på förslag i krispaketet från oss socialdemokrater om att 106 miljoner skulle satsas på folkhögskolorna för att dessa skulle kunna fortsätta med och t.o.m. utveckla kursverksamheten för arbetslösa. Redan nu, när två månader gått sedan beslut fattades, har 3 600 personer fått en utbildningsplats på någon av folkhögskolornas kurser. Men ytterligare medel kan behövas. Elisabeth Persson har tagit upp den saken.

För de arbetslösa och för landet är det alltså viktigt att just nu avsätta de pengar som behövs. Därför undrar jag ännu en gång, Göran Åstrand: Varför skulle vi inte kunna vara överens om att medlen satsas så, att folkhögskolorna och studieförbunden redan nu kan börja planera?

Anf. 42 GÖRAN ÅSTRAND (m) replik:

Herr talman! När det gäller folkbildningen har jag mycket stor respekt för Berit Oscarssons och Socialdemokraternas uppfattning. Inga skillnader har

kunnat märkas under årens lopp när det gäller våra uppfattningar om folkbildningen och dess betydelse.

Om vi nu skall skapa bästa möjliga förutsättningar för folkbildningen, varifrån tar vi då pengarna? Vi har ju just lyssnat på bl.a. Ingvar Carlsson och Allan Larsson från det parti som Berit Oscarsson företräder. Med stor skärpa sade de att det är självklart att det behövs mycket stora besparingar inom den offentliga sektorn. Kan det verkligen vara så, Berit Oscarsson, att ni just inom den här sektorn kan öka anslaget med 200 miljoner kronor? Samtidigt avser ni uppenbarligen att spara inom alla andra sektorer. Kan jag få ett svar på den frågan?

Anf. 43 BERIT OSCARSSON (s) replik:

Herr talman! Först och främst har vi sagt att vi skall se till att människor har jobb eller är föremål för utbildning. Det är vad vi har prioriterat. Men nu när arbetslösheten är hög och den dessutom ökar i snabb takt vill vi prioritera satsningar på utbildning och på att människor får ett jobb.

I vårt budgetförslag har vi en finansiering. Vi är stolta över att vi har prioriterat just utbildning och åtgärder som ger människor jobb. Anledningen till att folkbildningen är så viktig är att det är de som har den sämsta utbildningen, de sämsta jobben och de lägsta lönerna som först slås ut från arbetsmarknaden. Det är således viktigt att de kan förbättra sina kunskaper. Med bättre kunskaper blir det lättare för dem att få jobb när konjunkturen så småningom vänder. Mot den bakgrunden är det riktigt att just nu se till att de som har den sämsta utbildningen och som blir arbetslösa först kommer med i utbildning.

Vad är resultatet? Jo, man får en starkare självkänsla och ett bättre självförtroende. Man kanske vågar sig på ytterligare utbildning, så att man står stark den dag vi ser jobben komma tillbaka.

Jag garanterar alltså att vi har finansierat vår budget. Vi har sett till att det finns pengar till utbildning och jobb. Det är det som står först på dagordningen i dessa tider.

Anf. 44 STINA GUSTAVSSON (c):

Herr talman! Efter dagens finansdebatt tycker jag att tillfället är väl valt att debattera folkbildningen och dess roll i svenskt samhällsliv.

Folkbildningen växte fram som ett medel i kampen för att erövra de demokratiska rättigheterna. Utan att överdriva kan det sägas att folkrörelser och bildningsrörelser går hand i hand i utvecklingen av det demokratiska samhället. Berit Oscarsson var inne på det.

Demokrati är inte något som erövrats en gång för alla. Demokrati och inflytande måste ständigt återerövrats. En av folkbildningens allra viktigaste uppgifter är nämligen att ge människor förutsättningar för utbildning – och då ofta kompetenshöjande sådan –, information, sociala kontakter och mycket annat.

De ekonomiska aspekterna på folkbildningen har belysts av tidigare talare i debatten i dag. Men låt mig säga att Centern inte har varit överksam i budgetarbetet när det gällt att se till att folkbildningen får sin rättmätiga del. Såväl bildningsorganisationer som folkhögskolor har, som jag ser saken, väl

levt upp till det förtroende som riksdagen 1991 gav dem – nämligen att de själva skulle få utforma sin verksamhet alltefter förutsättningar och behov.

I det arbetsmarknadspolitiska läge som Sverige befinner sig i är folkbildningen en tillgång. Folkhögskolor och studieförbund arbetar i nära kontakt med Länsarbetsnämnden, med arbetsförmedlingar och med kommuner. En del av styrkan i folkbildningen ligger just i den kompetens och den flexibilitet som under lång tid byggts upp och som gör att man snabbt kan möta nya utbildningsbehov. Därmed är vägen röjd för fortsatta insatser beträffande arbetslösheten, för sådana behövs.

Statsbidraget utbetalas numera som ett samlat anslag till folkbildningen. I samband med det nya statsbidragssystemet kommer även det bidrag som tidigare utbetalats separat för studiematerial till utvecklingsstörda att hamna i den gemensamma penningpåsen. Däremot finns fortfarande ett separat anslag för stöd och service till vissa funktionshindrade.

Den hänvisning som utskottet gör till propositionen, som bygger på Handikapputredningens förslag, löser inte problemet med de utvecklingsstördas behov av särskilt studiematerial. Det måste, som jag ser det, antingen till en förändring vid Folkbildningsrådets fördelning av medel till de olika studieförbunden eller att Nämnden för vårdtjänst återkommer till regering och riksdag – och det kanske är det rätta – med en utförlig redovisning av de behov som finns, så att man på ett tillfredsställande sätt kan klara de i flertalet fall små produktioner av material som måste fram.

Jag har svårt att tänka mig att riksdagens ledamöter har någon annan uppfattning än att även utvecklingsstörda och afatiker skall kunna delta i utvecklande studier.

Herr talman! Jag vill till slut yrka bifall till kulturutskottets hemställan.

Anf. 45 CARL-JOHAN WILSON (fp):

Värderade talman! Svensk folkbildning, studieförbund och folkhögskolor, har så länge de har funnits gång på gång visat vilken anpassningsbar del av det svenska utbildningssamhället de är. Det finns mängder av exempel på att folkbildningen har ryckt in och gjort utbildningsinsatser då svenska folket har behövt speciella kunskaper i aktuella ämnen.

Folkbildningen har också haft stor betydelse för att utjämna utbildningsklyftan mellan de som tidigt har kommit åt utbildning i vanliga skolor och de som senare i livet har försökt kompensera det som de missade i sin tidigare ålder. Jag kan gott instämma i den lovsång som Stina Gustavsson, Berit Oscarsson, Elisabeth Persson och Göran Åstrand här har framfört om folkbildningen.

Nu senast har det bl.a. gällt att ge meningsfull utbildning till människor som har blivit arbetslösa, så att de kan utnyttja sin svåra situation till något gott. Då har studieförbund och folkhögskolor åter kunnat ställa upp med kort varsel och med en mycket anpassningsbar utbildning över hela landet, där det har behövts.

Riksdagen och regeringen har också anslagit extra pengar till sådana satsningar. Här har folkbildningen visat att man vid sidan av den vanliga utbildning som man anordnar också kan rycka in för att ge plats för människor som är i en svår situation och som kan utnyttja tiden till utbildning.

Prot. 1992/93:77
17 mars 1993

Folkbildning

Kulturutskottets betänkande 1992/93:KrU13 föreslår att riksdagen godtar regeringens förslag till anslag för folkbildningen. Den summa pengar som man föreslår skall anslås till folkbildningen är 1 917 573 000 kronor, nästan 2 000 miljoner kronor. Det är ett gott exempel på hur den tradition att stödja folkbildningen som vi har i Sverige kan ta sig uttryck även i den här budgetpropositionen.

Det är inte ovanligt att en opposition i den här riksdagen föreslår mer pengar till olika ändamål än vad regeringen gör. Det har förekommit med alla typer av regeringar. Därför är det inte särskilt förvånande att Socialdemokraterna och Vänsterpartiet gör det även i det här ärendet. Jag yrkar avslag på deras förslag till ökade ekonomiska satsningar i det här sammanhanget.

Berit Oscarsson efterlyste regeringsalternativ till de förslag som hon framförde och som finns i den socialdemokratiska reservationen. Då kan man väl säga att Berit Oscarsson till viss del redan har blivit bönhörd, för regeringen har den här veckan berättat att man är beredd att ge ökat stöd genom de s.k. SVUXA-bidragen, som någon av er nämnde, för att fler studerande skall få plats på folkhögskolor.

Det är ett bra exempel på att regeringen inte undandrar sig ansvar för att ge arbetslösa möjlighet till ökad utbildning, att regeringen också ser folkhögskolan och annan folkbildning som en god resurs i detta sammanhang. Regeringen har bevisat att man har förtroende för folkbildningens förmåga i det här sammanhanget.

Visst finns det annars krafter i Sverige som inte ser folkbildningens värde. Jag tycker ändå att vi har lyckats bemästra de krafterna bra. Många av oss har en god beredskap för att se till att inte de krafterna får för stort inflytande när det gäller folkbildningens arbetsmöjligheter i framtiden.

Jag har själv i en motion föreslagit att Folkbildningsrådet skall få i uppdrag att inventera vilka insatser folkhögskolor och studieförbund är beredda att göra för arbetslösa och vilken förberedelse tid de skulle behöva innan de kan starta ytterligare sådan verksamhet om riksdagen av arbetsmarknadsskäl skulle anvisa ökade resurser för ändamålet.

Folkbildningens flexibilitet har visat sig så god att den kunskap som jag efterfrågade, och som jag trodde att man behövde lägga ned extra jobb på att inventera, redan finns i Folkbildningsrådet. Det tycker jag är ett gott exempel på den snabbhet och den goda anpassningsförmåga som folkbildningsorganisationerna har.

Värderade talman! Jag yrkar bifall till hemställan i kulturutskottets betänkande 1992/93:KrU13.

Anf. 46 ELISABETH PERSSON (v):

Herr talman! Carl-Johan Wilson stämmer in i vår lovsång till folkbildningen. Med kunskap om hur musikalisk Carl-Johan Wilson är lär det bli en riktigt bra kör av det här. Det är roligt. Det är bra och tillfredsställande. Problemet är bara att det inte räcker med en glad trudelutt då och då. Det räcker inte med lovsånger.

Jag skulle vilja fråga Carl-Johan Wilson: Står Carl-Johan Wilson bakom de skrivningar i betänkandet som säger att utskottet utgår från att regeringen

återkommer i kompletteringspropositionen med medel för särskilda kurser, eller skriver man detta av tvång? Hoppas Carl-Johan Wilson att ett nyval skall befria utskottet från de här löftena?

Varför i hela fridens namn är ni inte beredda att redan nu se till att folkbildningen kan ordna de här kurserna? Tror ni att man, om man fick dessa 100 eller 200 miljoner som föreslagits av Vänsterpartiet resp. Socialdemokraterna, skulle göra något annat än att ordna kurser för korttidsutbildade eller arbetslösa? Varför detta hattande i bidragsgivningen?

Det är i och för sig jättebra att man äntligen inser att SVUXA-bidragen är viktiga medel för att människor skall kunna ta del av folkbildningens utbud. Men varför är man så senfärdig? Varför fanns inte detta med redan i budgetpropositionen?

Jag måste få ställa de här frågorna. Jag tycker inte att jag målar upp en nidbild. Jag tycker att jag redogör för fakta. Det är möjligt att det framstår som något oroväckande, skrämmande eller hotfullt när man gör det. Kan jag få svar på de här frågorna från Carl-Johan Wilson, så får vi sjunga efteråt.

Anf. 47 CARL-JOHAN WILSON (fp):

Värderade talman! Elisabeth Perssons huvudfråga till mig var om jag står bakom det som står i kulturutskottets betänkande nr 13. Mitt svar till henne är ja.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 15 §.)

9 § Tilläggsbudget I inom Finansdepartementets och Kulturdepartementets områden

Föredrogs
kulturutskottets betänkande
1992/93:KrU9 Tilläggsbudget I inom Finansdepartementets och Kulturdepartementets områden (prop. 1992/93:105 delvis).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 15 §.)

10 § Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m.m.

Föredrogs
kulturutskottets betänkande
1992/93:KrU10 Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m.m. (prop. 1992/93:100 delvis).

Anf. 48 SIMON LILIEDAHL (nyd):

Herr talman! Jag hoppas få komma tillbaka till den diskussion som just förts om bidrag till folkbildning och folkrörelser och kommer då att besvara Göran Åstrands försynta fråga till mig.

Prot. 1992/93:77
17 mars 1993

Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m.m.

Som ett mellanstick skall vi diskutera kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco.

Vi har talat i kammaren i dag om det fantastiska budgetunderskottet på 200 miljarder. Jag tror att det snarare kommer att bli 220 eller 230 miljarder.

Nu vill jag ta upp – det kanske förvånar många – ett litet obetydligt anslag på 130 000 kronor. Les extrêmes se touchent – det är ytterligheterna som spelas mot varandra. Varför gör jag detta nu? Jo, därför att det inte går att få ned ett budgetunderskott, vare sig det är 200 eller 250 miljarder, om man inte börjar spara i smått. Grundtesen i sparande, vare sig det gäller ett land eller bidrag till en kulturinstitution, är att man måste ifrågasätta kostnaden. Det tror jag inte att man gör tillräckligt. Det är alltså den tesen jag vill driva i detta och i ett kommande inlägg.

Jag skall då gå över till frågan om Unesco. Jag har levt utomlands större delen av mitt liv. Jag har varit ansvarig för företag som har arbetat med Förenta nationernas olika organisationer. Jag har respekt för allt vad FN står för. Däremot har jag av praktisk erfarenhet ingen respekt alls för byråkratiseringen av FN-organisationerna som i vissa fall är magnifik. Det gäller även – det har jag blivit medveten om – t.ex. Europaorganisationen i Bryssel med 15 000 anställda bara på kommissionen.

Det är denna byråkratisering av de överstatliga organisationerna som man måste vara på sin vakt mot. Man måste börja skära i administrationskostnaderna. Det gäller vare sig man talar om Unesco eller om bidrag till folkbildning och folkrörelser.

Det är därför jag har reagerat mot att regeringen i sin proposition har godkänt en uppgradering av ett administrationsanslag till Unescos organisation i Sverige, som jag inte känner till så mycket av, även om jag känner till FN-organisationerna. Men att i dagens läge, då alla skall spara, börja tala om ökade anslag och ökade traktaments- och möteskostnader tycker jag är högst olämpligt. Det är för att få i gång en diskussion om detta i stället för att godkänna en ökning med 50 000 kr som jag har sagt att vi skall skära med 10 % i dessa administrationsomkostnader.

Mot denna bakgrund yrkar jag bifall till vår reservation i kulturutskottets betänkande.

Anf. 49 BIRGITTA WISTRAND (m):

Herr talman! Internationellt samarbete är viktigt, särskilt för ett så litet land som Sverige. Det är också en lång tradition att svenskar är mycket intresserade av internationellt samarbete. Vi har lärt oss att tala, skriva och förhandla på främmande språk. Vi har blivit så skickliga att det finns svenskar på ganska många betydelsefulla poster ute i världen. Det är viktigt för Sverige att få vara med i sådana sammanhang.

Det är lätt att glömma bort att man är svensk. För mig som har arbetat med "Positiva Sverige" och svenskhet är det därför väldigt intressant att konstatera att identitet är ett viktigt ord, att den svenska identiteten tas fram som något betydelsefullt när det gäller att bli internationell och kosmopolit.

Det är i sådana här grundläggande frågor som vi får reda på hur viktig kulturen är och hur svenskar och Sverige har utvecklats. Nu på söndag skall

vi t.ex. öppna en utställning om den svenska historien, som verkligen visar att vi vill se hur vår identitet har byggts upp.

Det är i det perspektivet som vi också skall se det internationella samarbetet. Det är inte bara Sverige som nu arbetar på sin identitet. Vi ser det också i våra nordiska grannländer. I Nordiska rådet har det tagits många intressanta initiativ till ytterligare samarbete, inte bara inom Norden utan också långt utanför Nordens gränser. Vi hade t.ex. ett samarbete i vikingautställningen i Paris. Man kan säga att allmänskulturen kommer att bli ett högprioriterat samarbetsområde i det nordiska samarbetet.

På samma sätt har vi tagit en rad kontakter i Bryssel. Sverige har gått in i en grupp som skall arbeta med kulturfrågorna i Bryssel. Man kan säga att Sverige på det här sättet långsamt men säkert, med en svensk utgångspunkt, går in i ett samarbete om kulturen ute i Europa. Det finns också många intressanta projekt på gång med olika länder i tredje världen.

Vi har FN:s kulturårionde framför oss. I det projektet finns bl.a. Svenska Unescorådet med, och där diskuterar man en rad betydelsefulla projekt både i Sverige och utomlands.

I år kommer det första mötet att hållas i den världskommission för kultur och utveckling som leds av förre generalsekreteraren i FN. Det är också på nordiskt initiativ som det här samarbetet har kommit till stånd, och Unesco satsar på den här kommissionen. Kommissionen skall se över hur samhällsutveckling och kulturutveckling påverkar varandra och ta fram en rapport. Den skall alltså ha ett möte för första gången i år här i Sverige.

Jag tycker, herr talman, att det är i det här perspektivet som vi skall diskutera hur mycket Sverige och svenska folket skall ge till det internationella samarbetet. Jag tror att det är oerhört viktigt.

Det känns väldigt futtigt när Simon Liliedahl talar om att vi skall spara 50 000 kr. Precis som Simon Liliedahl har jag haft förmånen att få arbeta för Sverige i andra länder. Jag har också haft förmånen att arbeta i några av FN-organisationerna. Jag vet precis som Simon Liliedahl att det finns mycket byråkrati och mycket som man vill ändra på. Jag kan gärna hålla med honom om att det bör ses över. Men det känns också futtigt att plötsligt vilja skära i ett anslag som redan är prioriterat, särskilt när det gäller kommissionsarbetet för kultur och utveckling, som jag bedömer som särskilt intressant just nu.

Därför yrkar jag bifall till utskottets förslag och avslag på Ny demokratis reservation samt motionerna Kr239 och Kr274.

Anf. 50 SIMON LILIEDAHL (nyd):

Herr talman! Birgitta Wistrand är en av de få verkligt internationella kvinnor som vi har i Sverige. Det är få som har gjort mer reklam för Sverige än hon. Det är en av de mest positiva kvinnor som jag känner på det här området. Hon talar mycket riktigt om vad som görs internationellt, framför allt i Europa, för kulturfrågor, t.ex. i Bryssel.

Jag har tagit intryck av vad hon har sagt till den milda grad att jag har försökt föra en diskussion om och ta ett initiativ till en speciell parlamentarisk utredning, som verkligen skall sätta sig in i Europafrågorna såsom grund för den kulturpolitiska parlamentariska kommission som är tillsatt. Vi har

Prot. 1992/93:77
17 mars 1993

Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m.m.

samma grundsyn om detta. Men vi skiljer oss något åt genom att jag vill poängtera besparingseffekten. 50 000 kr kunde regeringen lika gärna ha hoppat över, för 50 000 kr är ingenting.

Jag vidhåller att man i varje fråga som vi diskuterar i riksdagen i dessa tider, speciellt när det gäller bidrag, skall ifrågasätta kostnaden. Man skall skaffa bra administratörer, och där tror jag det klickar en hel del.

Det är en principfråga att man i dagens läge inte skall acceptera några ökning av administrationskostnader, även om man talar positivt för det hela. Det är en principsak, och det tror jag att Birgitta Wistrand har förstått.

Anf. 51 BIRGITTA WISTRAND (m):

Herr talman! Det är ju inte till administration som dessa pengar skall gå, herr Liliedahl, utan dessa pengar skall användas för att man skall kunna arbeta och hålla sammanträden i den nya världskommissionen, som skall se över hur kultur och samhällsutveckling påverkar varandra.

Jag vet inte varifrån Simon Liliedahl har fått detta att pengarna skall gå till administration. Pengarna skall användas för resor, så att man kan hålla möten bl.a. i Sverige. Jag håller med Simon Liliedahl om det som han sade om besparingar. Men jag tycker att vi skall diskutera den frågan på ett annat sätt och i andra sammanhang. Jag skall med nöje lyssna på Simon Liliedahl i utskottet när han skall diskutera hur vi skall spara in 10 % på varje anslag. Jag ser verkligen fram emot detta. Vi ses ju redan i morgon bittida. Jag hoppas att Simon Liliedahl då har några intressanta och viktiga förslag.

Sedan vill jag tacka för de vänliga orden. De behövs verkligen sådana dagar som i dag.

Anf. 52 SIMON LILIEDAHL (nyd):

Herr talman! Jag noterar den positiva grundtonen i den här diskussionen. Även de övriga utskottsmedlemmar som har suttit här och lyssnat på vår vänliga ordväxling kommer att instämma i att vi skall göra vårt bästa för att spara.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades efter 15 §.)

11 § Stöd till trossamfund m.m.

Föredrogs
kulturutskottets betänkande
1992/93:KrU11 Stöd till trossamfund m.m. (prop. 1992/93:100 delvis).

Anf. 53 GÖRAN ÅSTRAND (m):

Herr talman! Utskottet vill fördela 70 miljoner kronor till olika trossamfund. Det är utmärkt. För några år sedan genomfördes en omstrukturering. Svenska kyrkan får inte längre dessa pengar. Jag tycker att det är en rimlig bedömning, eftersom Svenska kyrkan har sin kyrkokommunala beskattningsrätt.

Jag skall göra några kommentarer, både för kammaren och till protokollet, om vad som nu håller på att ske. Det pågår ett intensivt utredningsarbete om hur man i framtiden skall kunna klara kyrkans och frikyrkans ekonomisering, dvs. hur man skall göra det möjligt att hålla kyrkor öppna och ha en livlig gudtjänst- och församlingsverksamhet. Dessa diskussioner är ju inte alls ointressanta i anslutning till detta betänkande. Diskussionerna handlar bl.a. om att man kanske skall skapa en ramlag, inte bara för Svenska kyrkan utan även för samfunden, för att man med denna ramlag som instrument skall kunna införa en avgiftsinkassering, organiserad för alla samfund. Av många konstruktiva förslag för att hjälpa kyrkor och samfund ser jag detta som det kanske allra viktigaste.

Jag skall ytterst kortfattat också kommentera det särskilda yttrande som socialdemokraterna har avgett. Som jag bedömer det kom de med ett konstruktivt förslag om hur man inom ramen för det arbetsmarknadspaket som vi genomför också skulle kunna innefatta lokaler som berör trossamfunden. Men eftersom det träffades ett avtal innan utskottet slutförde sitt arbete, har socialdemokraterna valt att inte reservera sig, utan de avgav ett särskilt yttrande. Det hedrar dem. Det är bara att notera att socialdemokraterna har tillfört någonting som är viktigt och angeläget, men vi i utskottet har bedömt att man skall gå in för en skrivning där det inte specialdestineras särskilda medel.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 54 BJÖRN KAALING (s):

Herr talman! Som Göran Åstrand nämnde har vi socialdemokrater till detta betänkande fogat ett särskilt yttrande. Bakgrunden till detta är att vi har avgett motioner med förslag om att man skall anslå ytterligare medel till trossamfundens lokalanslag. Våra förslag tillstyrks inte av kulturutskottet.

Jag vill bara understryka att socialdemokraternas motioner om ytterligare medel till lokaler är välgrundade. Det hade gett dels ytterligare arbetstillfällen inom byggssektorn, dels behövliga kompletteringar av trossamfundens lokaler.

Tillsammans med många andra frågor blev dessa förslag föremål för förhandlingar i samband med uppgörelsen med regeringspartierna om det s.k. ROT-programmet. Vi kan bara beklaga att vi i dessa förhandlingar inte fick gehör för våra krav på en uppräknings av trossamfundens lokalanslag.

Man måste ge och ta i alla förhandlingar. I ROT-uppgörelsen fick vi socialdemokrater gehör för förslag om insatser som ger 30 000 arbetstillfällen, vilket naturligtvis är det allt överskuggande i ett så allvarligt läge som det vi nu befinner oss i. Men, herr talman, det är min uppfattning att det uttalande framgent skall gälla som riksdagen gjorde i fjol om den anslagsuppräknings för trossamfunden som påbörjades genom beslut våren 1991 – även om vi för tillfället gör halt på stället.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 15 §.)

12 § Ungdoms- och folkrörelsefrågor m.m.

Föredrogs
kulturutskottets betänkande
1992/93:KrU12 Ungdoms- och folkrörelsefrågor m.m. (prop. 1992/93:100
delvis).

Anf. 55 SIMON LILIEDAHL (nyd):

Herr talman! Mitt anförande om bidrag till folkrörelser kommer till stor del att röra bidrag till Folkets hus-rörelsen.

Som bakgrund vill jag säga att enligt statskontorets kartläggning 1991 finansierades föreningslivet under budgetåret 1989/90 med ca 13 miljarder kronor. Denna stora post fördelades grovt på 7,5 miljarder i statligt stöd, 4,5 miljarder i kommunalt stöd och 1,5 miljarder i landstingsstöd. Varje form av samordning mellan bidragsgivarna saknas. Dessutom saknas riktlinjer för hur kommuner och landsting skall hantera stödgivningen.

Det är mycket svårt att få en sammanställning av alla dessa bidrag. Jag har endast sett en fem år gammal sammanställning över detta. Jag känner emellertid att många tycker att det hela är otillfredsställande. Jag vet också att det finns en utredare tillsatt.

Vi tror i alla fall att det finns en mycket stor besparingspotential i dessa bidrag. De är dåligt administrerade, och det rapporteras inte tillbaka hur bidragen har använts, något som jag anser vara en förutsättning för att man skall få nya bidrag.

Det finns många signaler om att det går att spara kraftigt. Det är för att hålla diskussionen levande tills utredaren äntligen kommer med ett förslag som vi i en motion har föreslagit att man skall spara 10 % av det totala beloppet, 13 miljarder. Det är på så sätt som vi har kommit fram till beloppet 1,3 miljarder. Det är inte meningen att man skall dra ned på verksamheten, utan det är fråga om ett sparbeting för att man skall få till stånd en positiv diskussion.

Sedan går jag över till Folkets hus-rörelsen och bidragen till denna. Jag upplever Folkets hus-rörelsen som mycket positiv. Jag är delvis uppvuxen i Gästrikland, i ett municipalsamhälle – det kallades så på den tiden – som heter Jädraås. Jag tillhörde där municipalsamhällets – som Ulf Peder Olrog uttryckte det – jeunesse dorée. Jag, liksom alla på platsen, hade mycket nytta och glädje av Folkets hus. Jag förstår att de mer än 700 Folkets hus-föreningar som finns gör en ohygglig massa nytta.

Folkets hus-föreningarna lever emellertid på statliga och kommunala stöd. Det rör sig om en komplicerad flora av stöd. Det är så komplicerat att Kommunförbundet inte klarade av att utreda frågan och få fram en riktig beräkning. Det beror bl.a. på att det kommunala stödet kan utgå på så många olika sätt.

I allmänhet utgår driftbidrag till Folket hus-föreningarnas verksamhet från kulturnämnden. Det kan också ges stöd i form av borgensåtaganden för lån och i form av allmänt kapitaltillskott. När det gäller nybyggnation och ombyggnad kan Folket hus-föreningarna få kommunalt bidrag under förutsättning att projekten är berättigade till statligt stöd.

Flertalet av Folket hus-föreningarna får stora belopp från stat och kommun. De har ingen egen finansiering.

Vi föreslår därför en utredning av hur det skall gå till när stat och kommun beviljar lån. Vi tror att statens engagemang i Folkets hus-rörelsen bör begränsas och tas över av kommunerna, som då skall fordra att de får kontrollera verksamheten eller kräva en motprestation till nytta för alla kommunmedlemmar.

Vi har föreslagit att riksdagens revisorer skall granska Folkets hus-rörelsen. Men vårt förslag har avstyrkts med hänvisning till att det skulle innebära en alltför tung arbetsbörda. Vi ämnar i alla fall återkomma till denna fråga.

Än en gång och såsom slutvinjett vill jag framhålla att det inte är fråga om att ifrågasätta Folkets hus-rörelsens verksamhet, utan problemet är hur bidragsgivningen skall organiseras och hur man genom bättre administration och kontroll skall kunna minska kostnaderna.

Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 2 i kulturutskottets betänkande 12.

Anf. 56 ELISABETH PERSSON (v):

Herr talman! Ibland måste man göra investeringar för att undvika framtida stora kostnader. Precis så är det med ungdomsverksamheten. Få saker – om jag nu skall fortsätta att uttrycka mig i ekonomiska termer – lönar sig så väl som att investera när det gäller ungdomar.

Vi från Vänsterpartiet har föreslagit att särskilda pengar skall satsas för att bygga ut ungdomsmottagningar och att ett belopp på 5 miljoner kronor skall reserveras för projekt som har till syfte att komma till rätta med anorexi och bulimi. Detta har vi tyvärr inte fått gehör för i utskottet, vilket jag tycker är beklagligt.

Ungdomsmottagningar börjar nu dess bättre att finnas på många håll, men de är inte tillräckligt utbyggda. Man kan direkt se att man på de håll där ungdomsmottagningarna fungerar bra sedan länge kan på ett bättre sätt än på andra håll komma till rätta med oönskade ungdomsgraviditeter, vilket i sin tur naturligtvis leder till lägre aborttal. Man kan se att allt färre ungdomar drar på sig sexuellt överförda sjukdomar och riskerar sin framtida fertilitet, vilket annars skulle innebära att de kommer tillbaka till sjukvården och vill ha behandling till mycket stora kostnader.

Anorexi och bulimi har börjat uppmärksammas på sistone. Men dess värre famlar man på många håll fortfarande inför förebyggande insatser och behandlingar. Det finns intresse för att starta projekt i detta sammanhang, men inom den vanliga sjukvårdens ramar saknas det pengar härför. Vi tycker att detta är djupt beklagligt. Många år av lidande skulle kunna besparas framför allt unga kvinnor, om de i tid fick hjälp.

Det gör mig, herr talman, särskilt ledsen att kds inte ställer sig bakom dessa förslag, kds som i andra sammanhang oroar sig så för de höga aborttalen i landet. Det gäller även de enskilda centerpartister som i motioner har gått till angrepp mot aborttalen. Detta hade varit ett alldeles utmärkt sätt att visa att man inte bara är intresserad av att begränsa aborträtten utan i första hand är intresserad av att minska antalet oönskade graviditeter. Det är precis detta som ungdomsmottagningar bl.a. sysslar med.

Prot. 1992/93:77
17 mars 1993

*Ungdoms- och
folkrörelsefrågor
m.m.*

Jag hade respekterat kds betydligt bättre om det hade visat sig att partiet var intresserat av att göra satsningar på denna verksamhet. Jag beklagar att det i utskottet inte har gått att få med framför allt detta parti men självklart också de andra partierna. Jag är ledsen över att det när det gäller dessa problem – oönskade graviditeter samt anorexi och bulimi, som är så besvärande framför allt för tonårsflickor – inte har gått att samla utskottet bakom åtgärder riktade just mot dessa grupper. Men jag vill i alla fall yrka bifall till Vänsterpartiets meningsyttring 1.

När det gäller satsningar på ungdomslokaler och andra lokaler är det litet lustigt. Ny demokrati inser att man behöver satsa på ombyggnad och renovering av lokaler och att detta skapar jobb. Men tydligen vill man hellre satsa på trossamfundens lokaler. Ungdomslokaler har man inte så stort intresse för, trots att det ger lika många jobb som andra projekt.

Vänsterpartiet har föreslagit ett särskilt anslag på 20 miljoner kronor för inredning och utrustning av särskilda ungdomslokaler, och jag yrkar bifall till den meningsyttring där detta framgår.

Anf. 57 SIMON LILIEDAHL (nyd) replik:

Herr talman! Jag vill till Elisabeth Persson en passant säga att det slumade sig så, att det var en motion om förbättrings- och ROT-åtgärder på trossamfundens lokaler som gjorde att vi var positiva till att snabbt komma i gång för att visa att man kan göra någonting med dessa ROT-åtgärder. Hade det gällt en motion om åtgärder på samlingslokaler hade vi varit lika intresserade. Det gäller bara att snabbt komma i gång. Om det sedan handlar om skollokaler eller trossamfundens lokaler spelar ingen roll. Det primära för oss är att minska arbetslösheten.

Anf. 58 ELISABETH PERSSON (v) replik:

Herr talman! Det finns en motion från Vänsterpartiet, Simon Liliedahl, som handlar om ungdomslokaler. Det är bara att rösta på den så fixar det sig. Ni brukar ju vara så flexibla i andra sammanhang, så jag förstår inte varför inte det skulle gå bra.

Anf. 59 SIMON LILIEDAHL (nyd) replik:

Herr talman! Jag tackar Elisabeth Persson för detta råd. Jag skall börja bättra mig på den punkten.

Anf. 60 ROSE-MARIE FREBRAN (kds):

Herr talman! Det råder stor enighet om detta betänkande. Regeringspartierna och Socialdemokraterna är ense om de fem anslagsposterna i betänkandet. Det kanske framstår såsom anmärkningsvärt en dag som denna med förmiddagens föreställning. Men verkligheten är ju ändå den i vårt land att samsynen i politiken är mycket stor. Här handlar det om anslagsposter som får påslag, och det underlättar kanske enigheten.

I detta betänkande finns ca 27 miljoner kronor i reformpengar. Jag anser att civilministern och regeringen gör en riktig prioritering, när de satsar på ungdomsfrågorna. Intressant är ett helt nytt förslag till anslag, som skall ge

stöd till ideell verksamhet när föreningar angagerar sig i verksamhet som tidigare nästan enbart har skötts av offentlig sektor.

Enigheten i utskottet bröts emellertid av Ny demokrati och Vänsterpartiet, alltså ytterkantspartierna i riksdagen. Nydemokraterna står för inkonsekventa besparingsförslag grundade på en ogenomtänkt och motsägelsefull politik, medan Vänsterpartiet plussar på.

Herr talman! I reservation 1 vill Nydemokraterna dra undan 1,3 miljarder kronor från det statliga stödet till föreningsliv och samlingslokaler. Simon Liliedahl säger här i dag att detta förslag är framlagt för att få en diskussion om besparingar.

Vad händer om de förslag man ställer går igenom i riksdagen? Det måste varje parti fråga sig. I övriga partier tar vi ansvar för de motioner vi väcker. Här ser vi en illustration till den kris som belystes i debatten i förmiddags.

För övrigt vill Ny demokrati ha en diskussion om besparingar enbart för att komma åt en liten bit. Varför avger man då en reservation som avser alltihop? Denna gång var det fråga om 1,3 miljarder. Förra riksmötet höftade Ny demokrati till med 2 miljarder. Nu har man gjort en viss matematisk beräkning, men ingen behovsinventering. Det är tydligen onödigt.

Nydemokraterna menar sig alltså med detta förslag minska föreningsstödet med 10 %. Det låter inte så revolutionerande, men det är det. Av det totala statliga stödet på 7,5 miljarder kronor är det fråga om nära 20 %. Räknar man sedan bort det humanitära stödet som organisationerna enbart kanaliserar och likaså lönebidraget skall denna besparing göras på en summa av 3,5 miljarder.

Även om man accepterar att skära i det totala föreningsstödet kan man fråga sig: Varför skall just staten få rätten att ta hem hela denna besparing på 5,5 miljarder, och även 10 % av den del som avser icke-statligt stöd? Den besparingen borde väl i så fall kommunerna få ta hem.

I reservation 2 vill Ny demokrati dra in stöd till Folkets hus-rörelsen, men inte till Våra gårdar eller Bygdegårdarnas riksförbund. Varför förespråkar man olika behandling av lokalhållande organisationer?

Reservation 2 och 3 hör ihop och är ett uttryck för inkonsekvensen i nyd:s politik. I partimotionen kräver Ian Wachtmeister i yrkande 4 en utredning som skall "komma" med besparingsförslag. I yrkande 5 föreslås riksdagen "nu" besluta om en minimering av nämnda anslag. Ny demokratis utskottsledamot har tvingats konstatera denna inkonsekvens och har alltså inte följt upp Ian Wachtmeisters krav i utskottet. Han har heller inte tagit upp alla övriga partimotionsyrkanden från Ny demokrati. De är ogenomtänkta och motsägelsefulla.

Till de ogenomtänkta förslagen hör Ian Wachtmeisters förslag om riktlinjer för stöd från kommuner och landsting. Det skulle riksdag och regering bestämma om. Jag frågar mig: Vad tycker Ny demokratis partiledare om det kommunala självstyret?

Våra motioner är bra, sade Ian Wachtmeister här på förmiddagen. Det är lätt att ha en avvikande mening. Det hedrar Simon Liliedahl att han i utskottet inte drivit vissa av dessa inkonsekventa och ogenomtänkta förslag.

Herr talman! Vad gäller Vänsterpartiets krav är motiveringarna i betänkandet fullt tillräckliga för att motivera ett avslagsyrkande. Den ena motio-

Prot. 1992/93:77
17 mars 1993

*Ungdoms- och
folkrörelsefrågor
m.m.*

nen som Elisabeth Persson här berörde har ju hamnat i helt fel utskott. Det är sjukvårdshuvudmännens ansvar och inte riksdagens.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan i betänkande KrU12 och avslag på reservationerna samt meningsyttringen.

Anf. 61 SIMON LILIEDAHL (nyd) replik:

Herr talman! Många av de frågor som ställdes riktades till min partiledare Ian Wachtmeister. Jag anser att han får svara för dem själv. Jag är inte lämplig man att utveckla detta. Det gör han på ett utmärkt sätt själv.

När det gäller frågan om besparingar vill jag säga att det är mycket lätt att spara 10 %. Det kan man göra hur enkelt som helst. Jag kan garantera att det inte går ut över verksamheten. Jag har levt med besparingar i hela mitt liv. Det går alltid när man inte har gjort en besparing att spara 20 % eller 25 % genom att trimma administrationen. Det är med rätt eller fel den argumentation som vi har velat föra in.

Vi som kommer nya utifrån verkligheten, och kanske jag i allra högsta grad, har funnit att man inte diskuterar nedskärning av bidrag. Det är för att få i gång en diskussion kring detta som jag har agerat.

Anf. 62 ROSE-MARIE FREBRAN (kds) replik:

Herr talman! Det är inte sant som Simon Liliedahl säger att man inte diskuterar förändringar när det gäller bidragen. Om det är någonting som är aktuellt är det väl just det.

Flera ledamöter här i riksdagen har suttit i en lotteritredning. Den har haft i uppdrag att komma med förslag som hjälper folkrörelserna till större egenfinansiering.

Jan-Erik Wikström leder en särskild utredning för att se över hela bidragssystemet till Folkrörelsesverige och komma med förslag till förändringar som också skall leda till minskningar. Det är inte sant att detta inte diskuteras. Det är just vad man gör.

Anf. 63 MONICA WIDNEMARK (s):

Herr talman! I betänkandet KrU12 behandlas i dag en för Sveriges föreningsliv mycket viktig fråga, nämligen det statliga stödet till föreningsliv och samlingslokaler.

En förutsättning för att människor skall kunna vara aktiva i föreningslivet är att det finns lokaler att bedriva föreningsverksamheten i. För oss socialdemokrater är det en självklarhet att föreningsägda lokaler runt om i Sveriges avlånga land skall erhålla statligt stöd. Dessa samlingslokaler spelar en stor roll för föreningslivets möten, amatörkulturen och folkbildningens verksamhet. Samlingslokalerna är mötesplats för all kultur.

I dagens allt hårdare samhälle, där människor slås ut från arbetsmarknaden och får en ofrivillig fritid, är det än angelägnare att vi demokratiskt står upp och försvarar våra föreningsägda samlingslokaler.

Simon Liliedahl har alldeles nyss i talarstolen talat så positivt om sina erfarenheter av Folkets hus-rörelsen. Det hade varit trevligt om Simon Liliedahl hade lyckats överföra sina positiva erfarenheter till Ny demokratis riksdagsgrupp. Då hade ni sluppit att skriva den här motionen.

Ny demokrati går även i år till hårt angrepp mot Folkets hus-rörelsen. I själva verket är det ett skott mot grundtanken bakom alla samlingslokaler. Attackerna som nydemokrater riktar mot Folkets hus-rörelsen måste entydigt ses som ett led i att minska folkrörelsernas betydelse i det svenska samhället.

Det är 50 år sedan Sveriges riksdag införde möjligheten att ge bidrag till allmänna samlingslokaler. Då tyckte man i riksdagen att det var viktigt att det fanns samlingslokaler såsom bygdegårdar, ordenshus och Folkets hus. I dag, 50 år senare, finns det anledning att påminna om Folkets hus viktiga roll i arbetet med demokrati, folkbildning, kultur, nöjen och framför allt gemenskap mellan generationerna. Våra Folkets hus är en viktig mötesplats för alla åldrar, allt från barnverksamhet till pensionärsmöten.

Behov av folkbildning, kultur och mötesplatser ökar i kristider. Vi socialdemokrater anser att det i dag behövs många och starka folkrörelser som förmår att samla människor för sina idéer. Då behövs det också samlingslokaler som Folkets hus, folkparker, bygdegårdar och logelokaler, där idéerna och verksamheterna kan få utlopp och även utsättas för granskning.

Herr talman! Med detta yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Anf. 64 SIMON LILIEDAHL (nyd):

Herr talman! Som Monica Widnemark väl vet är jag ganska ny här. Jag har blivit mycket stimulerad av att arbeta i utskottet och få lära mig folkbildnings- och kulturfrågorna. Jag vill gärna göra som Monica Widnemark föreslår och berätta om erfarenheterna för Ny demokratis riksdagsledamöter och fokusera på dessa mycket viktiga frågor.

Anf. 65 MONICA WIDNEMARK (s):

Herr talman! Det låter ju positivt, Simon Liliedahl. Då förväntar vi oss att det inte kommer någon motion nästa år där man slår mot Folkets hus-rörelsen. Det finns många inkonsekvenser här, som Rose-Marie Frebran sade. Det är endast Folkets hus som man vänder sig emot. Man bryr sig inte om Våra Gårdar eller bygdegårdar.

Anf. 66 SIMON LILIEDAHL (nyd):

Herr talman! Som Monica Widnemark vet är jag bara en fattig ersättare här. Om någon mer blir sjuk eller borta och jag får vara kvar lovar jag att göra mitt bästa.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades efter 15 §.)

13 § Anslag till Kulturdepartementet, m.m.

Föredrogs
kulturutskottets betänkande
1992/93:KrU16 Anslag till Kulturdepartementet, m.m. (prop.1992/93:100 delvis).

Anslag till Utbildningsdepartementet, insatser för elever med handikapp, m.m.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 15 §.)

14 § Skattelättnad vid överlåtelse av aktier i riskkapitalbolag m.m.

Föredrogs
skatteutskottets betänkande
1992/93:SkU24 Skattelättnad vid överlåtelse av aktier i riskkapitalbolag m.m. (prop. 1992/93:125).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades efter 15 §.)

15 § Anslag till Utbildningsdepartementet, insatser för elever med handikapp, m.m.

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkanden
1992/93:UbU7 Anslag till Utbildningsdepartementet, m.m. (prop. 1992/93:100 delvis),
1992/93:UbU9 Insatser för elever med handikapp, m.m. (prop. 1992/93:100 delvis) och
1992/93:UbU10 Vissa anslag till driften av skolor (prop. 1992/93:100 delvis).

Tredje vice talmannen meddelade att utbildningsutskottets betänkanden UbU7, UbU9 och UbU10 skulle debatteras gemensamt.

Anf. 67 EWA HEDKVIST PETERSEN (s):

Herr talman! Vi står just nu i ett viktigt skede i utvecklingen av den svenska skolan. Jag tänker naturligtvis på att vi håller på att utarbeta en ny läroplan och ett nytt betygssystem. Dessa ärenden ligger just nu i regeringskansliet för beredning.

Den här processen startade under den socialdemokratiska tiden – i första hand i samband med att vi lade över huvudansvaret för skolans verksamhet på kommunerna och sedan genom att den socialdemokratiska regeringen tillsatte Läroplanskommittén och Betygsberedningen för att vi skulle få ändamålsenliga styrdokument för den svenska skolan.

Dessa dokument är mycket viktiga för många människor i Sverige. Det gäller alla barn och ungdomar som går i skolan, alla vuxna i komvux, alla lärare och all annan personal som jobbar i skolan och även alla föräldrar. Därför är det viktigt att vi använder den här tiden på ett bra sätt och till att åstadkomma bra dokument som alla som är berörda känner igen sig i.

Läroplanen är också mycket viktig eftersom den är ett av de få styrdokument från regering och riksdag som vi har i den svenska skolan. Där ger vi ramarna för hur vi vill att skolan skall utformas.

Läroplans- och betygsberedningarna har nu varit ute på remiss, och de lig-

ger som sagt var för beredning. Vi socialdemokrater har i samband med allmänna motionstiden lättat på förlåten en del och kommenterat en del av förslagen i speciellt Läroplanskommitténs betänkande.

Vi tycker att det är viktigt med ett demokratiskt arbetssätt i skolan. Vi tycker det är viktigt med helhetssyn i skolan och att man inte splittrar upp ämnen. Vi tycker också att det är viktigt att de praktiskt-estetiska ämnena får en given och central plats i skolan och skolarbetet.

När det gäller Betygsberedningen konstaterar vi att vi delar beredningens syn på att det skall införas ett kunskaps- och målrelaterat betygssystem. Men vi ser också att det finns kritik på vissa punkter vad gäller Betygsberedningen.

Vi socialdemokrater tycker också att det är angeläget med största möjliga enighet över partigränserna när vi skall fatta beslut om en ny läroplan och ett nytt betygssystem. Det har naturligtvis att göra med att det rör så många människor i Sverige, både unga och äldre. Vi hoppas verkligen att regeringen menar allvar när den går oss till mötes och säger att man vill samråda i en arbetsgrupp kring läroplans- och betygsberedningarna.

Det är viktigt att man verkligen menar allvar från regeringen, eftersom läroplanen och betygssystemet skall gälla under en mycket lång tid. Det brukar de göra. Vi påpekar också att det är viktigt att man verkligen vill samråda. Vi socialdemokrater har dåliga erfarenheter av regeringens sätt att hantera samråd med oppositionen. Ingvar Carlsson har ju i samband med den debatt vi hade på förmiddagen tagit upp frågorna om samråd och hur regeringen har hanterat de överenskommelser som tidigare har gjorts mellan regeringen och oppositionen.

Eftersom vi är så angelägna om att vi skall lägga fram ett brett förankrat dokument kring läroplan och betyg, tycker vi att det är viktigt att utskottet i betänkande nr 7 lägger fast hur samrådsprocessen bör ske för att vi skall få fram dessa dokument. Vi vill understryka de skrivningar som finns i betänkandet.

Vi socialdemokrater tycker också att det är viktigt att den här beredningen får ta den tid den tar och att man inte hastar fram förslagen. Vi tycker också att det är viktigt att debatten får fortsätta om läroplans- och betygssystemen ända fram till dess att riksdagsbeslutet fattas någon gång i höst. Det är viktigt att vi från alla håll, även från regeringens sida, inte lägger locket på under beredningen, utan är beredda att diskutera i den offentliga debatten de frågor som människor tycker är viktiga i Läroplanskommitténs förslag.

Sedan gäller det betänkande nr 9 om insatser för elever med handikapp. Beträffande stöd till elever med flerhandikapp i särskolan har riksdagen beslutat att ansvaret för särskolan och särvux successivt skall föras över från landstingen till kommunerna.

Särskolekommittén föreslog att de medel som används inom särskolan för inrättande av konsulttjänster inom landstingens särskola skulle överföras till SIH och den samlade konsulentorganisationen där. Detta blev dock inte riksdagens beslut. Då reserverade vi socialdemokrater oss och hävdade att behovet av konsulentstöd till flerhandikappade inte var tillgodosett, och vi förordade en snabb översyn av konsulentorganisationen för att förstärka re-

Prot. 1992/93:77
17 mars 1993

Anslag till Utbildningsdepartementet, insatser för elever med handikapp, m.m.

surserna och klarlägga huvudmannaskapsfrågan. Vi tycker att skälen till att göra den här översynen kvarstår. Det har vi med i vår reservation.

När det sedan gäller stöd till elever med hörselhandikapp säger SIH i sin anslagsframställning att det råder oklarhet beträffande stödinsatser till hörselhandikappade elever. Från en del landsting har det ifrågasatts huruvida man i fortsättningen skall behålla den här servicen till kommunerna. Vi tycker att det är viktigt att de hörselhandikappade eleverna inte kommer i kläm, utan även i fortsättningen får det pedagogiska stöd de behöver.

Vi säger att inriktningen bör vara att ansvaret läggs på SIH för det samlade hörselpedagogiska stödet, eftersom man i dag inom specialskolor och resurs- och kunskapscentra har en omfattande verksamhet som riktar sig till elever med hörselhandikapp. Vi anser att det bör uppdras till regeringen att göra den här omläggningen av ansvarsfördelningen av det hörselpedagogiska stödet.

Sedan har vi ytterligare en reservation som gäller läromedelsfrågor.

Sammanfattningsvis när det gäller dessa reservationer vill vi socialdemokrater skynda litet snabbare för att inte elever med särskilda behov skall komma i kläm i de förändringar som nu sker. Det är skälen till våra reservationer.

Herr talman! Jag vill yrka bifall till reservationerna 1 och 2.

Anf. 68 BJÖRN SAMUELSON (v):

Herr talman! Något av betänkandena från utbildningsutskottet kanske kan tjäna som en kontrast till förmiddagens övningar. På förmiddagen pratade man mycket vitt och brett och förbi varandra om nödvändigheten av att ha konstruktiva och hållbara lösningar genom det beredningsarbete som bedrivs av våra utskott i olika ärenden.

När vi i Vänsterpartiet i samband med allmänna motionstiden satte oss ner och diskuterade vilka frågor som är viktigast framöver på skolpolitikens område, hamnade naturligtvis våra blickar direkt på frågan om den framtida läroplanen och ett framtida betygssystem.

Vi ansåg att man måste betona vikten av att det tas fram förslag som är hållbara framöver, förslag som inte vilar på en bräcklig riksdagsmajoritet och kan komma att rivas upp vid en eventuell majoritetsförändring i riksdagen. För den grupp som vi ansåg borde arbeta med detta valde vi namnet Parlamentariska skoldelegationen och föreslog det i en av våra partimotioner.

Det visade sig senare att det fanns en beredskap i utbildningsutskottet att föra ett sakligt och konstruktivt resonemang om de behov som skolan står inför och hur styrinstrumentet läroplan skulle förankras politiskt.

Vi har från Vänsterpartiets sida varit angelägna om att kunna kompromissa i den här frågan för att få till stånd ett sådant arbete som vi förordar. Därför har vi t.ex. kunnat gå ifrån uppdelningen i arbetsstrukturer med rubriker av den typ som vi föreslagit i motionen. Vi tycker att det är bra att vi kan samla en stor politisk majoritet bakom tanken på att bereda ärendet om läroplan på det sätt som nu föreslås.

Det är bara på ett par punkter som jag för mitt partis räkning har funnit anledning att peka på viktiga aspekter i arbetet, som jag hoppas kommer i gång så fort som möjligt. Jag vill naturligtvis understryka det som utskottet

säger, att det här arbetet inte får hasta fram. Man får inte vara låst vid en tidsangivelse i regeringens propositionsförteckning, utan kvaliteten måste få styra.

Vi i Vänsterpartiet tycker att det är ofrånkomligt att i ett beredningsarbete som syftar till att få fram en ny läroplan ta upp vissa etiska värden och hur de skall kunna behandlas i skolan och lyftas fram i läroplanen.

I går var flera av utbildningspolitikerna här i riksdagen på ett seminarium som Utbildningsdepartementet hade inbjudit till. Rubriken var "Etik i teori och praktik". Det var ett par intressanta inledningar på seminariet, och sedan fördes en diskussion om vilka etiska värden som måste lyftas fram. Det finns etiska värden som kanske inte är "inne", som inte är moderna i dag, men som man ändå måste slåss för i de tider som vi lever i.

I vår motion har vi också sagt att skolan så långt det är möjligt, med läroplanen som styrinstrument, skall verka bl.a. för att klyftorna i samhället minskar.

Vad har detta med skolpolitik att göra? Jo, ett av de etiska värden som vi från Vänsterpartiets sida tycker att skolan skall stå för är jämställdhet. Jämställdhet handlar om att överbrygga klyftor – ekonomiska klyftor, sociala klyftor och könsbundna klyftor. Just därför anser vi att beredningen av ett nytt läroplansförslag näppeligen kan komma runt en sådan fråga, och vi tycker nog att utskottet borde ha kunnat skriva in detta i sitt betänkande.

Den andra fråga som är viktig framöver är betygssystemet. Det är allmänt känt att vi i Vänsterpartiet är övertygade om att skolan skulle innehålla många fler, roligare och mera solidariska arbetssätt, om den finge arbeta betygsfritt. Jag tror att man på det sättet skulle kunna undanröja många dubbla budskap i skolan.

Nu vet vi att vi är ensamma i denna kammare om att förespråka en betygsfri skola. Frågan om vilka betygssystem man skall ha i skolan har utretts från tid till annan, i många olika omgångar, och har varit föremål för många timmars arbete här i kammaren. Men man har egentligen aldrig på allvar utrett vilka villkor och möjligheter en betygsfri skola skulle erbjuda.

Vilka krav skulle ett betygsfritt arbetssätt ställa på lärarna? Vilka nya arbetsmetoder skulle krävas för att utarbeta andra utvärderings- och uppföljningsmetoder än betyg? Hur står dessa två möjligheter kvalitativt gentemot varandra?

Om man nu är inne i en utveckling av skolan där man säger sig vilja skapa en skola som skall kunna möta framtidens nya problem och möjligheter, borde man vara så pass flexibel och öppen, tycker jag, från de andra partiernas sida att man skulle kunna säga: Vi är rätt nyfikna på det här. Även om vi inte tror på en betygsfri skola, kan vi ändå kosta på oss att se på vad en sådan skola skulle innebära i förhållande till den skola som finns i dag och i förhållande till den skola som vi kommer att föreslå skall verka framöver enligt en läroplan som skall hålla kanske 15–20 år.

Så modern, så nytänkande och så nydanande är man ännu inte.

Herr talman! En annan viktig fråga som har med läroplan, arbetssätt och annat i skolan att göra är de materiella villkoren i en skola. Vi kan fatta beslut som är väldigt tjugiga och övergripande och i sig innehåller alla möjligheter till olika verksamhetsformer, profileringar och alla dessa modeord som

Prot. 1992/93:77
17 mars 1993

Anslag till Utbildningsdepartementet, insatser för elever med handikapp, m.m.

finns inom utbildningspolitiken, men det som till syvende och sist är avgörande inför varje lektion eller varje arbetspass i skolan är också det materiella innehållet, det stöd vi är beredda att ge skolan i form av olika resurser. De allra flesta gånger handlar det om pengar.

En grupp av elever som är oerhört beroende av detta är de elever som har någon typ av handikapp. Jag delar den oro som Ewa Hedkvist Petersen uttrycker när det gäller elever med hörselhandikapp. Vi befinner oss inne i en omorganisation av ansvaret för stöd åt de eleverna. Jag tycker att utskottet ändå skriver tydligt på den punkten, så jag har inte ansett det nödvändigt att gå fram med en reservation i frågan om det framtida stödet för elever med hörselhandikapp.

Däremot tycker jag att det finns anledning att behålla kompetensen för elever med olika handikapp. Det gäller framför allt flerhandikappade elever, som kanske möter de största svårigheterna i skolan i dag. Det är svårt att förstå ibland för föräldrar, ibland för eleverna själva, ibland för lärare och ibland för kompisar varför man reagerar så som man gör i olika situationer när man är flerhandikappad. Det kan vara svårt att på en kort stund förklara. Då gäller det att föra ut kompetens och kunskap om detta.

Därför har vi föreslagit att det skall inrättas 15 konsulenttjänster för flerhandikappade särskoleelever redan 1993/94, detta till den famösa kostnaden av 5 miljoner kronor.

Det finns mycket att säga om handikappade elevers villkor och situation i skolan i dag. Jag vill avsluta med att säga att de problem, de möjligheter och de positiva erfarenheter som dessa elever kan bidra med till skolans arbete är sådant som de som skall sitta i en arbetsgrupp och följa beredningen av läroplansarbetet har all anledning att noga bevaka, likaså att pröva och följa upp förslag som kommer i samband med läroplansförslaget.

Jag vill sluta, herr talman, med att säga att vi står bakom alla meningsyttringarna. Vi kommer att följa upp dem och arbeta för dem politiskt framöver, men jag yrkar inte bifall till någon av dem nu, för att vi skall slippa voteringen.

Anf. 69 BO ARVIDSON (m):

Herr talman! Vi har i dag att behandla tre betänkanden från utbildningsutskottet: nr 7, 9 och 10.

I betänkande nr 7 tas olika anslag till Utbildningsdepartementet upp, och utskottet tillstyrker regeringens förslag om anslag på samtliga punkter.

Vi har, som har framgått av vad de tidigare talarna sagt, också tagit upp tre motioner som gäller den fortsatta beredningen av förslag till ny läroplan och nytt betygssystem i skolan. Jag instämmer med Eva Hedkvist Petersen i att det är en för skolans framtid väldigt viktig diskussion som har pågått och pågår i detta ärende.

Vi yttrade oss redan i höstas med anledning av motioner om att det var viktigt att man fick en parlamentarisk förankring av den fortsatta arbetet. På Utbildningsdepartementet har man redan startat en sådan förankringsprocess.

Vi har i utbildningsutskottet haft en engagerad debatt om hur denna förankringsprocess bäst och smidigast skulle kunna ske. Jag noterade att Björn

Samuelson tyckte att vi hade haft en konstruktiv debatt. Jag tror att vi alla försökte hitta en lösning på hur man bäst jobbar med dessa frågor tillsammans med Utbildningsdepartementet.

Det betänkande som vi nu har att ta ställning till stöds av en bred majoritet inom utskottet. Med anledning av motionsyrkandena föreslås därför att man gör ett tillkännagivande till regeringen om att representanter från riksdagens partier i en arbetsgrupp bör ges möjlighet att följa beredningen av kommande förslag till ny läroplan och nytt betygssystem.

Jag vill också understryka det som sades tidigare om att det självfallet är viktigt att man har största möjliga enighet vad gäller huvuddragen i dokumenten kring läroplan och betyg. Det är nog ganska givet att det ändå kommer att finnas detaljer som vi är oense om.

Detta arbete skall i första hand bedrivas under våren. På Utbildningsdepartementet bedömer man att en proposition skulle kunna läggas fram i maj månad. Det är i alla fall viktigt, tycker jag, att vi i utskottet är överens om att det är angeläget att riksdagen under detta år får ta ställning till frågan. Det återstår att se när man är färdig i arbetsgruppen och på departementet, men det är viktigt att man får en proposition som riksdagen kan ta ställning till i år.

I betänkande nr 9 behandlas frågan om anslag till Statens institut för handikappfrågor i skolan – SIH – och andra närliggande anslag som disponeras av SIH. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

Till betänkandet är tre reservationer från Socialdemokraterna och en meningsyttring från Vänsterpartiet fogade. Jag skall kort kommentera dessa.

I reservation nr 1 tas frågan om ansvarsfördelning för hörselpedagogiskt stöd upp. Socialdemokraterna anser att stödet bör föras över till statens, och därmed till SIH:s, ansvarsområde. Utskottsmajoriteten vill hänvisa till regeringens skrivning på detta område i budgetpropositionen, där man redovisar vilka direktiv som givits till SIH inför den fördjupade anslagsframställning som lämnas senare under detta år. Man säger bl.a. att ansvarsfördelningen mellan institutioner som arbetar inom handikappområdet behöver bli tydligare.

För att understryka att det är en viktig fråga har regeringen också ökat anslaget till SIH från 1 miljon till 4 miljoner kronor för att kunna köpa tjänster från landstingen. Jag vet att SIH nyligen har haft överläggningar med Landstingsförbundet kring de tjänster man har behov av att köpa från de olika landstingen.

Utskottsmajoriteten är inte beredd att nu ta ställning till hur ansvarsfördelningen på det hörselpedagogiska området skall organiseras. Regeringens prövning av SIH:s fördjupade anslagsframställan bör avvaktas.

När det gäller reservation nr 2 om konsulenter för flerhandikappade elever i särskolan vill jag hänvisa dels till den tidigare nämnda fördjupade anslagsframställan från SIH, dels till den uppföljning och utvärdering som Skolverket gör och som omfattar hela skolväsendet. Enligt utskottsmajoritetens uppfattning bör riksdagen avvakta regeringens bedömning av frågan i nästa års budgetproposition.

I reservation nr 3 behandlas brist på läromedel för handikappade elever. Här kan jag väl egentligen konstatera att vi var väldigt nära att komma över-

Prot. 1992/93:77
17 mars 1993

Anslag till Utbildningsdepartementet, insatser för elever med handikapp, m.m.

ens. Jag drar slutsatsen att vi är helt överens, av den anledningen att Eva Hedkvist Petersen inte yrkar bifall till reservationen.

Den meningsyttring som Vänsterpartiet fogat till betänkandet har jag berört när jag talat om reservationerna. Utskottsmajoriteten anser att det är fel att bifalla framställningen om ökade anslag utan att först avvakta den fördjupade anslagsframställningen från SIH.

I betänkande nr 10, slutligen, behandlas olika anslag till skolor m.m. Utskottet tillstyrker regeringens förslag.

Herr talman! Jag yrkar bifall till hemställan i utbildningsutskottets betänkanden 7, 9 och 10 och avslag på samtliga reservationer och på förslag i meningsyttringarna.

Anf. 70 EWA HEDKVIST PETERSEN (s):

Herr talman! Jag vill bara när det gäller betänkande nr 9 om elever med handikapp kort säga att vi socialdemokrater självfallet står bakom alla våra reservationer. Jag yrkade bifall bara till två av dem för att bespara kammaren voteringsröster. Vi står alltså bakom dem.

När det sedan gäller reservationerna om elever med handikapp är det precis som jag tidigare sade. Vi är oroliga för att en del elever som har svårigheter hamnar mellan två stolar i alla de förändringar som sker. Vi vill därför med våra reservationer markera att vi vill snabba upp arbetet med att se till att de verkligen får det stöd de behöver. Det är en sammanfattning av våra reservationer.

Bo Arvidson använder ordet förankring när han talar om den arbetsgrupp som skall vara med i beredningen av läroplans- och betygsfrågan. När man använder det ordet kan man få en känsla av att förankring sker från en punkt eller part till en annan.

Jag vill förtydliga genom att säga att vi ser arbetsgruppen som en möjlighet för oppositionen att diskutera med regeringen under beredningens gång, och till att framföra våra synpunkter och påverka – som Bo Arvidson säger – huvuddragen i den proposition som kommer. Detta syftar till att vi skall få fram en läroplan och ett betygssystem som de flesta elever, föräldrar och lärare känner igen när de är färdiga produkter. En förankring får alltså inte innebära att en part förankrar något hos en annan. Det måste bli ett givande och ett tagande om det skall vara meningsfullt.

Skolministern sade i går att hon trodde att arbetsgruppen skulle tillsättas denna vecka. Det har under den beredning som skett hittills inte funnits några diskussioner med oppositionen. Vi har i vårt parti såvitt jag vet ännu inte fått en begäran om att tillsätta personer eller någon beskrivning av hur gruppen skall arbeta, men jag förmodar att det kommer alldeles snart.

Anf. 71 BO ARVIDSON (m):

Herr talman! När jag talade om förankring citerade jag vad utskottet sade i höstas. Det var kanske därför jag använde det ordet. Vi har, när vi har diskuterat i utskottet, använt ordet överläggningar. Det är självklart att det skall vara möjligt för alla partier att vara med och påverka, så att vi kan få fram det förslag som största möjliga antal partier kan stå bakom.

Vi är nog alla lika intresserade av att få en lösning på handikappfrågorna.

Samtidigt är det viktigt att man erinrar sig de direktiv som SIH ändå har fått för att lägga fram ett förslag när det gäller de olika handikappgrupperna som är väl förankrat och genomtänkt. Det är också stora förändringar på gång när det t.ex. gäller särskolan. Då är det rimligt att ta fram ett ordentligt underlag innan beslut fattas om att flytta olika personalgrupper, dvs. så att det kan bli klart hur det skall bli i framtiden. Vi vill alltså ha ett bättre underlag. Det är orsaken till den ställning vi har tagit.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1992/93:77
17 mars 1993

Anslag till Utbildningsdepartementet, insatser för elever med handikapp, m.m.

Beslut

Företogs till avgörande konstitutionsutskottets betänkande 1992/93:KU21, kulturutskottets betänkanden 1992/93:KrU13, KrU9, KrU10, KrU11, KrU12 och KrU16, skatteutskottets betänkande 1992/93:SkU24 samt utbildningsutskottets betänkanden 1992/93:UbU7, UbU9 och UbU10.

Konstitutionsutskottets betänkande KU21

Utskottets hemställan bifölls.

Kulturutskottets betänkande KrU13

Mom. 2 (medelsanvisningen till Bidrag till folkbildningen)

Utskottets hemställan – som ställdes mot *dels* reservationen av Åke Gustavsson m.fl., *dels* meningsyttringen av Elisabeth Persson i motsvarande del – bifölls med acklamation.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Kulturutskottets betänkande KrU9

Utskottets hemställan bifölls.

Kulturutskottets betänkande KrU10

Mom. 1 (medelsanvisningen till Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 303 röster mot 19 för reservationen av Simon Liliedahl.

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

Kulturutskottets betänkande KrU11

Utskottets hemställan bifölls.

Kulturutskottets betänkande KrU12

Mom. 4 (medelsanvisningen till Bidrag till central och lokal ungdomsverksamhet m.m.)

Utskottets hemställan bifölls med 305 röster mot 13 för meningsyttringen av Elisabeth Persson i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 6 (medelsanvisning för inredning och utrustning i särskilda ungdomslokaler)

Utskottets hemställan bifölls med 309 röster mot 12 för meningsyttringen av Elisabeth Persson i motsvarande del.

Mom. 12 (besparing på det statliga stödet till föreningsliv och samlingslokaler)

Utskottets hemställan bifölls med 298 röster mot 21 för reservation 1 av Simon Liliedahl.

Mom 15 (granskning av Folkets hus-rörelsens verksamhet)

Utskottets hemställan bifölls med 299 röster mot 23 för reservation 2 av Simon Liliedahl.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Kulturutskottets betänkande KrU16

Utskottets hemställan bifölls.

Skatteutskottets betänkande SkU24

Utskottets hemställan bifölls.

Utbildningsutskottets betänkande UbU7

Utskottets hemställan bifölls.

Utbildningsutskottets betänkande UbU9

Mom. 1 (hörselfagogiskt stöd)

Utskottets hemställan bifölls med 191 röster mot 129 för reservation 1 av Berit Löfstedt m.fl.

Mom. 2 (konsulenter för flerhandikappade elever i särskolan)

Utskottets hemställan bifölls med 178 röster mot 143 för reservation 2 av Berit Löfstedt m.fl.

Mom. 3–12

Utskottets hemställan bifölls

Utbildningsutskottets betänkande UbU10

Utskottets hemställan bifölls.

Anmälades och bordlades

Motionerna

med anledning av prop. 1992/93:158 Skolans internationalisering

1992/93:Ub97 av Gudrun Schyman m.fl. (v)

1992/93:Ub98 av Ingrid Andersson m.fl. (s)

1992/93:Ub99 av Ulrica Messing m.fl. (s)

1992/93:Ub154 av Rune Rydén (m)

med anledning av prop. 1992/93:170 Forskning för kunskap och framsteg

1992/93:U15 av Margareta Viklund och Karl-Göran Biörsmark (kds,fp)

1992/93:U16 av Ingela Mårtensson och Ingbritt Irhammar (fp,c)

1992/93:Fö5 av Magnus Persson m.fl. (s)

1992/93:Fö6 av Björn Samuelson och Bertil Måbrink (v)

1992/93:So30 av Rune Thorén och Tage Pålsson (c)

1992/93:Kr7 av Åke Gustavsson m.fl. (s)

1992/93:Kr8 av Göthe Knutson och Gullan Lindblad (m)

1992/93:Kr9 av Stefan Kihlberg (nyd)

1992/93:Kr10 av Marianne Andersson (c)

1992/93:Kr11 av Björn Samuelson m.fl. (v)

1992/93:Ub100 av Bo Forslund m.fl. (s)

1992/93:Ub101 av Birthe Sörestedt m.fl. (s)

1992/93:Ub102 av Hans Gustafsson m.fl. (s,m,fp,c,kds,nyd,-)

1992/93:Ub103 av Rose-Marie Frebran m.fl. (kds)

1992/93:Ub104 av Jan Andersson (s)

1992/93:Ub105 av Bengt Silfverstrand och Bo Bernhardsson (s)

1992/93:Ub106 av Lisbet Calner m.fl. (s)

1992/93:Ub107 av Inga-Britt Johansson m.fl. (s)

1992/93:Ub108 av Inga-Britt Johansson m.fl. (s)

1992/93:Ub109 av Inga-Britt Johansson m.fl. (s)

1992/93:Ub110 av Doris Håvik m.fl. (s,m,fp,c,kds,nyd,v)

1992/93:Ub111 av Maj-Inger Klingvall m.fl. (s)

1992/93:Ub112 av Birgitta Hambræus (c)

1992/93:Ub113 av Anders Nilsson m.fl. (s)

1992/93:Ub114 av Anders Nilsson m.fl. (s)

1992/93:Ub115 av Anders Nilsson m.fl. (s)

1992/93:Ub116 av Nils-Olof Gustafsson m.fl. (s)

1992/93:Ub117 av Inger Hestvik m.fl. (s)

1992/93:Ub118 av Inger Hestvik m.fl. (s)

1992/93:Ub119 av Britta Bjelle och Ulla Orring (fp)

1992/93:Ub120 av Magnus Persson m.fl. (s)

1992/93:Ub121 av Gudrun Schyman m.fl. (v)

1992/93:Ub122 av Eva Zetterberg (v)

1992/93:Ub123 av Eva Zetterberg och Elisabeth Persson (v)

1992/93:Ub124 av Lennart Brunander och Birger Andersson (c)

1992/93:Ub125 av Karin Starrin m.fl. (c,m,fp,kds)

1992/93:Ub126 av Inger Lundberg och Maud Björnemalm (s)

1992/93:Ub127 av Sture Ericson m.fl. (s)
1992/93:Ub128 av Ingvar Carlsson m.fl. (s)
1992/93:Ub129 av Stina Gustavsson (c)
1992/93:Ub130 av Olle Schmidt (fp)
1992/93:Ub131 av Ulla Orring och Britta Bjelle (fp)
1992/93:Ub132 av Barbro Westerholm (fp)
1992/93:Ub133 av Barbro Westerholm m.fl. (fp,s,c,kds,v)
1992/93:Ub134 av Larz Johansson (c)
1992/93:Ub135 av Jan Fransson m.fl. (s)
1992/93:Ub136 av Anita Johansson m.fl. (s)
1992/93:Ub137 av Pierre Schori m.fl. (s)
1992/93:Ub138 av Inga Berggren och Inger René (m)
1992/93:Ub139 av Per-Richard Molén (m)
1992/93:Ub140 av Lisbet Calner m.fl. (s)
1992/93:Ub141 av Sten-Ove Sundström m.fl. (s)
1992/93:Ub142 av Carin Lundberg m.fl. (s)
1992/93:Ub143 av Ewa Hedkvist Petersen m.fl. (s)
1992/93:Ub144 av Christina Linderholm och tredje vice talman Bertil Fiske-
sjö (c)
1992/93:Ub145 av Dan Ericsson i Kolmården (kds)
1992/93:Ub146 av Sinikka Bohlin m.fl. (s)
1992/93:Ub147 av Gullan Lindblad (m)
1992/93:Ub148 av Harald Bergström (kds)
1992/93:Ub149 av Lena Öhrsvik (s)
1992/93:Ub150 av Stefan Kihlberg och Bengt Dalström (nyd)
1992/93:Ub151 av Olle Schmidt (fp)
1992/93:Ub152 av Lennart Brunander (c)
1992/93:Ub153 av Roland Sundgren m.fl. (s)
1992/93:T30 av Berit Löfstedt m.fl. (s)
1992/93:T31 av Sven-Gösta Signell m.fl. (s)
1992/93:Jo22 av Pär Granstedt och Ingbritt Irhammar (c)
1992/93:Jo23 av Anna Corshammar-Bojerud (c)
1992/93:N47 av Bo Forslund m.fl. (s)
1992/93:N48 av Birgitta Johansson m.fl. (s)
1992/93:N49 av Maj-Lis Lööw m.fl. (s)
1992/93:N50 av Inga Berggren och Per Stenmarck (m)
1992/93:N51 av Mats Lindberg m.fl. (s)
1992/93:N52 av Sten Svensson (m)
1992/93:Bo35 av Arne Jansson och Laila Strid-Jansson (nyd)
1992/93:Bo36 av Lennart Rohdin m.fl. (fp,c,kds)

Anmälades att följande fråga framställdes

den 16 mars

1992/93:463 av *Sten Svensson* (m) till näringsministern om prissättningen på statliga och kommunala varor m.m.:

Staten och kommunerna bedriver i vissa fall verksamhet som konkurrerar med privata företag. Frågan kan då uppkomma om det pris som staten eller kommunen i fråga sätter på den erbjudna varan eller tjänsten är ett marknadspris eller om det är ett underpris.

Staten och kommunerna finansierar sin verksamhet med skatter och avgifter och kan därför sätta priser som privata företag inte kan konkurrera med. En sådan prissättning – s.k. underprissättning – snedvrider konkurrensen och är ett hot mot företagsamheten. Ett exempel där frågan om underprissättning har uppkommit är lantmäteriets prissättning på kartor tillverkade av lantmäteriet.

Vad är regeringen beredd att göra för att hindra att staten eller kommunerna genom underprissättning snedvrider konkurrensen och därigenom slår ut privata företag?

18 § Kammaren åtskildes kl. 16.00.

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdets början t.o.m. 6 § anf. 3 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. anf. 8 (delvis),
av talmannen därefter t.o.m. beslutet om samlad votering före 7 §,
av andre vice talmannen därefter t.o.m. 12 § anf. 60 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

GUNNAR GRENFORSS

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

Onsdagen den 17 mars

1 § Anmälan om kompletteringsval till socialutskottet	1
2 § Ledighet	1
3 § Justering av protokoll	1
4 § Hänvisning av ärenden till utskott	1
5 § Beslut rörande utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 10 mars	2
Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU7	
Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU9	
Arbetsmarknadsutskottets betänkande AU15	
6 § Den ekonomiska politiken och budgetregleringen m.m.	2
Finansutskottets betänkande FiU20	
Debatt	
Allan Larsson (s)	
Bo G Jenevall (nyd)	
Johan Lönnroth (v)	
Per-Ola Eriksson (c)	
Statsminister Carl Bildt (m)	
Ingvar Carlsson (s)	
Ian Wachtmeister (nyd)	
Gudrun Schyman (v)	
Beslut	57
Beslut om samlad votering	59
7 § Riksdagsledamöternas och statsrådets arvoden	59
Konstitutionsutskottets betänkande KU21	
Debatt	
Birger Hagård (m)	
<i>Beslut fattades efter 15 §</i>	
8 § Folkbildning	61
Kulturutskottets betänkande KrU13	
Debatt	
Berit Oscarsson (s)	
Elisabeth Persson (v)	
Göran Åstrand (m)	
Stina Gustavsson (c)	
Carl-Johan Wilson (fp)	
<i>Beslut fattades efter 15 §</i>	
9 § Tilläggsbudget I inom Finansdepartementets och Kulturdepartementets områden	73
Kulturutskottets betänkande KrU9	
<i>Beslut fattades efter 15 §</i>	
10 § Kostnader för Sveriges medlemskap i Unesco m.m.	73

11 § Stöd till trossamfund m.m.	76
--------------------------------------	----

12 § Ungdoms- och folkrörelsefrågor m.m.	78
---	----

13 § Anslag till Kulturdepartementet, m.m.	83
---	----

14 § Skattelättnad vid överlåtelse av aktier i riskkapitalbolag m.m.	84
---	----

15 § Anslag till Utbildningsdepartementet, insatser för elever med handikapp, m.m.	84
---	----

Beslut	91
--------------	----

16 § Bordläggning	93
-------------------------	----

17 § Anmälan om fråga	
-----------------------	--

